

PIRKANMAAN 1960-LUVUN KOULURAKENNUKSET

**PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO
2024**

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

Pirkanmaan 1960-luvun koulurakennukset

Rakennusinventointi

Verna Hahtola

Pirkanmaan maakuntamuseo 2024

Tampereen historialliset museot

Tampere

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	TYÖN TOTEUTUS	2
2.1	Menetelmät	2
2.2	Inventointikohteiden rajaaminen	2
2.3	Inventoidut kohteet	3
3	1960-LUVUN KOULUARKKITEHTUURI	4
3.1	Peruseriaatteet	4
3.2	Kouluverkoston laajeneminen ja poliittinen ohjaus	7
3.3	Tyypillinen tilaohjelma ja toiminnalliset tavoitteet	11
	Keskushallikoulu	16
	Kampakoulu ja atriumkoulu	16
	Keskikäytäväkoulu	17
	Sivukäytäväkoulu	17
	Esimerkkejä pohjaratkaisuista	18
3.4	Pihajärjestelyt ja muut rakennukset	20
3.5	Tyypilliset materiaalit ja aukotus	21
3.6	Tyypilliset rakenneratkaisut ja talotekniikka	26
3.7	Tyypilliset riskirakenteet ja katoava 1960-luku	28
3.8	1960-luvun koulun korjaamisesta	29
3.9	Yhteenveto	30
4	SUUNNITTELIJAT	31
	Aarne Ervi (1910-1977)	31
	Jaakko Ilveskoski (1912-1984)	31
	Timo Penttilä (1931-2011) ja Kari Virta (1932-2014)	31
	Into Pyykkö	32
	Harry W. Schreck (1904-2006)	32
	Bertel Strömmer (1890-1962)	32
	Olavi Suvitie (s. 1926)	32
5	ARVOT	33
5.1	Moderin rakennusperinnön ja 1960-luvun koulujen arvottaminen ..	33
5.2	Inventointityössä käytetyt arvottamiskriteerit	34
5.3	Kohteiden arvoluokitus	35
6	LÄHTEET	36
6.1	Kirjalliset lähteet	36
6.2	Kuvalähteet	40

LIITE: INVENTOINTIKORTIT

TOIJALAN YHTEISKOULU JA AKAAN LUKIO	1
HÄMEENKYRÖN YHTEISKOULU JA F. E. SILLANPÄÄN LUKIO	4
IKAALISTEN YHTEISKOULU	7
JUUPAJOEN KOULUKESKUS	10
KIRKKOHARJUN KOULU	13
SUORAMAN KOULU	16
KIHNIÖN YHTENÄISKOULU	18
MOISION KOULU	21
TOIVION KOULU	25
ANNA TAPION KOULU	26
KOSTIANVIRRRAN YHTENÄISKOULU, PÄLKÄNEEN LUKIO	30
MUISTOLAN KOULU	33
VAMMALAN LUKIO	36
HATANPÄÄN KOULU, HAAPAKUJAN KOULUTALO	39
JUHANNUSKYLÄN KOULU, TAMMERKOSKEN KOULUTALO	42
KÄMMENNIEMEN KOULU - TERÄLAHDEN KOULUTALO	45
SVENSKA SAMSKOLAN I TAMMERFORS	48
TAMMERKOSKEN LUKIO (SAMPOLA)	52
TAKAHUHDIN KOULU, A-TALO	56
TAMMELAN KOULU	59
TAMPEREEN KLASSILLINEN LUKIO	61
TAMPEREEN YLIOPISTON NORMAALIKOULU	65
TARTTILAN KOULU	68
KOTALAN KOULU	71
KAURASLAMMEN KOULU, KUUSISTONTIEN TOIMIPISTE	73

Sampolan rakennus valmistui kansalaiskouluksi ja työväenopistoksi vuonna 1962.

(Kuva: Vapriikin kuva-arkisto.)

Arkkitehti Aarne Ervin suunnittelema Messukylän yhteiskoulu vuonna 1963.

(Kuva: Erkki Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto.)

1 JOHDANTO

Pirkanmaan maakuntamuseo toteutti kesällä 2024 modernin rakennusperinnön teemainventoinnin pirkanmaalaisista 1960-luvun koulurakennuksista osana alueellisen vastuuseon kulttuuriperintötiedon edistämistehtävää. Työ jatkaa vuonna 2020 aloitettua teemainventointien sarjaa, johon kuuluvat modernien terveyskeskusten (2020), seurakuntakeskusten (2021–2022) ja kirjastojen (2023) rakennusinventoinnit. Selvitys käsittelee Pirkanmaan yhä toiminnassa olevia 1960-luvun lukio- tai peruskoulurakennuksia, jotka on alun perin suunniteltu lukioiksi, kansa-, kansalais- tai keskikouluiksi.

Inventoinnin tarkoituksena on saada vertailukelpoinen kokonaiskuva 1960-luvun kouluarkkitehtuurista Pirkanmaalla. Kaavaprosessien yhteydessä ei ole mahdollisuutta tarkastella yksittäistä rakennustyyppiä yhtä laajamittaisesti vertaillen eri rakennusten piirteitä ja arvoja toisiinsa. Inventoinnin tarkoituksena on tunnistaa 1960-luvun koulujen arvokkaimmat kohteet maakunnassa samalla dokumentoiden kattavasti kaikki aikakauden kouluarkkitehtuurin edustajat. Mahdolliset suojeluratkaisut tehdään kaavaprosessien yhteydessä.

Inventointiraportti on jaettu kahteen osaan. Yleisosiossa käsitellään suomalaisen 1960-luvun kouluarkkitehtuurin piirteitä peilaten niitä Pirkanmaan kontekstiin. Liiteosa esittelee inventoidut koulukohteet kuntien mukaan aakkostetussa järjestyksessä inventointikortteina, joihin on koostettu perustiedot rakennuksesta taulukkomuodossa, lyhyt sanallinen kuvaus sekä valokuvia ulko- ja sisätiloista. Koulujen turvallisuusnäkökohtien huomioimiseksi koulujen pohjapiirustuksia ei ole sisällytetty raporttiin, vaikka ne ovat toimineet lähtöaineistona.

Kiitokset koulujen rehtoreille työn mahdollistamisesta ja yhteistyöstä. Lisäksi suuret kiitokset maakuntamuseon rakennustutkijoille tuesta ja neuvoista.

Tampereella Vapriikissa

2.7.2024

Verna Hahtola

2 TYÖN TOTEUTUS

2.1 Menetelmät

Inventoinnin toteutti arkkitehti Verna Hahtola 28.3.–5.7.2024 välisenä aikana. Työn ohjausryhmään kuuluivat Pirkanmaan maakuntamuseon rakennustutkijat Miia Hinnerichsen, Miinu Mäkelä ja Anna-Leena Lehto.

Työ käynnistyi kuntien opetus- ja sivistysjohtajien tiedottamisella sekä kohdekäyntien sopimisella inventoitavien koulujen rehtorien kanssa. Inventointikäynnit toteutettiin koulujen kevätlukukaudella arkipäivinä. Kohdekäynneillä vältettiin henkilöiden kuvaamista; valokuvaus ajoitettiin oppitunneille, jotta aulat, käytävät ja välituntipihat olisivat mahdollisimman tyhjiä. Luokkahuoneita ei varsinaisesti inventoitu, mutta niitä käytiin katsomassa mahdollisuuksien mukaan. Koulujen rakennuslupapiirustuksia saatiin kunnilta joko sähköisessä muodossa tai niihin käytiin tutustumassa rakennusvalvomoissa. Työssä on tutustuttu kouluarkkitehtuurin historiaan ja piirteisiin 1950–1970-luvuilla. Keskeisenä lähteenä on toiminut Museoviraston ylläpitämä Koulurakennus-teemasivusto. Lisätietoa tarjosivat koulujen vuosikertomukset ja historiikkiteokset sekä muutamista kohteista laaditut rakennushistoriaselvitykset ja aluetasoiset inventoinnit. Koulujen henkilökunta on myös voinut kertoa suullisesti lisätietoa kohdekäyntien yhteydessä.

Inventointiraportin sisältämät tiedot valokuvineen on tallennettu myös Tampereen historiallisten museoiden ylläpitämään Siiri-tietokantaan. Selvityksessä esiintyvät valokuvat ovat tekijän, jos lähde ei ole erikseen mainittu.

2.2 Inventointikohteiden rajaus

Inventointi koskee alun perin kansa-, kansalais- tai oppikoulun käyttöön suunniteltuja rakennuksia, jotka yhä toimivat peruskoulun tai lukion oppilaitoksina. Ammattikouluksi suunnitellut rakennukset rajautuivat inventoinnin ulkopuolelle: esimerkiksi Virtain lukion ja ammattikoulun rakennuksen 1960-luvun osa on valmistunut kauppaoppilaitokseksi. Lisäksi ne 1960-luvun kouluarkkitehtuuria edustavat rakennukset, joiden purkaminen on jo ratkaistu lupa- tai kaavaprosessilla, eivät sisälly inventointiin. Tällaisia olivat esimerkiksi Kämmenniemen ja Peltolammin koulut Tampereella, Sorrilan koulun Leppälän toimipiste Valkeakoskella, Äetsän koulu Sastamalassa ja Kolhon koulu Mänttä-Vilppulassa.

Koulurakennusten suuren lukumäärän vuoksi työn tarkasteluotokseen on rajattu 1960-luku, ja tulevat inventoinnit jatkanevat muiden vuosikymmenten kouluarkkitehtuurin tutkimista. Vuosikymmeniin perustuva jaottelu on osin keinotekoisia, sillä ilmiöt eivät rajaudu tiukasti rakennusvuosien perusteella. Sen vuoksi inventointi rajattiin koskemaan kohteita potentiaalisesti myös 1950-luvun lopulta 1970-luvun alkuun, mikäli kohteiden on katsottu edustavan 1960-luvulle tyypillistä rakentamista. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi vuonna 1959 valmistunut Kirkkoharjun koulu Kangasalla ja 1957 valmistunut Tammelan koulu Tampereella. Koulurakennusten valmistumisvuosista on paikoin ollut vaikeaa saada tarkkaa tietoa, joten on mahdollista, että jokin 1960-luvun kohde on jäänyt inventoinnissa huomiotta.

2.3 Inventoidut kohteet

Toijalan yhteiskoulu ja Akaan lukio

Hämeenkyrön yhteiskoulu ja F. E. Sillanpään lukio

Ikaalisten yhteiskoulu

Juupajoen koulukeskus

Kirkkoharjun koulu (Kangasala)

Suoraman koulu (Kangasala)

Kihniön yhtenäiskoulu

Moision koulu (Lempäälä)

Toivion koulu (Pirkkala)

Anna Tapion koulu (Pälkäne)

Kostianvirran yhtenäiskoulu, Pälkäneen lukio

Muistolan koulu (Sastamala)

Vammalan lukio (Sastamala)

Hatanpään koulu, Haapakujan koulutalo (Tampere)

Juhannuskylän koulu, Tammerkosken koulutalo (Tampere)

Kämmenniemen koulu, Terälahden koulutalo (Tampere)

Svenska samskolan i Tammerfors

Tammerkosken lukio - Sampola (Tampere)

Takahuhdin koulu, A-talo (Tampere)

Tammelan koulu (Tampere)

Tampereen klassillinen lukio

Tampereen yliopiston normaalikoulu

Tarttilan koulu (Valkeakoski)

Kotalan koulu (Virrat)

Kauraslammen koulu, Kuusistentien toimipiste (Ylöjärvi)

Tammelan kansakoulun uusi rakennus 1960-luvulla. (Kuva: E. M. Staf, Vapriikin kuva-arkisto.)

3 1960-LUVUN KOULUARKKITEHTUURI

3.1 Peruseriaatteet

1960-luvulle tyypillinen koulu on matalahko, massaltaan särmiömäinen ja usein tiiliverhoiltu nauhaikkunallinen rakennus. Aikakaudella näkyvät betonirakentamisen kehittyminen ja elementtitekniikan käyttöönotto sekä moduulimitoituksen yleistyminen (Kummala 2017). Vaikka elementtitekniikka alkoikin kehittyä, koulut toteutettiin edelleen pääosin paikalla rakentaen (Heikinheimo ym. 2017). Kantavana rakenteena yleistyivät **pilari-palkkijärjestelmät sekä kantavat väliseinät**, mikä vapautti julkisivun aukotuksen ja mahdollisti aikakaudelle tyypilliset nauhaikkunat. Esimerkiksi Toijalan yhteiskoulussa kantavana rakenteena toimivat luokahuoneita rajaavan käytävän betoniväliseinät sekä pilarirakenteet.

Kouluarkkitehtuurissa pyrittiin suosimaan **matalaa, yksi- tai kaksikerroksista koulurakennusta**, joka pienimittakaavaisuudellaan koettiin pääkäyttäjilleen sopivammaksi (Jetsonen 2017). Etenkin pienempien paikkakuntien, kuten Kihniön, Juupajoen ja Hämeenkyrön kouluissa yksi- tai kaksikerroksisuus toteutui. 60-luvun koulut eivät useinkaan ole yli kolmikerroksisia. Siinä missä 1950-luvun koulut olivat usein jaettu eri korkuisiin luokahuone- ja voimistelusalaisiin, 1960-luvun kouluissa tämänkaltaista erottelua ei useinkaan samalla tavalla ole. Esimerkiksi Vammalan lukiossa ja Tam-

merkosken koulutalossa liikuntasali sijoittuu päämassan sisään. 1950-luvun tapaan koulu pyrittiin suuntaamaan otollisiin ilmansuuntiin, jotta luokahuoneet saisivat paljon luonnonvaloa. Ihanteena oli myös luokahuoneiden avaaminen kahteen suuntaan, mikä kuitenkin harvoin toteutui. (Jetsonen 2017.)

Loivahkot lape- tai tasakatot sekä yhtenevät ikkunanauhat yhdistettynä laatikkomaiseen perusmassaan pyrkivät korostamaan rakennusten horisontaalisuutta (Jetsonen 2017). Pirkanmaalaisissa 1960-luvun kouluissa nauhaikkunat ovat vakioaihe, jonka ansiosta vuosikymmen on hyvin tunnistettavissa koulujen ulkoasuista. Julkisivumateriaaleina korostuvat erityisesti puhtaaksimuurattu punatiili sekä kuitusementtilevyt.

1950-lukuun nähden sisätilat muuttuivat korruttomammiksi (Jetsonen 2017), ja luonnonvalo ja materiaalit loivat tiloihin tunnelmaa. Yleistiloja, kuten auloja ja porrashuoneita, on ylevöitetty muun muassa kattoikkunoilla luokahuoneiden saadessa geneerisemmän roolin. Rakentamisen arkisuus selittyy koulujen käytännönläheisellä suunnittelulla ja osaltaan 1960-luvulla vallalla olleella rationaalisella ja teollisella estetiikalla (Lahti 2016).

Hatanpään koulu Tampereella edustaa aikakaudelle hyvin tyypillistä kouluarkkitehtuuria puhtaaksimuurattuine tiilipäätyineen ja pitkine julkisivuineen, joissa on nauhaikkunat ja mineriittilevyverhous. Porrashuoneita sijoitettiin luokkahuonesiipien päätyihin, mikä loi näyttävän aiheen julkisivuun korkeiden ikkunoidensa ansiosta.

Tampereen Juhannuskylässä sijaitsevan Tammerkosken koulun rakenne on betoninen ja tiili on verhouksena julkisivussa. Rakenusmassan alle jää pilarikäytävällä erotettu sisäänkäyntikatot.

Tampereen Tammelan koulun Kalevan puistontien puoleisessa julkisivussa on nauhaikkunat, jotka sijoittuvat sivukäytävän kohdalle. Suurempia ikkunoita on sijoitettu porrashuoneisiin.

Tampereen Sampolan julkisivu on vaalea, joka oli tiilen lisäksi myös ajanmukainen ratkaisu 60-luvulla.

Kangasalan Kirkkoharjun koulu on suunniteltu 50-luvun lopulla. Rapatut julkisivut olivat vielä vuosikymmenen vaihteessa yleisiä. Ikkunat on kuitenkin jäsennelly jo horisontaalisuutta korostaviksi.

Takahuhdin koulun julkisivua.

KOULUTERMISTÖÄ

Aineluokka = kunkin aineen opetukseen varatut omat erilliset luokkatilat, esim. kemian luokka. Oppilaat siirtyvät oppitunnin aiheen mukaan luokasta toiseen. Aineluokat ovat yleisiä yläkouluissa ja lukiossa, ennen peruskoulu-uudistusta kansalais- ja oppikouluissa. Aineluokkajärjestelmä on vastakkainen kotiluokkajärjestelmälle.

Kansakoulu = kuusivuotinen koulu, joka jakautui kaksivuotiseen alakouluun ja nelivuotiseen yläkouluun. Kansakoulu muutettiin peruskoulun ala-asteeksi peruskoulu-uudistuksessa 1970-luvulla. (Elo 2024a.)

Kansalaiskoulu = useimmiten 1- tai 2-vuotinen kansakoulun jatkokoulutus vuodesta 1958 alkaen. Lopetettiin peruskoulun myötä 1970-luvulla. Toteutuneet kansalaiskoulut ovat 1960-luvulta, ja ne jatkoivat toimintaansa 1970-luvulla yläasteina ja lukiona. (Kummala 2017.) Esimerkiksi Tampereen Sampola suunniteltiin kansalaiskouluksi (Penttilä ja Virta 1962).

Keskikoulu = kansakoulun jatkokoulutus, kansalaiskoulun vaihtoehto. Keskikoulu oli osa oppikoulua, joka valmisti lukio- ja yliopisto-opintoihin.

Kotiluokka = eri aineiden opetus tapahtuu samassa tilassa vuosiluokkakohtaisesti. Oppilaat pysyvät samassa kotiluokassaan aineista riippumatta. Käytössä kansakouluissa sekä peruskoulun alakouluissa.

Lukio = yleissivistävä toisen asteen koulutus, joka antaa valmiudet jatkaa opiskelua yliopistossa ja ammattikorkeakoulussa.

Lyseo = yliopistoon johtanut oppikoulu, lukion edeltäjä ennen peruskoulu-uudistusta. Usein lyseot olivat oppilaiden sukupuolen mukaan jaoteltuja oppilaitoksia.

Oppikoulu = yliopisto-opintoihin valmistava koulutus, joka kesti kahdeksan vuotta. Oppikoulu koostui viisivuotisesta keskikoulusta ja kolmevuotisesta lukiosta. Koulutus oli tyypillisesti maksullista. (Elo 2024b.)

Peruskoulu = yhdeksänvuotinen perusopetusta antava koululaitos, jonka koko ikäluokka suorittaa osana oppivelvollisuuttaan. Peruskoulu-uudistus toteutettiin vuosien 1972–1977 aikana. Peruskoulun myötä luovuttiin rinnakkaiskoulujärjestelmästä, joka käsitti kansakoulun, kansalaiskoulun ja oppikoulun (keskikoulun).

Yhteiskoulu = oppilaitos, erityisesti oppikoulu, jossa ei ole sukupuoleen perustuvaa jaottelua.

Yhtenäiskoulu = oppilaitos, jossa toimii sekä ala- että yläkoulun luokat ja mahdollisesti lukio.

Yhtenäiskoulujärjestelmä = koulujärjestelmä, jossa oppilaita ei erotella erityyppisiin kouluihin koulumenestyksen perusteella. Vastakkainen rinnakkaiskoulujärjestelmälle, joka Suomessa oli käytössä ennen peruskoulu-uudistusta.

Messukylän yhteiskoulu eli nykyinen Takahuhdin koulu kuvattuna vuonna 1963. Matala massa ja horisonttaaiset linjat pääsevät hyvin oikeuksiinsa tässä koulurakennuksessa, joka on myös säilynyt hyvin alkuperäisten piirteidensä osalta. (Kuva: Erkki Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto.)

3.2 Kouluverkoston laajeneminen ja poliittinen ohjaus

1960-luvulla oli käytössä **rinnakkaiskoulujärjestelmä**. Kaikille yhteisen neljän kansakouluvuoden jälkeen oppilas saattoi pyrkiä oppikouluun, joka avasi polun ylioppilastutkintoon ja yliopistokoulutukseen. Oppikouluopetusta antoivat valtion oppikoulut, yksityiset oppikoulut sekä kunnalliset keskikoulut. Ne, jotka eivät menneet oppikouluun, jatkoivat kansakoulun jälkeen kansalaiskouluun, joka valmisti ammatillisen koulutuksen polulle. (Lakeja ja tilastoja 2017b). Koulurakennukset jakautuivat kahteen perustyyppiin: teorialuokkia sisältäviin kansa- ja oppikouluihin sekä käytännön työtiloja sisältäviin kansalaiskouluihin (Itälä 1967).

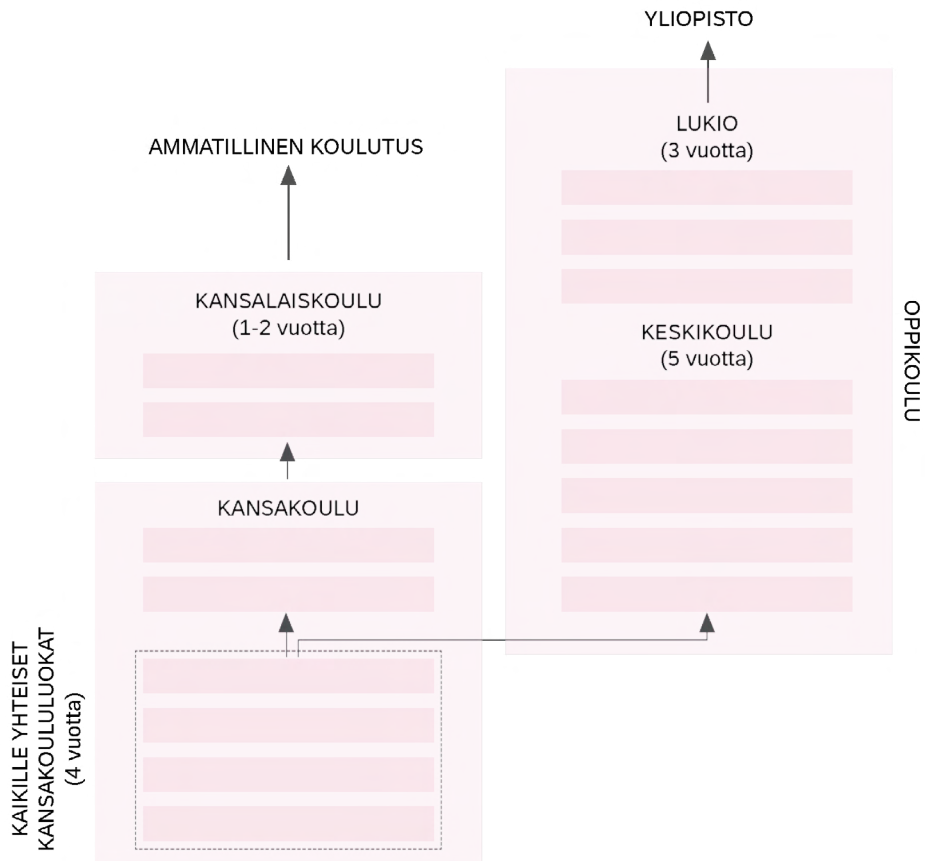
Suuret ikäluokat eli 1940-luvun loppuvuosina syntyneet tulivat oppivelvollisuusikään 1950-luvun alussa. Kouluja rakennettiinkin runsaasti 1950-luvulla. (Jetsonen 2017.) Laajimmillaan kansakouluverkosto oli 1960-luvulle tultaessa (Jetsonen 2017): vuonna 1960 kansa- ja kansalaiskouluja oli vajaa 7 000, vuosikymmenen lopussa vajaa 5 500. Oppikouluja puolestaan oli 1960-luvun alussa noin 470 ja vuosikymmenen lopussa noin 650. (Suomen tilastollinen vuosikirja 1969.)

Vuonna 1969 kaupunkilaisten määrä ylitti maaseudulla asuvien määrän (Lahti 2016, 13). Erityisesti **lähiöiden rakentaminen** vertautui

suoraan koulujen rakentamistarpeeseen, ja koulurakennuksia kohosi erityisesti asutuskeskuksiin ja kaupunkien lähiöihin. (Kummala 2017.) Esimerkiksi Tampereella 1960-luvulla alkanut voimakas aluerakentaminen siirsi koulurakentamisen painopisteen kauemmas kanta-kaupungista uusiin lähiöihin, joita rakennettiin muun muassa Tesomaan, Tohloppiin, Kaukajärvelle, Takahuhtiin, Peltolammille ja Hervantaan. Takahuhdin koulu valmistui vuonna 1963, Tesomajärven koulu otettiin käyttöön vuonna 1967. Kaupungin lukuisten koulurakennushankkeiden vuoksi Kaukajärvelle ei ollut mahdollista rakentaa koulutaloa heti alueen rakentumisen käynnistyessä vuonna 1964. Koulu toimikin vuokratiloissa, kunnes vuonna 1971 uusi koulutalo otettiin käyttöön. (Telemäki 1979, 323-326.) Kaupunkien kasvaessa maaseutujen kansakoulut puolestaan tyhjenivät. (Kummala 2017.) Esimerkiksi Juupajoella lakkautettiin 1950-luvun lopulta 1970-luvun alkuun mennessä viisi kyläkoulua (Jokiniemi-Talvisto ym. 2003, 263).

Koulujen sijainnit

Jälleenrakennuskaudella kouluverkosta pyrittiin tekemään tiheä, jottei koulumatka ylittäisi viittä kilometriä. Koulurakennus erottui vasten avointa koulun pihaa, ja se olikin kaupunkikuvassa keskeinen julkinen rakennus. (Jetsonen

Rinnakkaiskoulujärjestelmä oli Suomessa käytössä 1970-luvulle, jolloin peruskoulu korvasi vanhan järjestelmän. (Mukaillen Isosaari 1970.)

2017.) 1960-luvulla kouluja sijoitettiin samalla periaatteella kaupunkialueiden ulkopuolella. Lähiöiden ja asutuskeskusten koulut olivat tyypillisesti matalampia ja ympäristöönsä sulautuvampia. (Kummala 2017.) Kansakoulun, kansalaiskoulun ja keskikoulun huonetiloja pyrittiin mahdollisuuksien mukaan sijoittamaan siten, että tarvittaessa voitiin käyttää samoja rakennuksia ja opettajia. Koulutontin oli oltava riittävän suuri, terveellinen, rauhallinen ja liikenteen osalta turvallinen. (Lakeja ja tilastoja 2017a.)

Vaikka 1960-luvulla rakennettiin myös uusia kouluja, useat Pirkanmaan 1960-luvun koulurakennuksista sijoittuvat aiemmin rakennetun koulun laajennusosaksi. Niillä kuitenkin ajalle tyypillisesti on oma, vanhasta arkkitehtuurista erottuva ja helposti ajoitettava ulkoasunsa. 1960-luvulla vanhoja kouluja on voitu täydentää erillsrakennuksin ilman sisätilayhteyttä vanhempaan kouluun. Vaikka 1960-luvun rakennukset olisivat sijoittuneet omaksi kokonaisuudekseen rakentamisaikanaan, on niistä lähes kaikkia sittemmin laajennettu suoraan rakennukseen liittyvällä osalla. Näin on tehty esimerkiksi Suoramalla Kangasalla, Kihniössä,

Tampereen yliopiston normaalikoululla sekä Kauraslammien koululla Ylöjärvellä. Usein 60-luvun piirteet ulkoasussa ovat säilyneet, mutta joissain tapauksissa laajennusvaiheessa toteutettu peruskorjaus on muuttanut myös 60-luvun arkkitehtuuria, kuten esimerkiksi Toivion koululla Pirkkalassa ja Kämenniemen koulun Terälähden koulutalolla Tampereella.

Rakentamisen poliittinen ohjaus

Kansakoululaki uudistettiin vuonna 1957 ja kansakouluasetus vuonna 1958. Koulu pidennettiin kahdeksanvuotiseksi ja kansalaiskoulu otettiin käyttöön. (Lakeja ja tilastoja 2017a.) 1960-luku olikin kansalaiskoulujen rakentamisen aikaa.

Koulurakentamista ohjattiin valtion taholta **normaalihintapäätöksillä**, joissa määriteltiin muun muassa luokkien ja muiden tilojen pinta-aloja (Kummala 2017). Normaalihinnan ylittävistä kustannuksista kunta ei ollut oikeutettu saamaan valtionapua (Jetsonen 2017). Juuri ennen 1960-luvun päättymistä normaalihintapäätöksistä poistettiin luokkahuoneiden vapaata leveyttä osoittavat mitat sekä luokkahuoneiden

Vammalan yhteiskoulu 24.10.1964. Vasemmalla näkyvä 60-luvun rakennus täydentää valkoista, alun perin 1920-luvulla rakennettua koulua. Laajennus- ja täydennysosat olivat aikakaudella tyypillisiä, ja kouluja on monesti laajennettu myös 1960-luvun jälkeen. (Kuva: Reino Branthin, Vapriikin kuva-arkisto.)

ikkunoiden karmien ylä- ja alareunan mitoitusvaatimukset. Vapaampi ikkunajäsentely sekä luokkahuoneiden varioiminen tuli mahdolliseksi. (Kummala 2017.) Kannatusyhdistysten aloittamat oppikoulut eivät olleet normaalihintapäätöksistä riippuvaisia, mutta tiukka talous vaikutti niidenkin toimintaan (Jetsonen 2017). Suunnittelijat myös käyttivät samoja normien mukaisia periaatteita yksityisten oppikoulujen suunnittelussa, mikä jarrutti uusien ratkaisujen yleistymistä (Kummala 2017). 1960-luvun koulurakentamista on siis yhdenmukaistanut normaalihintapäätösten mitoitukseen liittyvä ohjaus. 1950-luvulla eniten kouluja suunnitteli Maaseudun keskusrakennustoimisto, joten tyyppipiirustusten käyttäminen myös yhdenmukaisti kouluarkkitehtuuria (Jetsonen 2017).

Laki koulujärjestelmän perusteista astui voimaan 1. elokuuta 1970. Sen myötä siirryttiin **peruskouluun** alkaen Lapin läänistä vuonna 1971 ja päättyen pääkaupunkiseudulle vuonna 1977. Peruskoulussa yhdistettiin kansakoulu, kansalaiskoulu sekä keskikoulu yhdeksi oppivelvollisuuskouluksi, minkä myötä koko ikäluokka sai yhdeksänvuotisen yhtenevän perusopetuksen. Peruskoulu jakautui kuusivuotiseen ala-asteeseen ja kolmivuotiseen yläasteeseen. Toisen asteen koulutus oli edelleen jakautunut lukioon sekä ammattikouluun. Koulun työviikko myös muuttui kuusipäiväises-

tä viisipäiväiseksi vuonna 1971. (Standertskjöld 2017; Eduskunta 2016.)

Peruskoulu-uudistuksen yksi tavoite oli koulurakennusten tilallis-toiminnallisten ratkaisujen kehittäminen (Kummala 2017). Esimerkiksi opetusministeriön koulunuudistustoimikunnan pääsihteeri Jaakko Itälä kirjoitti Arkkitehti-lehden vuonna 1967, kuinka kouluarkkitehtuurin tulisi vastata uudistuvaan pedagogiseen lähestymistapaan. Hänen mukaansa vanhoja koulurakennuksia voitiin hyvin käyttää, mutta uudisrakennukset tulisi suunnitella vastaamaan uudistuvan koulutyön tarpeita. (Itälä 1967.) Vaikka peruskoulu-uudistus loikin uusia vaatimuksia rakennuksille, ei 1970-luvulla rakennettu läheskään yhtä paljon kuin 1950- ja 1960-luvuilla. Uusia opetusmenetelmiä sovellettiinkin olemassa oleviin rakennuksiin. Kansakouluja käytettiin usein ala-asteen tiloina, ja samalle tontille voitiin sijoittaa rakennus yläasteelle tai lukiolle. (Standertskjöld 2017.) Pääosin 1960-luvulla rakennetut kansalaiskoulurakennukset muutettiin 1970-luvulla yläasteiksi ja lukioiksi. 1960-luvun koulurakennukset joutuivat siis heti kättelyssä muutosten eteen, mutta erityisesti pilarirunkoisina niiden sisätilat olivat muunneltavissa. (Kummala 2017.) 1960-luvun rakennuksissa käytettyjen rakennejärjestelmien luoma tilallinen joustavuus mahdollistikin toiminnallisen uudistamisen, jota siirtyminen peruskouluun tarkoitti.

Klassillinen lyseo ja purettavat talot 20.4.1967 Tampereella. Edustalla näkyvän puurakennuksen paikalle rakennettiin klassillisen lyseon laajennus Rongansiipi. (Kuva: Veikko Lintinen, Vapriikin kuva-arkisto.)

1960-luvun rakennus laajennus vanhaan kouluun

- Toijalan yhteiskoulu ja Akaan lukio
- Hämeenkyrön yhteiskoulu ja F. E. Sillanpään lukio
- Ikaalisten yhteiskoulu
- Kostianvirran yhtenäiskoulu, Pälkäneen lukio
- Vammalan lukio (Sastamala)
- Muistolankoulu (Sastamala)
- Juhannuskylän koulu, Tammerkosken koulutalo (Tampere)
- Svenska samskolan i Tammerfors (Tampere - myös myöhemmin laajennettu)
- Tarttilankoulu (Valkeakoski)

1960-luvun osa sijoittuu jo aiemmin rakennetun koulun pihapiiriin

- Kirkkoharjun koulu (Kangasala)
- Anna Tapion koulu (Pälkäne)
- Tammelan koulu (Tampere)
- Tampereen klassillinen lukio (sittemmin laajennettu ja yhdistetty alkuperäiseen rakennukseen)

1960-luvun rakennusta laajennettu myöhemmin

- Suoraman koulu (Kangasala)
- Kihniön yhtenäiskoulu
- Moisioankoulu (Lempäälä)
- Toivioankoulu (Pirkkala)
- Hatanpään koulu, Haapakujan koulutalo (Tampere)
- Kämmenniemen koulu, Terälähden koulutalo (Tampere)
- Svenska samskolan i Tammerfors (Tampere)
- Takahuhdin koulu, A-talo (Tampere)
- Tammerkosken lukio - Sampola (Tampere)
- Tampereen yliopiston normaalikoulu
- Kotalankoulu (Virrat)
- Kauraslammekoulu, Kuusistontien toimipiste (Ylöjärvi)

Pihapiiri täydentynyt uusilla rakennuksilla 1960-luvun jälkeen

- Juupajoen koulukeskus

Tampereella sijaitsevassa Sampolassa toimi kansalaiskoulu ja työväenopisto rakennuksen valmistumisen jälkeen. Kuva opetustilanteesta vuodelta 1962. (Kuva: E. M. Staf, Vapriikin kuva-arkisto.)

3.3 Tyypillinen tilaohjelma ja toiminnalliset tavoitteet

Sekä kansakouluissa että oppikouluissa luokahuone oli tilaohjelman perusyksikkö. Jo 1950-luvulla maaseudun tyypillisessä kansakoulussa oli voimistelu-juhlasali puku- ja suihkutiloihin, käsityöluokat, luonnontieteiden luokka sekä koulukeittola, kirjasto- ja kerho huone, opettajainhuone, aula, käytävät sekä wc-tilat, joihin usein oli käynti ulkoa. Kaupungeissa koulujen tilat olivat monipuolisemmat sisältäen usein myös koululääkärin ja -hammaslääkärin vastaanottotilat. (Jetsonen 2017.) 1950- ja 1960-luvulla tilatypologia säilyi varsin samanlaisena kansakoulurakennuksissa. 1960-luvulla rakennettiin kansakoulun jatkokoulutukseen kansalaiskouluja, joiden opetus perustui usein kotiluokkien sijaan aineluokkiin (Kummala 2017). Käytännölliseen elämään valmistavat kansalaiskoulut sisälsivät erilaisia opetustiloja: esimerkiksi kansalaiskouluksi valmistunut Tampereen Sampola (1962) käsitti niin puu- ja metallityöluokkia, kotitalous- ja konekirjoitusluokkia kuin myyminenopetusluokankin (Telemäki 1979, 267,-272).

Sekä 1950- että 1960-luvulla monikerroksisissa koulurakennuksissa yhteiset tilat, kuten ruokasali, käsityö- ja kerhotilat sijoitettiin usein alempiin kerroksiin ylempien kerrosten toimiessa lähinnä luokkahuoneina (Jetsonen 2017). Kou-

luarkkitehtuuria kuvailtiin Arkkitehti-lehdessä 1960-luvun lopulla seuraavasti: *"pitkän käytävän vieressä rivissä samankokoisia luokkia, salit siivessä, mahdolliset työpajat omassa siivessään, kirjastolla, lukusalilla ja kerhotoilla täysin merkityksetön osuus huonetilaohjelmassa"*. (Itälä 1967.) Koulun tilojen erilliskäyttö monipuolistui 1960-luvulla. 1950-luvullakin erilliskäyttöä oli: poliittiset tilaisuudet olivat kiellettyjä, mutta varhaisnuorisotyö eli opinto- ja laulukerhotoiminta kuului kansakoulun tehtäviin. Terveystisaren neuvonta, äänestäminen vaaleissa sekä musiikki- ja elokuvailat saattoivat kuulua koulun iltakäyttöön. (Jetsonen 2017.) Esimerkiksi Pälkäneen yhteiskouluun sijoitettiin oma elokuvateatterinsa erillisissäkäynnillä.

Luokkahuoneet

Koulujen tilaohjelma perustui luokkahuoneeseen, jossa oppilaat istuivat pulpettirivistöissä katsoen kateederilla liitutaulun edessä opettavaa opettajaa (Jetsonen 2017). 1960-luvulla jatkettiin edellisellä vuosikymmenellä aloitettuja kokeiluja pohjakaavojen ja tilaratkaisujen osalta (Kummala 2017), mutta normaalihintapäätökset myös yhdenmukaistivat tilatypologiaa. Luokkahuoneissa pyrittiin yleensä neliönmalliseen pohjaratkaisuun, ja erilaiset pohjamuotokokeilut jäivät marginaalisiksi tai

*Pirkanmaan yhteiskoulun (nyk. Hatanpään koulun) liikuntasali 22.11.1961.
(Kuva: Martti L. Laitinen, Vapriikin kuva-arkisto.)*

keskustelun asteelle (Jetsonen 2017; Lappo ja Lappo 1963). Suorakaiteen muotoinen, 60-neliöinen luokka 30–40 oppilaalle oli 1960-luvun perusratkaisu (Kummala 2017). Inventoitujen koulujen luokkahuoneet ovat poikkeuksetta kaikki pohjaltaan suorakaiteen muotoisia.

Kotiluokkajärjestelmä, jossa eri aineiden opetus tapahtuu samassa tilassa vuosiluokkakohdaisesti, oli käytössä erityisesti kansakouluissa (Kummala 2017). Erilliset aineluokat eli kunkin aineen opetukseen varatut omat luokkatilat yleistyivät 1940-luvulla, ja aineluokkajärjestelmää käytettiin erityisesti kansalais- ja keskikouluissa (vrt. nykyiset yläkoulut ja lukiot). Järjestelmä soveltui myös oppikoulun eri aineiden, kuten kemian ja kuvaamataidon opetukseen niiden opetustarvikkeiston vuoksi. (Kummala 2017; Jetsonen 2017.) Meluisimpia teknisen käsityön tiloja voitiin sijoittaa myös erilliseen siipeen, kuten esimerkiksi Kihniössä sekä Tampereen Sampolassa.

Ruokalat

Lain mukaan kunnan oli tarjottava oppilaille maksuton kouluateria vuoteen 1948 mennessä (Jetsonen 2017). Erillinen ruokailusali tuli valtionavustuksen piiriin kuitenkin vasta 1960-luvun lopulla. Maalaiskuntien kouluissa ruokailtiin luokkahuoneissa ja voimistelusaleissa. (Jetsonen 2017.) Esimerkiksi Hämeenkyrön yhteiskouluun tai Lempäälän Moision kouluun ei vielä 1960-luvulla kuulunut erillistä ruokasalia. Virtain Kotalan koulussa ruokaillaan edelleen luokkahuoneissa.

Ruokala on usein sijoitettu alakerrokseen, usein puoli kerrosta maan alle, kuten esimerkiksi Vammalan lukiossa, Kirkkoharjun kou-

*Sampolan aulaa 1960-luvulla.
(Kuva: Juhani Riekkola, Vapriikin kuva-arkisto.)*

lussa ja Tammerkosken koulussa. Ruokalaan liittyy valmistuskeittiö, jonka läheisyyteen on sijoitettu tarjoilualue sekä astianpalautuspiste. Alkuperäisiä 60-luvun kalusteita ei inventoita- vissa kohteissa ole säilynyt arvatenkin kovan kulutuksen vuoksi.

Liikunta- ja juhlasalit

Koulujen käyttöastetta haluttiin nostaa koulu- ajan ulkopuolisen käytön mahdollistamisella. Vuonna 1963 eduskunta hyväksyi koulujen liikuntasalin iltakäytön urheiluseuroille. Sali sijoitettiin usein muusta koulusta erilliseen rakennukseen kulkemisen helpottamiseksi. (Kummala 2017.)

Useissa Pirkanmaan 60-luvun kouluissa liikun- tasali on kuitenkin sijoitettu luokkahuoneiden yhteyteen saman käytävän varrelle, esimerkik- si Tammerkosken koulussa Tampereella, Kirk- koharjun koulussa Kangasalla ja Moision kou- lussa Lempäälässä. Liikunta- ja juhlaikäyttö on usein yhdistetty yhteen ja samaan saliin, jossa on usein lavarakenne. Tästä poikkeuksena on oikeastaan vain Kihniön koulu, jossa alkupe- räinen 60-luvun sali on nykyään juhlaikäytössä ja 90-luvun laajennukseen on sijoitettu liikun- tasali. Esimerkiksi Lempäälän Moision koulul- la ei ole nykyään käytössä omaa liikuntasalia, vaan opetuksessa hyödynnetään urheilutaloa. Pienemmissä kyläkouluissa puolestaan liikun- tasali on voitu yhdistää luokkatilaan tai ruoka- laan, kuten esimerkiksi Kotalassa ja Tarttilassa.

Sampolaan sijoitettiin erilliskäytössäkin oleva juhlasali, joka on siirrettävällä seinärakenteel- la mahdollista erottaa koulukäytössä olevista tiloista. Lisäksi Sampolassa on erillinen audito- riotila. Ylöjärven Kauraslammien koululla liikun-

Sampolan pääportaikko 1960-1965. Myös työväenopiston tiloiksi valmistunut oppilaitosrakennus oli erityisen juhlava sisätiloiltaan. (Kuva: Ensio Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto.)

ta-juhlasaliin on alun perin liittynyt ilmeisesti katsomo, joka on sittemmin purettu ja osoitettu kirjastotilaksi. Saleihin liittyykin usein myös katsomoja parvirakentein tai se on yhdistettävissä toiseen tilaan, kuten ruokalaan.

Opettajainhuoneet ja koulukirjastot

Opettajainhuoneet sijoitettiin keskeisesti niin 1950- kuin 1960-luvunkin kouluissa (Jetsonen 2017). Opettajainhuoneet palvelevat taukotilana, mutta myös erilliset opetuksen valmisteluun tarkoitetut työtilat voivat kuulua osaksi koulun tilaohjelmaa.

Kirjasto oli olennainen osa kansakoulua, ja usein se käsitti yhden huoneen. Se palveli usein koululaisten lisäksi myös lähiympäristön asukkaita. (Jetsonen 2017.) Kirjastoja on sijoitettu 1960-luvulla luokkahuonemaisiin tiloihin, eivätkä ne ole aikakauden rakennuksissa saaneet erityisen juhlallisia tiloja. Edelleen kunnalliset kirjastot voivat sijaita koulujen yhteydessä: esimerkiksi Terälähdessä ja Takahuhdin koululla sijaitsevat myös kirjastojen toimipisteet.

Sisäänkäynnit, aulat ja käytävät

Luokkahuoneiden ja salien lisäksi tilojen välillä liikkumista palvelevat käytävät ja aulat ovat kouluissa keskeisiä. Usein koulun sisäänkäynti avautuu aulatilaan, joka on 1960-luvulla voinut toimia myös vaateilana. Nykyään oppilaat jättävät päällysvaatteitaan luokkahuoneiden edustan naulakoihin tai lukittaviin lokeroihin. Suurissa kouluissa voi olla erillisiä halleja ja

auloja oleskelua varten, mutta useimmissa pienissä kouluissa auloja on sijoitettu käytävien yhteyteen.

Portaikkoja sijoitettiin useita, jotta siirtymisreittejä oppi- ja välitunneille olisi runsaammin (Jetsonen 2017). Kouluissa voi olla juhlavamman pääportaikon lisäksi pienempiä porrashuoneita (esim. Sampola, Hatanpään koulu). Pienemmissä kouluissa on kuitenkin yleistä, että portaikot ovat keskenään samanarvoisia (esim. Kihniön yhtenäiskoulu).

Koska luokkahuoneet olivat koulun tilaohjelman keskiössä, niiden sijoittelu määritteli paljon sisätilojen logiikkaa. Niin sanotuissa solukouluissa tiloja voitiin keskittää tehokkaiksi ryppäiksi toimintojen mukaan, jolloin **käytävätilaa** tarvittiin vähemmän. Pirkanmaan kouluissa luokkahuoneet on kuitenkin useimmiten sijoitettu käytävien varsille. Kaksi päätarkaisua ovat keski- ja sivukäytävät, joista ensimmäisessä luokkahuoneita on käytävän molemmin puolin ja jälkimmäisessä vain toisella puolella. Molemmat ratkaisut vaikuttivat usein myös ulkoarkkitehtuuriin: keskikäytäväkoulun päädyissä oli usein korkea ikkunapinta, sivukäytäväkouluissa käytävien puoleisilla julkisivuilla oli puolestaan ikkuna-aukkoja eri tavoin. (Jetsonen 2017.)

Sivuilla 16-17 on esitelty erilaisia koulutyyppejä perustuen niiden siipien sekä aula- ja käytävien sijoitteluun.

Sastamalan Muistolan koulun musiikkiluokka. Luokka avautuu kahteen ilmansuuntaan, mikä oli harvoin toteutuva ihanne.

Normaalikoulun luokahuoneessa näkyy kantava betonipalkkisto ja lapekaton muoto.

Kotalan koulussa Virroilla luokahuone toimii samalla liikuntasalina.

Sampolan matalan T-siiven luokahuoneissa on kattoikkunat.

Sampolan ruokala on alkuperäisellä paikallaan rakennuksen pohjoispuolella. Tavallisesti ruokalot valmistuskeittiöineen on sijoitettu pohjakerrokseen. Alun perin ruokaloissa on usein ollut pitkät penkit, jotka erillisistui- met ovat korvanneet siivouksen helpottamiseksi.

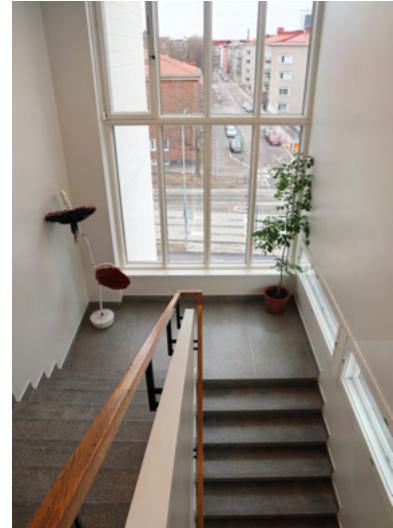
Vammalan lukion ruokalan lattiaa madallettiin jälkikäteen lisähuone- korkeuden mahdollistamiseksi.

Tampereen klassillinen lukion 1960-luvun asussaan säilynyttä porrashuonetta.

Tampereen Hatanpään koulun päätyyn sijoitettu porrashuone.

Sampolan päätyporrashuone avautuu maisemaan sekä suurin että pienin ikkunoin.

Tampereen Hatanpään koululla on poikkeuksellisen tilava sisäänkäyntihalli. Alun perin tila on toiminut vaatehallina, mutta sittemmin ovat yleistyneet luokkahuonekäytävälle sijoitetut naulakkoratkaisut.

Työväenopistona toimiva ja myös erilliskäytön mahdollistava Sampola sisältää sisäänkäyntiaulan ja vaatehallin.

Vammalan lukion liikunta- ja juhlasali avautuu suurin ikkunoin ympäristöönsä. Saleissa näkee paitsi korkeita ikkunoita myös yläikkunoita sekä umpinaisia seinäpintoja.

Lempäälän Moision koulun sali ei toimi enää liikuntasalina. Saleihin oli tapana sijoittaa myös lavarakenne.

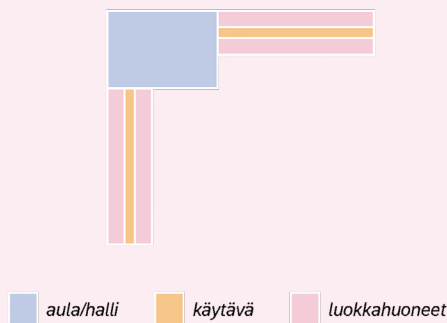
Keskushallikoulu (Sampola, Takahuhdin koulu)

Sampola on esimerkki erityisen juhlavasta keskushallikoulusta.

Takahuhdin koulun aula on käynti eri kerroksiin ja luokkahuonesiipeen.

Niin kutsutussa keskushallikoulussa luokkahuoneet on sijoitettu hallin ympärille, josta on yhteydet eri kerroksiin ja mahdollisesti eri siipiin. Tampereen Sampolassa keskushallista on muodostettu juhlava ja suuri tila, joka kokoaa koulun sisäisen liikenteen yhteen. Kansalaiskoulun ja työväenopiston yhdistelmäksi suunniteltu rakennus edustaa kuitenkin aikakaudelle poikkeuksellista suunnittelua (Kummala 2017). Myös Takahuhdin koulussa on sisäänkäynniltä avautuva hallitila. Pienemmässä mittakaavassa keskushallia on käytetty Suoraman koulussa, jossa eri aikoina rakennetut siivet yhdistyvät toisiinsa kaksikerroksisen aulan kautta.

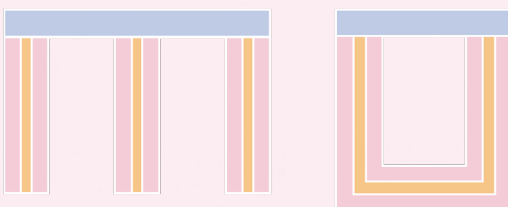
Kampakoulu (Normaalikoulu) ja atriumkoulu (Moision koulu)

Tampereen yliopiston Normaalikoulu on kampakoulu, jossa luokkahuonesiivet erkanevat sivukäytävästä.

Lempäälän Moision koulu on laajennusten myötä muodostunut atriumkouluksi, jolla on suljettu sisäpiha.

Sekä kampa- että atriumkouluissa tilaratkaisujen perusteena toimii koulun piha-alueiden rajaaminen koulurakennuksen eri osilla. Kampakoulussa siivet rajaavat väleihinsä suojaisia mutta yhdeltä sivultaan avoimia pihvoja, atriumkoulussa sisäpiha muodostuu suljetuksi massojen keskelle. Tavoitteena oli myös joustavoittaa yhteyksiä sisä- ja ulkotilojen välillä. (Kummala 2017.)

Keskikäytäväkoulu (mm. Kirkkoharjun koulu, Normaalikoulu, Toijalan yhteiskoulu)

Kirkkoharjun koulun keski-käytävää ja lasitiilipintaiset kattolyhdyt.

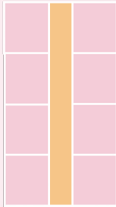
Yksikerroksisen Normaalikoulun käytävässä on kattoikkunat.

Suoraman koulun 60-luvun sivukäytävä on muuttunut keskikäytäväksi.

Lempäälän Moision koulussa luokkien ja käytävän välissä on yläikkunanauha.

Keskikäytäväkoulussa luokkahuoneet on sijoitettu peräkkäin käytävän molemmin puolin (Jetsonen 2017). Sen ongelmaksi nousi heikko valaistus ja tilojen kaavamaisuus (Kummala 2017). Yksikerroksisten koulujen tai monikerroksisten koulujen ylimmän kerroksen käytävissä on voitu käyttää myös kattoikkunoita valoisuutta lisäämään.

Sivukäytäväkoulu (mm. Hatanpään koulu, Sampola, Muistolan koulu, Anna Tapion koulu)

Hatanpään koulun alkuperäistä sivukäytävää.

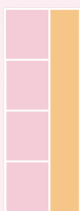
Sampolan työluokkien käytävä avautuu sisäpihalle suurin ikkunoin.

Sastamalan Muistolan koulun valoisa sivukäytävä.

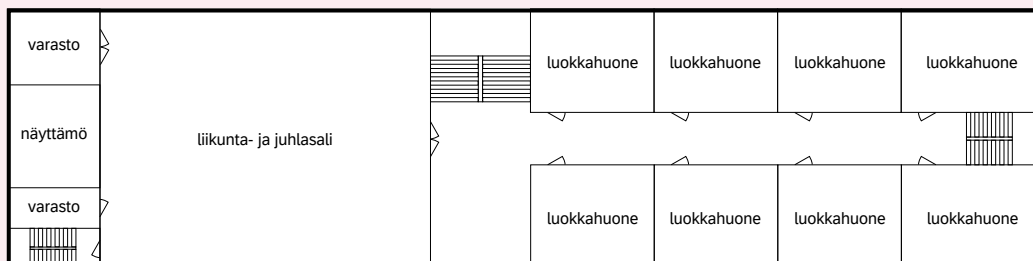
Anna Tapion koulun sivukäytävässä on yläikkunat.

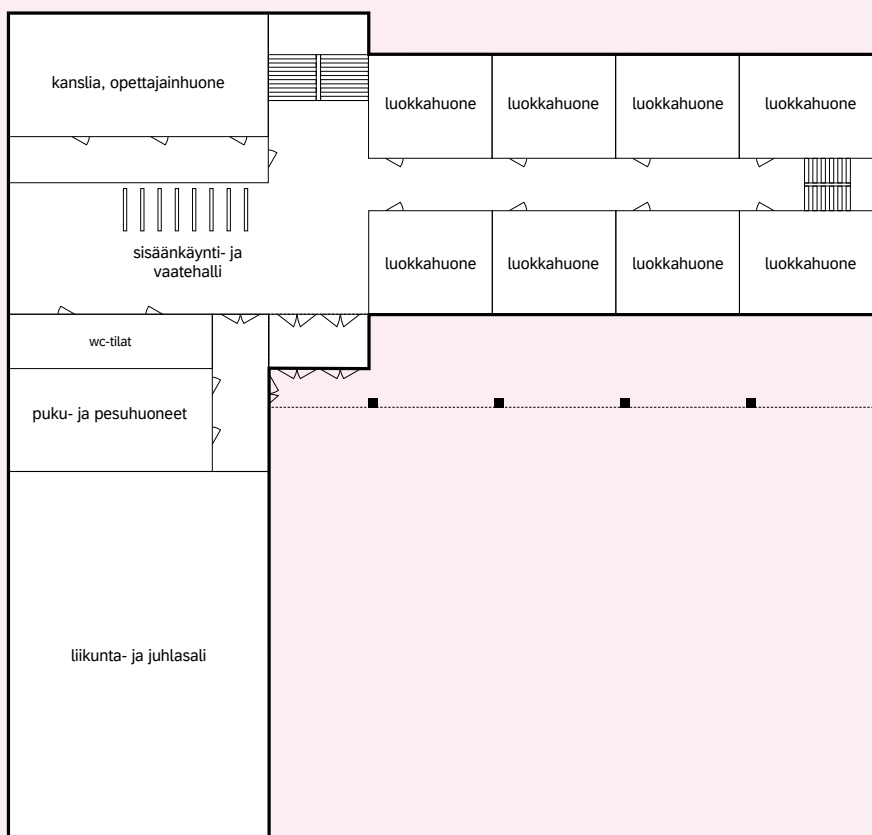
Sivukäytäväkoulussa luokat on sijoitettu vain käytävän toiselle puolelle. Yläikkunat luokkahuoneiden ja käytävän välillä mahdollistavat luonnonvalon johtamisen luokkiin kahdelta suunnalta. (Jetsonen 2017.) Sivukäytäväkoulujen ongelmana olivat ylipitkät käytävät, jotka ruuhkautuivat ja pidensivät siirtymäaikoja tilojen välillä (Kummala 2017). Sivukäytävä mahdollistaa myös laajentamisen: esimerkiksi Hatanpään ja Suoraman kouluilla sivukäytävästä on muodostettu keskikäytävä lisäämällä luokkatiloja myös käytävän toiselle puolelle.

Esimerkkejä pohjaratkaisuista

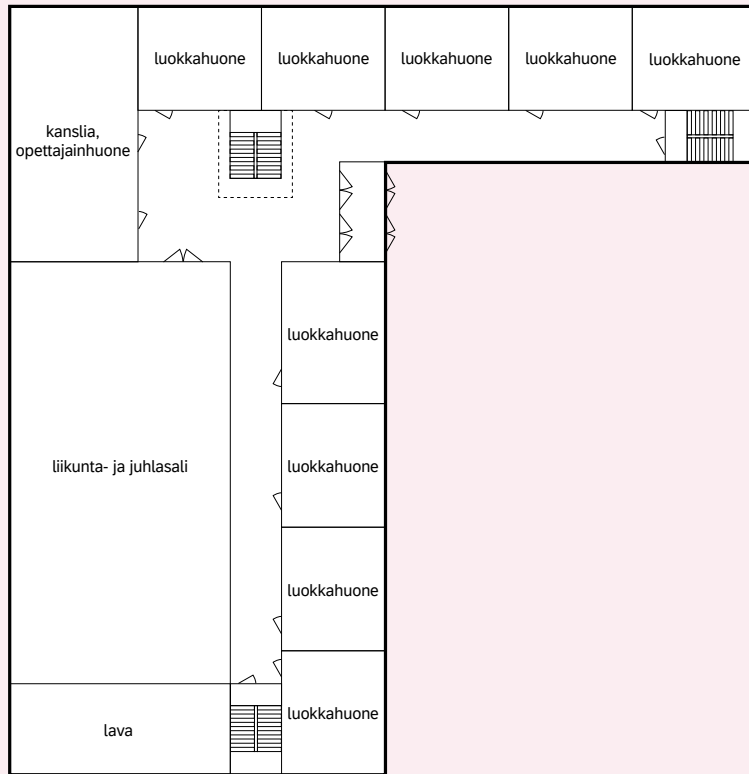
Seuraavaksi esitellään neljä kuvitteellista 1960-luvun koulua, jotka tuovat esiin ajalle tyypillisiä pohjaratkaisuja. Esimerkit eivät edusta todellisia kohteita suoraan, mutta niissä on hyödynnetty inventoitujen kohteiden todellisia piirteitä.

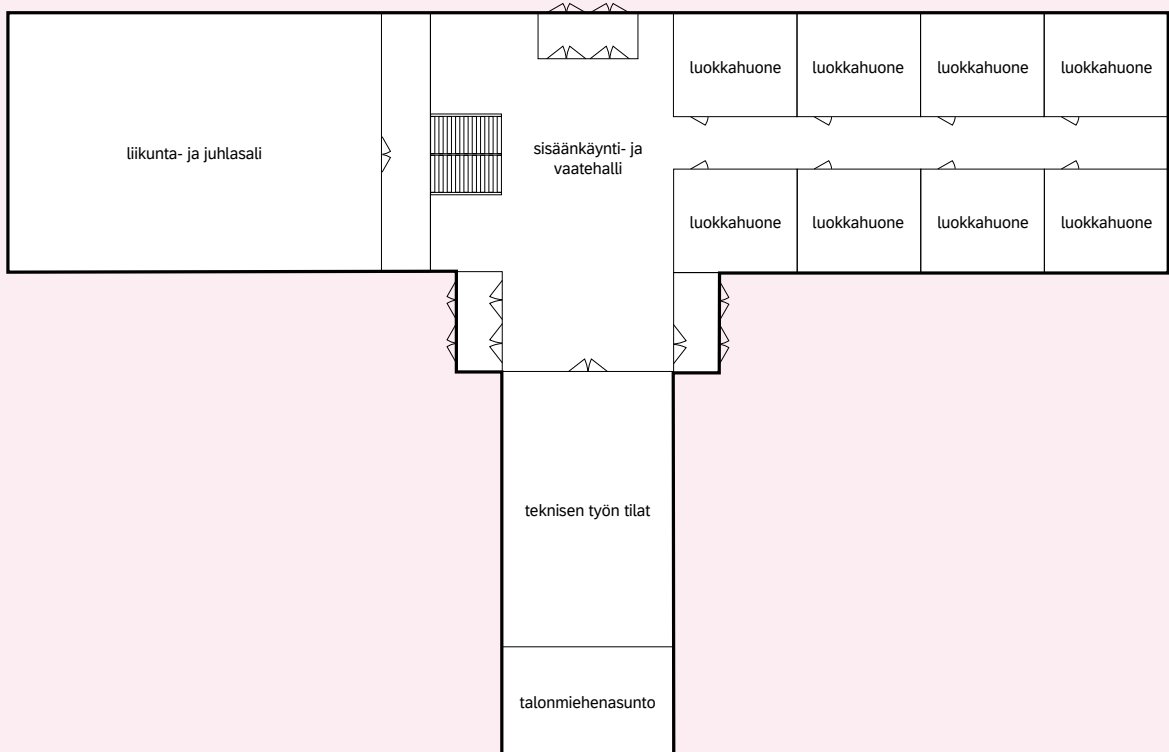
Esimerkki A. 1960-luvulla suosittiin myös särmiömäistä koulurakennusta, jossa kaikki toiminnot sijoittuvat pitkänomaiseen rakennusmassaan. Liikuntasalin alle voitiin sijoittaa pukuhuonetilat, joista oli oma yhteytensä liikuntasaliin. Tämä myös mahdollisti erilliskäytön, kun liikuntasali oli suljettavissa muista koulun tiloista. Luokkahuoneet oli sijoitettu päällekkäin, ruokala oli usein pohjakerroksessa. Todennäköisesti kuvan kaltaisessa koulussa olisi kolme kerrosta, joista alin voisi sijaita osittain maan alla.

Esimerkki B. Liikuntasali voitiin sijoittaa omaan siipeensä erilliskäytön mahdollistamiseksi. Sisäänkäynnin edessä saattoi olla pilarikäytävä, joka muodosti välituntikatoksen. Rakennusmassat myös rajaavat suojaista välituntipihaa. Koulujen porrashuoneet olivat usein U-muotoisia ja ne sijoitettiin julkisivuille luonnonvalon vuoksi. Massan sisäänvedoilla voitiin avata porrashuoneista myös pidempiä näkymiä.

Esimerkki C. Samassa koulussa saattoi esiintyä sekä sivu- että keski-käytäviä. Liikunta-juhlasali saatiin sijoittaa osaksi luokkahuonesiipeä, mikä kasvatti runkosyvyyttä. Sisäänkäynti saattoi avautua keskushalliin, josta oli käynnit eri siipiin ja kerroksiin. Liikunta- ja juhlasaliin liittyi joskus katsomorakenteita, mutta useimmiten aina jonkinlainen lavarakenne joko salin päässä tai sivulla.

Esimerkki D. Usein 1960-luvun kouluissa suosittiin yksikerroksisuutta. Rakennusmassa porrastettiin usein maastoon, jolloin esimerkiksi liikuntasalin korkeampi kerros luku saatiin sopeutettua muihin siipiin: kuvitteellisessa esimerkikoulussa liikunta- ja juhlasaliin laskeudutaan perustasosta kerroksen verran alemmas, jolloin harjakorkeus on muita siipiä vastaavalla tasolla. Oli myös tavallista, että teknisen työn tilat sijoitettiin omaan siipeensä. Talonmiehenasunto voitiin sijoittaa koulurakennuksen pätyyn.

*Hämeenkyrön yhteiskoulun entinen opettajien asunto-
la. Rakennus on osittain vailla käyttöä, mutta osittain
siinä on järjestetty pienryhmäopetusta.*

*Kirkkoharjun välituntikatokos yhdistää uudemman ja
vanhemman osan toisiinsa.*

3.4 Pihajärjestelyt ja muut rakennukset

Koulun piha

Välituntipiha pyrittiin suuntaamaan mahdollisimman aurinkoiseen ilmansuuntaan (Jetsonen 2017). Koulun eri siivillä myös pyrittiin rajaamaan välituntipihaa mahdollisimman suojaisaksi. Esimerkiksi Kihniön yhtenäiskoululla sekä Tampereen Tammerkosken, Hatanpään ja Tammelan kouluilla eri siivet rajaavat koulun etelään suunnatun pihan suojaisaksi. Edellä esiteltujen kampa- ja atriumkoulujen massoitelu perustui sisäpihojen rajaamiseen.

Erilaiset katosrakenteet ovat myös olennainen osa koulun välituntipihaa ja sisäänkäynnin jäsentelyä (Jetsonen 2017). Esimerkiksi katoksella on Kirkkoharjun koululla yhdistetty 1950-luvun lopulla rakennettu uudisrakennus 1930-luvun osaan. Tammerkosken koulutalossa pilarikäytävällä kannateltu, sisäänvedetty ensimmäinen kerros muodostaa luontevasti välituntikatoksen. Tampereen Takahuhdin koululla aukotettu katosrakente muistuttaa saman aikakauden Keravan kansalaiskoulun (Jaakkolan koulu) sisäpihan ja katoksen jäsentelyä (Valjakka 1965).

Kansakoulutontin leikkikenttä tuli valtionavun piiriin 1950-luvun lopulla. Samoin urheilukenttä pyrittiin sijoittamaan lähelle koulua. (Jetsonen 2017.) Useimpien koulujen, muun muassa Kotalan koulun, Kihniön yhtenäiskoulun sekä Ikaalisten ja Toijalan yhteiskoulujen yhteydessä sijaitsee liikuntapaikkoja. Liikuntasalien iltaja viikonloppukäyttö tukee harrastamismahdollisuuksia ulkoliikuntapaikkojen lisäksi.

Opettajien ja talonmiesten asunnot

Opettajien ja talonmiesten asunnot koulujen yhteydessä olivat tyypillisiä vielä 1960-luvulla. Asunnot sijoitettiin omaksi siivekseen

koulurakennuksen jatkeeksi tai erilliseksi rakennukseksi koulun tontille. Erillisiä asuinrakennuksia 1960-luvulla rakennettujen koulujen pihapiirissä on ollut esimerkiksi Tampereella Normaalikoululla, Takahuhdissa ja Sampolassa, Hämeenkyrön yhteiskoululla, Juupajoen koulukeskuksessa, Kihniön yhtenäiskoululla sekä Virroilla kyläkoulussa Kotalassa. Kihniön yhtenäiskoulun työpajasiiven päähän oli alun perin sijoitettu talonmiehenasunto, samoin Hatanpään ja Tammelan koulurakennuksissa oli asunto talonmiehelle. Asunnoista on usein sittemmin luovuttu ja ne on voitu osoittaa esimerkiksi terveydenhoitajan vastaanottoiloiksi tai nuorisotiloiksi (Juupajoki) tai opetustiloiksi (Hämeenkyrö). Niitä on myös purettu uudisrakennusten tieltä (Normaalikoulu), mutta niitä on myös säilytetty asuinkäytössä (Kotala).

Oppilaiden asunnot

Harvaanasuttujen seutujen keskustan kouluihin rakennettiin jonkin verran oppilasasuntoja (Jetsonen 2017). Pirkanmaan kontekstissa niitä ei kuitenkaan juuri esiintynyt. Pälkäneen Aitoossa sijaitseva Anna Tapion koulu on tästä poikkeus, sillä sisäoppilaitoksena toimiva koulukokonaisuus sisältää useita oppilasasuntoita. Lisäksi Svenska samskolanin yhteyteen sijoitettiin oppilaskoti jo 1920-luvulla.

Muut rakenteet

1950- ja 1960-luvun kouluissa oli usein oma pannuhuone, joten kokonaisuuteen kuului myös savupiippu (Jetsonen 2017). Savupiippu on osa muun muassa Tammelan koulun ja Vammalan lukion kokonaisuutta.

Kangasalan Kirkkoharjun koulun materiaaleja: puhtaaksimuurattua tiiltä, roiskerappausta ja liuskekiveä.

Tampereen Normaalikoulussa on lasitiili-ikkunat kuparipellityksillä sekä vaaleansiniseksi maalatut lautamuottivalupinnat.

Hatanpään koulu Tampereella on 1960-luvulle tyypillisesti verhoiltu tiilellä ja mineriittilevyllä.

3.5 Tyypilliset materiaalit ja aukotus

Julkisivumateriaalit

1960-luvulla betoni nousi keskeiseksi rakennusmateriaaliksi. Tuon ajan koulujen julkisivu-, runko- ja väliseinämateriaalina käytettiin paljon betonia puun menettäessä merkitystään, joskin alle 1000 m²:n kouluissa puu oli edelleen käytetyin materiaali. (Lahti 2016, 17; Kummala 2017.) Samoin punatiili ja kalkkikiiekkatiili sekä rapattuina että puhtaaksimuurattuina olivat yleisiä sekä väliseinissä että julkisivuissa. (Kummala 2017.) Useassa säilyneessä Pirkanmaan 1960-luvun koulussa on julkisivussa käytetty puna- tai keltatiiltä: esimerkiksi Tammen koulussa, Kirkkoharjun koulussa sekä Svenska samskolanin laajennuksessa. Lisäksi mineriitti- eli kuitusementtilevyt yleistyivät julkisivumateriaaleina (Kummala 2017). Esimerkiksi Juupajoen koulukeskuksen 1960-luvun osissa on käytetty mineriittilevyjä. Paikalla valettuja betonipintoja on nähtävissä esimerkiksi Normaalikoulun ja Sampolan julkisivuissa. Lisäksi kantavat väliseinät voitiin näyttää julkisivupinnoissa (Jetsonen 2017), kuten esimerkiksi Hatanpään koulussa.

Julkisivupinnat korostuvat 1960-luvun arkkitehtuurissa: betonin materiaalintunnon lisäksi alumiini- ja lasijulkisivujen mittasuhteet olivat tärkeitä. Yleisesti 1960-luvun arkkitehtuurissa alkoi näkyä väri 1950-luvun materiaalin oman

värin lisäksi. (Lahti 2016, 29.) Kouluarkkitehtuurissa kuitenkin myös materiaalien, kuten tiilen, luonnolliset värit ovat olleet muodissa. Koulujen julkisivuissa värit eivät vielä juuri näy, vaan pikemminkin saatettiin hakea ajalle myös tyypillistä graafista mustavalkoisuutta: valkoista rappauspintaa yhdistettiin mustiin metallipuitteisiin tai tummanruskeiksi petsattuihin laudoituksiin (Lahti 2016, 29). Esimerkiksi Sampolassa tumma metallikehyys yhdistyy vaaleaan julkisivupintaan.

Aukotus ja luonnonvalo

Luonnonvalo oli suunnittelussa keskeistä, ja suuret ikkunat avasivat näkymiä maisemaan. Lisäksi käytettiin kattoikkunoita sekä lasitiiliseiniä valoisuutta parantamaan. (Kummala 2017.) Kangasalan Kirkkoharjun koulun käytävässä on alkuperäisiä lasitiilikattoikkunoita. Tampereen Sampolassa juhlasalin kattoikkunat ovat näyttävä osa rakennuksen ulkoasua sekä sisätilaa, ja suuria lasitiilipintoja on käytetty myös Normaalikoulun käytävätiloissa. Kattoikkunat tuovat valoa keskikäytävään niin Kihniön yhtenäiskoulussa, Tampereen yliopiston Normaalikoulussa kuin Klassillisen lukion Rongansivessäkin. Kerroskorkeus madaltui 1960-luvun rakennuksissa, mikä yhdessä nauhamaisen ikkunasijoittelun kanssa korosti julkisivujen horisontaalisuutta entisestään.

Hatanpään koulun nauhaikkunajulkisivu on jäsenetty betonisin ikkunapilarein ja mineriittilevyin.

Juupajoen alakoulurakennuksen julkisivumateriaaleina on käytetty betonivalun ja tiilen lisäksi aaltopeltiä ja mineriittilevyä.

Nauhaikkunoiden ylä- ja alapuolelle jäävät horisontaaliset osiot saavat materiaaleineen suuren painoarvon julkisivussa. Kuvassa Ylöjärven Kauaslammen koulun Kuusistontien koulurakennusta.

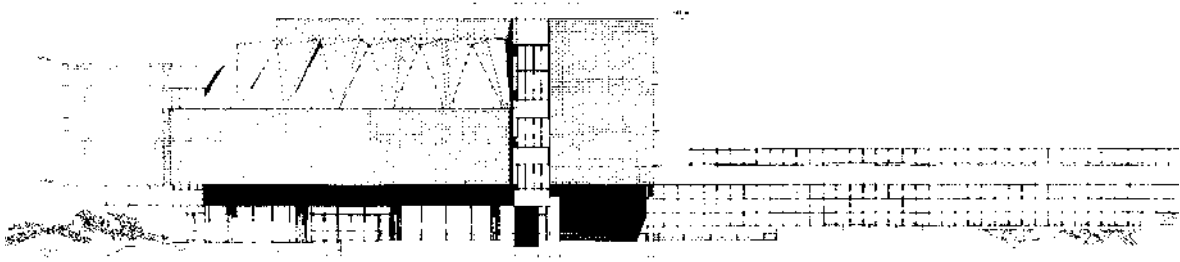
Tarttilan koulun laajennuksen aumakatto on verhoiltu muodinmuokaiseksi tasakatoksi mineriittilevyin.

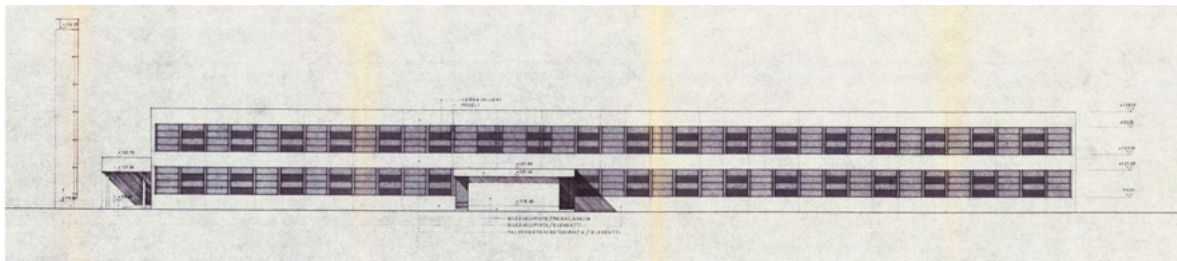
Ikaalisten yhteiskoulurakennuksen 60-luvun laajennus jatkaa 1950-luvun alkuperäisen osan arkkitehtuuria samoilla materiaaleilla.

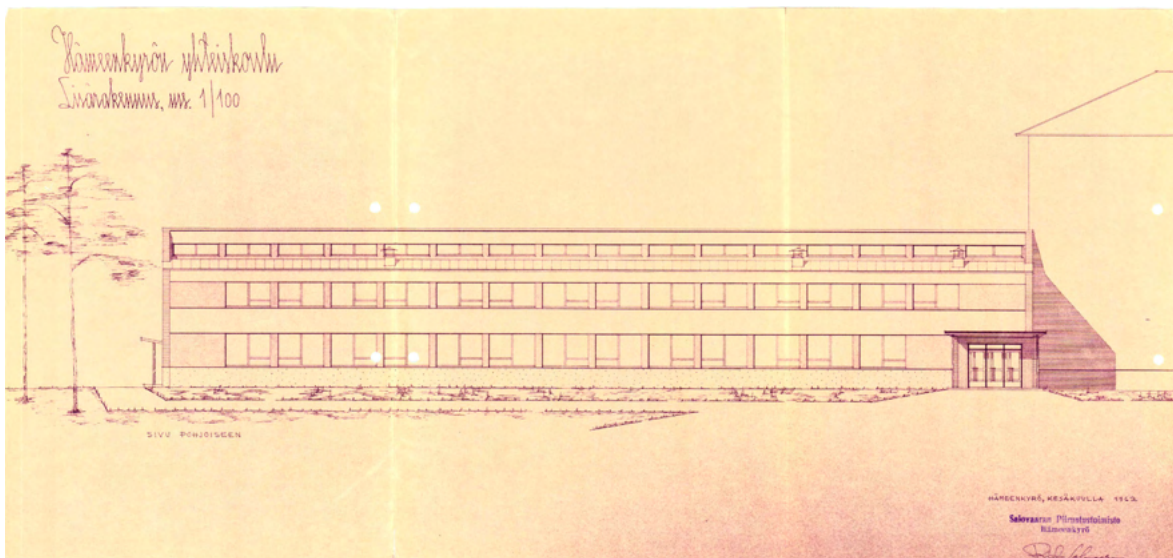
Svenska samskolanin laajennus erottuu materiaalillaan vanhasta osasta.

Sampolan kansalaiskouluksi ja työväenopistoksi suunniteltu rakennus on yksi Suomen 1960-luvun keskeisistä rakennuksista. Kuvassa alkuperäinen rakennuslupapiirustus Sampolan länsijulkisivusta. (Kuva: Timo Penttilä ja Kari Virta 1960, Tampereen kaupungin karttapalvelu Oskari.)

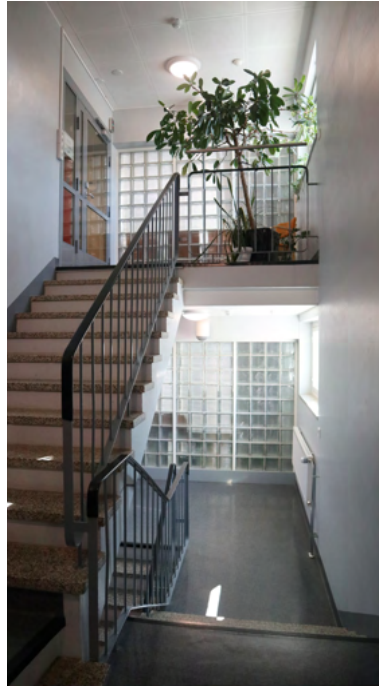
Lämpökeskuksen piiput olivat osa 1960-luvun koulujen ulkoasua. Kuvassa rakennuslupapiirustus Suoramäen kansakoulun kaakkoisjulkisivusta. (Kuva: Into Pyykkö 1968, Kangasalan rakennusvalvonnan arkisto).

1960-luvun koulut olivat usein massaltaan särmiömäisiä, matalahkoja ja pitkänmallisia. Massan horisontaalisuutta korostivat nauhaikkunat. Kuvassa Hämeenkyrön yhteiskoulun rakennuslupapiirustus vuodelta 1962. (Kuva: Risto Salovaara 1962, Hämeenkyrön rakennusvalvonnan arkisto.)

Vammalan lukion porrashuone. Metalliset pinnakaiteet muovi- tai kumipäälysteisellä käsijohteella olivat ajalle tyypilliset.

Anna Tapion koulun porrashuoneessa on käytetty lasitiiltä sekä ajalle tyypillisiä materiaaleja kaiteissa ja porrasaskelmissa.

Tammerkosken koulutalon portaiden askelmat ovat mosaiikkibetonia.

Sisätilat ja pintamateriaalit

1950-luvun lopulla sisätilojen ilme alkoi pelkistyä (Jetsonen 2017). Pintojen kovan kulutuksen vuoksi materiaaleiksi valittiin kestäviä ratkaisuja. Portaikoissa, auloissa ja käytävillä käytettiin 1950- ja 1960-luvulla mosaiikkibetonia, luokkahuoneissa linoleum-mattoja. Muovipohjaiset lattialaatat otettiin käyttöön 1950-luvun lopulla. (Jetsonen 2017.) 1960-luvun kouluissa mosaiikkibetoni oli tyypillinen ratkaisu porrashuoneissa. Käideratkaisuina käytettiin usein metallisia pinnakaiteita, joissa oli muovinen käsijohdepäälyste.

Betonivalupinnat loivat koulujen sisätilaankin erityistä tunnelmaa. Erityisesti Tampereen yliopiston Normaalikoulun betonivalupinnat kattoikkunarakenteissa ovat erityisen näyttävät. Myös sisäänkäyntien metallikarmiset lasiovet sekä erilaiset puiset ja muoviset vetimet ovat säilyneet 1960-luvulta.

Useita 1960-luvun koulurakennuksia on saneerattu erityisesti 1990-luvulla, mikä on uudistanut koulujen pintamateriaaleja. Usein materiaalit ovat kuitenkin säilyttäneet alkuperäistä muistuttavan ilmeensä, vaikka värimaailma onkin voinut uudistua.

Taide

Taide elävöitti koulurakennusta esimerkiksi seinämaalauksina aulassa tai portaikossa tai reliefinä julkisivussa. Tampereen Tammelan koulun julkisivussa on koulurakennuksen kanssa samaan aikaan valmistunut reliefiteos 'Meidän neropatit' (Heikki Varja, 1958). Taideteoksia on voitu sijoittaa tiloihin myös myöhemmässä vaiheessa: esimerkiksi Kirkkoharjun koulun aulaan on sijoitettu varta vasten tilaan toteutettu teos 'Ylistys luonnonjärjestykselle' (Kimmo Kainvanto, 1971) sekä Takahuhdin koulun aulaan teos nimeltään 'Ceres' (Ipi Kärki, 1991).

Tampereen Tammerkosken koulutalon pääsisäänkäynnin vedin.

Vammalan lukion pääsisäänkäynnin lankavetimestä on käytetty puuta ja metallia.

Pälkäneen Kostianvirran yhtenäiskoulun ja lukion pääsisäänkäynnin vetimiä.

Lautamuottivaletut betonipinnat kattoikkunan rakenteina luovat Normaalkoulun keskikäytävään luonnetta.

Kihniön yhtenäiskoulun portaikko kattoikkunoineen edustaa 1960-luvun arkisen ylevää suunnittelua.

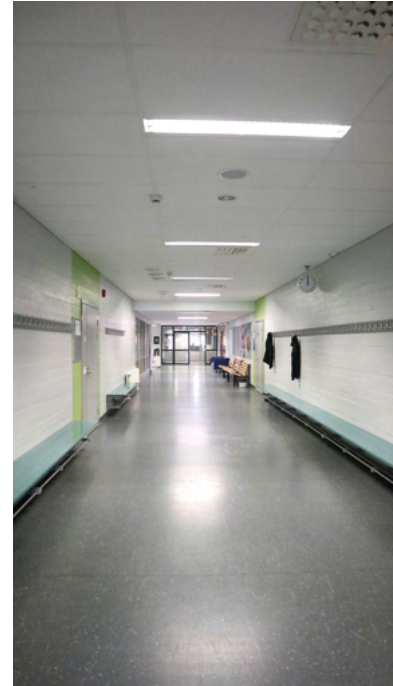
Tammerkosken koulun lasitiiliseinä luo sekä sisä- että ulkoasuun näyttävän eleen.

Takahuodin koulun lautamuottivalettuja betonirakenteita.

Tammelan koulu Tampereella. Kantavat betonirakenteet vapauttivat julkisivun nauhamaisille ikkunoille.

Toijalan yhteiskoulu ja Akaan lukion käytävää. Kantavana rakenteena on teräsbetoniväliseinät.

3.6 Tyypilliset rakenneratkaisut ja talotekniikka

Rakenneratkaisut

1960-luvulla rakentaminen teollistui ja elementtirakentamisesta tuli vuosikymmenen kuluessa vallitseva käytäntö (Lahti 2016, 17, 26). Tyypillisesti 1960-luvun koulurakennuksessa oli kuitenkin paikalla valettu betoninen pilari-palkkirunko. Yleisiä olivat myös sekarungot, jossa oli esimerkiksi paikalla valettu pilari-palkkirunko sekä välipohjaelementtejä ja kantavia betoni- ja tiiliseiniä. (Kummala 2017.) Esimerkiksi Sampolassa käytettiin sileävalutekniikalla toteutettuja poikittaisia **teräsbetoniväliseiniä** (Penttilä ja Virta 1962). Samoin Toijalan yhteiskoulussa väliseinät on paikallavaletut. Esimerkiksi Suoraman koulun 1960-luvun osassa oli alun perin sekä paikalla valettuja betoniosia että elementtejä.

Kantavan rakenteen eriyttäminen ulkoseinästä mahdollisti suurempien ikkuna-aukkojen toteuttamisen. **Pilari-palkkirunkoisessa** rakenteessa julkisivu on usein kannateltu leukapalkkein. (Suonketo ja Annila 2017.) Koska pilarirunkoisessa rakennuksessa väliseinät eivät olleet kantavia, olivat koulun tilat muunneltavissa. Erityisen hyödylliseksi tämä osoittautui, kun 1960-luvun kouluja muokattiin peruskoulun tarpeisiin seuraavalla vuosikymmenellä. (Kummala 2017; Suonketo ja Annila 2017.) Pilarirunkoa on käytetty esimerkiksi Tampereella Juhannus-

kylän koulun Tammerkosken koulutalossa ja Hatanpään koulussa, mikä on mahdollistanut pitkien julkisivujen nauhaikkuna-aukotuksen. Suuret lasi- ja lasitiilipinnat näkyvät esimerkiksi Tampereen yliopiston Normaalikoulussa.

Kantavat **alapohjarakenteet** tyypillisesti valettiin puumuottien varaan. Maanvastaiset seinärakenteet toteutettiin pääosin sisäpuolisella kosteuseristyksellä ja tiiliverhouksella. 1960-luvun lopulla tiivistysmenetelmät monipuolistuivat ja solumuovieristeet yleistyivät lisäten maanvaraisten rakenteiden toteuttamista. (Suonketo ja Annila 2017.)

Välipohjina käytettiin yleensä paikallavalettuja betoniholveja tai isompien jänneväliden yhteydessä ylälaattapalkistoja. Kantavan rakenteen päälle voitiin valaa pintalaatta ohuen mineraalivilla- tai lastulevyeristyksen päälle ääneneristävyyden parantamiseksi. (Suonketo ja Annila 2017.) Liikunta- ja juhlasalit sisältävät usein näyttäviä betonipalkkirakenteita.

1960-luvulla rakennuksen eri osissa käytettiin usein erilaisia **ulkoseinärakenteita**. Esimerkiksi päädyissä yleisin oli ns. tiili-villa-tiilirakenne, jossa lämmöneristeenä toimiva villa on sijoitettu kahden tiilikerroksen väliin ilman tuuletusraukoa. (Suonketo ja Annila 2017.)

Piippu kuului usein 1960-luvun koulukokonaisuuteen. Kuvassa Tammelan koulu Tampereella.

Kirkkoharjun koulun alkuperäisiä radiaattoreita.

1960-luvun alussa **vesikatot** olivat tyypillisesti harjakattoja. 1950-lukuun nähden ne olivat kuitenkin loivempia ja yläpohjissa käytettiin usein vesikatton suuntaisia rakenteita ja lämmöneristeitä ilman tuuletusvälejä. 1960-luvun aikana tasakatot alkoivat yleistyä. Myös kattoikkunat olivat yleinen ratkaisu. (Suonketo ja Annila 2017.)

1960-luvulla kiinnostuttiin myös moduulimitoituksesta ja elementtirakentamisesta. Esimerkiksi arkkitehti Aarne Ervi oli mukana standardoimistyössä: Aallon tapaan hänen mielestään rakennusosat olivat standardisoitavissa mutta itse rakennus oli suunniteltava yksilönä. (Arkitektuurimuseo 2024a). Elementtirakentaminen yleistyi erityisesti 1970-luvulla, joskin vielä tällöinkin suuri osa kouluista rakennettiin paikalla (Standertskjöld 2017).

Talotekniikka

1950-luvun koulurakennukset toteutettiin pääsääntöisesti painovoimaisella ilmanvaihdon avulla. Oppilaat viettivät 45 minuutin oppitunnin jälkeisen 15 minuutin välitunnin ulkona, jonka aikana järjestäjäoppilaat huolehtivat ikkunoiden avaamisella ilman vaihtumisesta. 1950-luvulla painovoimaista ilmanvaihtoa saatettiin tehostaa koneellisella poistoilmanvaihdolla voimistelusalissa, keittiössä ja ruokalassa. (Jetsonen 2017.) 1960-luvulla **koneellinen poistoilmanvaihto** alkoi yleistyä, mutta koneellista tuloilmaa ei ollut tai se oli puutteellista. Koulurakennuksiin asennettiin vain harvoin korvausilmaventtiileitä 1950–1980-luvuilla. Tyypillisesti raitis korvausilma virtasi sisään ikkuna- ja rakennerakojen kautta. Kun korvausilmaa ei vIRRannut puhtainta reittiä riittävästi, ilma kulkeutui rakenteiden ja muun muassa alapohjan alustatilan kautta. Käytäväpuhallukseksi kutsuttiin koneellista poistoa, jota täydensi koneellisesti käytäviin

ja muihin yhteistiloihin, kuten voimistelusaliiin, puhallettava tuloilma. Luokkahuoneisiin ilma siirtyi ovirakenteiden korvausilmareittien kautta. (Sainio 2017a.)

Suurimpaan osaan inventoiduista kohteista on toteutettu ilmanvaihtosaneeraus, jossa on lisätty ilmanvaihtokanavia sekä -konehuoneita. Tyypillisiä ovat myös tilakohtaisesti sijoitetut, kaappimaiset ilmanvaihtolaitteet. Ullakoille on mahdollisuuksien mukaan lisätty ilmanvaihtokonehuoneita, mutta aikakaudelle ominaisten loivalappeisten kattojen vuoksi ne ovat usein ahtaita.

Vesikeskuslämmitys oli vakioratkaisu 1960-luvulla. Lämpö tuotettiin usein koulukohtaisella **öljykattilalla**, josta lämpö jaettiin ikkunoiden alle asennetuilla pattereilla. Kaukolämpö yleistyi suurissa kaupungeissa, mutta kaupunkikoulujenkin siirtyminen kaukolämpöön tapahtui vaiheittain ja usein vasta kattilalaitoksen elinkaaren päässä. Lattialämmityskokeilut jäivät 1950-luvulle. (Sainio 2017a.) Puuhake ja -pelletit toimivat myös merkittävänä lämmitysenergianlähteinä (Sainio 2017b).

Vesi- ja viemäritekniikka pysyi 1960-luvulla samanlaisena kuin 1950-luvulla. Sinkittyä terästä käytettiin kylmävesijohdoissa ja kuparia lämminvesijohdoissa. Viemärit olivat usein valurautaa. Tasakattoisissa rakennuksissa sadevesiviemärit asennettiin sisätiloihin. Kattokallistukset jäivät kuitenkin usein liian pieniksi. Vesikatton kaivojen puhdistus ja huolto jäi usein puutteelliseksi, mikä saattoi tarkoittaa kattovuotoja. (Sainio 2017a.)

Pellervon kansakoulu vuonna 1965. Koulu purettiin vuonna 2017.

(Kuva: Ensio Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto.)

Äetsän koulu kuvattuna vuonna 2018. Äetsän koulu tullaan purkamaan.

(Kuva: Juha Mäkelä, Vapriikin kuva-arkisto.)

3.7 Tyypilliset riskirakenteet ja katoava 1960-luku

Riskirakenteet muodostuvat usein erityisesti rakenteeseen kohdistuvista kosteusrasituksista, joita ei suunnitteluvaiheessa ole osattu huomioida. Usein vaurioituminen alkaa rakenteen sisältä piilosta ehtien kehittyä pitkälle ennen sen havaitsemista. Riskirakenne ei kuitenkaan suoraan tarkoita korjaustarvetta. (Suonketo ja Annila 2017.)

1960-luvun rakentamisessa on ilmennyt riskirakenteita, joita on myöhempinä vuosikymmeninä korjattu. Esimerkiksi **kosteus- ja mikrobivaurioita** voi esiintyä maanvastaisissa rakenneosissa, kuten kellareiden seinissä sekä lattioissa. 1960-luvulla betonin käyttö koulurakentamisessa lisääntyi. Betoniset välipohjat ja ryömintätillaiset alapohjat valettiin usein paikalla, ja muottilaudoitukset jätettiin monesti purkamattomina rakenteisiin. Välipohjien täyttömateriaalina käytettiin myös **orgaanista materiaalia**, kuten sahanpurua tai rakennusjätettä. Maaperän kosteus on aiheuttanut orgaanisen aineksen hajoamista, mikä voi aiheuttaa hajuhaittoja ja sisäilmaongelmia. Lisäksi maanvastaisiin rakenteisiin ei ole välttämättä toteutettu **vedeneristystä**, ja betonirakenteet ovat päässeet kastumaan. Muottilaudoituksen poistaminen ja ryömintätillaisen maapohjan puhdistaminen voi olla hankalaa, ja ryömintätillan mataluuden vuoksi työ voidaan joutua tekemään yläkautta rakenteita purkamalla. (Suonketo ja Annila 2017.)

Ulkoseinien alaosissa oli usein ns. **valesokkelirakenne**, jossa puurakenteet olivat ulkopuolisia betonirakenteita alemmalla tasolla. Ne ovat alttiita kosteusrasituksilla, ja niiden kuivuminen on hidasta. (Suonketo ja Annila 2017.)

Lisäksi riskirakenne on myös **tiili-villa-tiili-ulkoseinärakenne**, jossa kosteutta läpäisevä tiili kostuttaa eriste villan (Suonketo ja Annila 2017). Esimerkiksi Tampereen yliopiston Normaalkoulun tiili-villa-tiili-rakennetta on poistettu ja seinä korvattu rankoseinällä 2000-luvulla.

Aiempien korkeiden ullakkojen sijaan vesikatton alle jäi 1960-luvulla enää **matalia tuuletusvälejä** ja avointa tilaa, mikä hankaloittaa rakenteiden tarkastamista ja huoltoa. (Suonketo ja Annila 2017.) Tasakattoja on sittemmin muutettu esimerkiksi aumakatoiksi, kuten on tehty Tampereen Klassillisen lukion Rongansiivessä.

Koulurakennusten kokonaismäärä on laskenut koko 2000-luvun. Peruskoulujen määrä oli vuonna 2005 lähes 3 600 ja syksyllä toiminnassa oli enää noin 2 500 koulua. Määrä putosi yli sadalla koululla vuosittain. (Lakeja ja tilastoja 2017a.)

Purettua ja purettavaa 1960-luvun kouluarkkitehtuuria Pirkanmaalla

- Hirvialhon koulu (Akaa)
- Kanavan koulu (Lempäälä)
- Kolhon koulu (Mänttä-Vilppula)
- Äetsän koulu (Sastamala)
- Mouhijärven yhteiskoulun vanhat osat (Sastamala)
- Tesomajärven koulu (Tampere)
- Kämnniemen koulun vanha osa (Tampere)
- Pellervon koulu (Tampere)
- Peltolammin koulu (Tampere)
- Vehmaisten koulu (Tampere)
- Apian koulu (Valkeakoski)
- Roukon yhtenäiskoulu (Valkeakoski)
- Kurun yhtenäiskoulu (Ylöjärvi)

Helsingin Roihuvuoren koulu peruskorjattiin huolellisesti vuosien 2013-2016 aikana. (Kuva: Wikimedia Commons.)

3.8 1960-luvun koulun korjaamisesta

1960-luvun koulurakennuksen korjaamisessa erityisen oleellista ovat riittävät lähtötiedot, tiedonkulku eri suunnittelijoiden välillä sekä kokonaisuudenhallinta ja korjauksen jälkeinen ylläpito (Marttila 2017).

Koulurakentamista esittelevä Museoviraston sivusto esittelee Helsingin Roihuvuoren ala-asteen vuonna 2016 valmistuneen peruskorjauksen onnistuneena esimerkkinä 1960-luvun koulun korjaamisesta. Aarno Ruusuvooren suunnittelema rakennus valmistui kansakouluksi vuonna 1967 ja edustaa pelkistettyä betonimodernismia. Vaikkei kyseessä ollut suojelukohde, rakennus korjattiin kulttuurihistorialliset arviot huomioon ottaen. Rakennuksesta oli laadittu useita selvityksiä liittyen rakenteiden kuntoon, talotekniikkaan, haitta-aineisiin, mikrobipitoisuuksiin, maaperään sekä rakennushistoriaan. (Jeskanen 2017.)

Peruskorjaushankkeen käynnistyessä rakennus oli teknisesti huonossa kunnossa. Kantava rakenne oli moitteeton, mutta ulkopuoliset betonipinnat olivat rapautuneet ja raudoitukset ruostuneet. Ikkunoiden lämmöneristävyys oli keho sekä pinnat ja muut rakenteet kuluneita. Myös talotekniikka oli puutteellinen paitsi ilmanvaihdon myös lämpötilanhallinnan osalta. Hankkeessa oli määrä uusia betoniset kuorielementit ja lämmöneristeet, pohjoispään ulkoluiska ja kaiteet, vesikate, ikkunat sekä la-

sitiiliseinät. Myös talotekniikkaa uusittiin merkittävästi. (Jeskanen 2017.)

Suuri osa julkisivun betoniosista olisi ollut korjattavissa, mutta nauhamaiset kuorielementit tuli uusia. Jotta välttyttiin korjattujen ja uusittujen elementtien muodostamalta kirjavalta julkisivupinnalta, päädyttiin uusimaan kaikki kuorielementit sekä pohjoispään kaiteet ja luiskat. Samalla lämmöneristävyys saatiin paremmaksi. Paksumpi eristekerros siirsi julkisivupintaa ulospäin, mikä tarkoitti detaljien hiomista. Ilmanvaihtokonehuoneen sijoittaminen vesikatolle olisi muuttanut alkuperäistä arkkitehtuuria merkittävästi, joten se päädyttiin sijoittamaan sisätilaan. Piharakennukset oli päätetty purkaa, ja niistä otettiin talteen käytökelpoisia osia koulurakennuksen varaosiksi. (Jeskanen 2017.)

1960-luvun peruskorjaushankkeissa haasteita aiheuttavat matalat huonekorkeudet ja äärimillään mitoitetut palkit. Sen vuoksi kohdekohtaisten ratkaisujen etsiminen niin arkkitehti-, rakenne-, talotekniikka- kuin sähkösuunnittelussa on tärkeää. Lisäksi 1960-luvun rakennusten peruskorjauksissa erilaiset haitalliset aineet joudutaan usein poistamaan, esimerkiksi Roihuvuoren koulun sisätiloissa lattiapäällysteenä käytetty alkuperäinen kvartsvinyylilaatta jouduttiin poistamaan asbestia sisältävän kiinnityслиiman vuoksi. (Jeskanen 2017.)

3.9 Yhteenveto

	1950-LUKU	1960-LUKU	1970-LUKU
HISTORIAALLI-NEN KONTEKSTI	<ul style="list-style-type: none"> jälleenrakennuskauden suuri koulutuotanto paikalla rakentaminen vielä vallitseva käytäntö 	<ul style="list-style-type: none"> lähiöiden rakentuminen, kaupunkikoulujen laajennukset rinnakkaiskoulujärjestelmä ja kansalaiskoulujen rakentaminen teollisempi ilme alkaa yleistyä 	<ul style="list-style-type: none"> peruskoulu-uudistus ja tavoitteena joustavimmat, uudistuvaa opetusta tukevat tilaratkaisut elementtitekniikka ja moduulimitoitus vakiintuvat, kouluja kuitenkin rakennetaan edelleen paikalla
MASSOITTELU	<ul style="list-style-type: none"> 2-4-kerroksinen luokkahuoneisiipi, matalampi voimistelusalisiipi 	<ul style="list-style-type: none"> 1-3-kerroksinen luokkahuoneisiipi, voimistelusalijoko omassa siivessään tai luokkahuoneisiiven yhteydessä 	<ul style="list-style-type: none"> 1-2-kerroksinen koulurakennus runkosyvyyksensä kasvaa
KATTOMUOTO	<ul style="list-style-type: none"> satula 	<ul style="list-style-type: none"> loiva satula tai tasa 	<ul style="list-style-type: none"> tasa
RAKENNERATKAISUT	<ul style="list-style-type: none"> paikalla muuratut tiilirakenteet (pystylinjassa ulkoseinät ja harjansuuntaiset väliseinät kantavana rakenteena), vaakarakenteet betonia 	<ul style="list-style-type: none"> betonirakenteet yleistyvät, pilari-palkkirungot ja kantavat betoniväliseinät, ei-kantavat julkisivut 	<ul style="list-style-type: none"> puurunko ja tuulettumaton tiiliverhoitus, puurakenteiset ulkoseinäelementit ja betonielementit
JULKISIVUMATERIAALIT	<ul style="list-style-type: none"> vaaleankeltainen rappaus luonnonkivisokkeli puhtaaksimuurattu tiili, klinkkerilaatat yksityiskohdissa 	<ul style="list-style-type: none"> betoni, tiili, mineriittilevyt betonisokkelit 	<ul style="list-style-type: none"> pesubetoni, tiili kuultomaalatut, värikkäät puupinnat ja rakennuslevyt
JULKISIVUSOMMITTELU	<ul style="list-style-type: none"> säännölliset, pienehköt ikkuna-aukotukset, liikunta-juhlasalin korkeammat ikkunat 	<ul style="list-style-type: none"> ei-kantava ulkoseinä mahdollistaa nauhaikkunat, horisontaalisuus korostuu 	<ul style="list-style-type: none"> ikkuna-aukotus pienenee moduulimitoitus näkyy julkisivuissa
TALOTEKNIikka	<ul style="list-style-type: none"> painovoimainen ilmanvaihto 	<ul style="list-style-type: none"> koneellinen poistoilmanvaihto, osittainen koneellinen tuloilmanvaihto 	<ul style="list-style-type: none"> täysin koneellinen ilmanvaihto
TILAOHJELMA	<ul style="list-style-type: none"> luokkahuone perusyksikönä wc-tiloihin käynti ulkoa liikunta-juhlasali erillisessä siivessä erityisesti keskikäytäväkoulut yleisiä 	<ul style="list-style-type: none"> luokkahuone perusyksikönä solu- ja paviljonkikoulut keski- ja sivukäytäväkoulut 	<ul style="list-style-type: none"> joustavuus ja muunneltavuus korostuvat, erilaisten opetusmuotojen käyttämistä tavoitellaan kirjasto-mediateekit ja auditoriot yleistyvät avotilakoulut yleistyvät, tilanjakajina palje-, liuku- ja taiteovet
VÄRIT	<ul style="list-style-type: none"> materiaalien omat värit 	<ul style="list-style-type: none"> materiaalien omat värit, graafinen mustavalkoisuus, tehostevärit 	<ul style="list-style-type: none"> kirkkaat värit, punainen, keltainen, sininen

4 SUUNNITTELIJAT

Usein kaupunginarkkitehtien toimenkuvaan kuului koulurakennusten suunnittelu (Jetsonen 2017): merkittävä koulu suunnittelija Tampereella oli Jaakko Ilveskoski, jonka tuotanto painottuu 1950-luvulle. Pirkanmaan säilyneissä 1960-luvun kouluissa suunnittelijajoukko on suhteellisen moninainen, eikä kaikkia suunnittelijoita myöskään varmuudella tiedetä. Seuraavaksi esitellään keskeisiä koulusuunnittelijoita, joiden tuotanto on merkittävä osa Pirkanmaan kouluarkkitehtuurin historiaa.

Porthania. (Heikki Havas, Finna.)

Aarne Ervi (1910-1977)

Aarne Ervi valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1925. Oman toimiston hän perusti vuonna 1938 työskenneltyään Alvar Aallon ja Toivo Paatelan toimistoissa. (Arkkitehtuurimuseo 2024a.)

Ervi on tunnettu Tapiolan keskustan suunnittelusta. Keskeisiä Ervin suunnittelemia rakennuksia Tampereella ovat virastotalo (1967) sekä Kauppa-Häme (1965). Lisäksi hän suunnitteli lukuisia oppilaitoksia: 1950-luvulla Helsingin yliopiston Porthania-rakennuksen ja Turun yliopiston laitosrakennukset. 60-luvulle ajoittuvien **Takahuhdin ja Moision koulujen** lisäksi Ervi suunnitteli Urjalan yhteiskoulun, Voikkaan koulun, Someron yhteiskoulun ja Lohjan suomalaisen yhteiskoulun. Takahuhdin koulu on ainoa Ervin Pirkanmaalle suunnittelemissa kouluista, joissa on säilynyt alkuperäistä 1960-luvun modernistista ilmettä. (Salminen 2022.)

Harjun yhteiskoulu 1963. (Erkki Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto.)

Jaakko Ilveskoski (1912-1984)

Jaakko Ilveskoski työskenteli Tampereen kaupunginarkkitehtina 1950-luvulta 1970-luvulle. Urallaan Ilveskoski suunnitteli lukuisia kouluja: Tampereelle **Hatanpään koulun** lisäksi Härmälän kansakoulun (nyk. Härmälän koulu, 1953), Kalevan yhteiskoulun (nyk. Kalevan lukio, 1954), Harjun yhteiskoulun (nyk. Kaarilan koulu ja lukio, 1956), Raholan kansakoulun (1956) sekä yhdessä Bertel Strömmerin kanssa Amurin kansakoulun (nyk. Tampereen kansainvälinen koulu, 1954). Lisäksi Lempäälän Säijän koulu (1958) ja Nokian Kankaantaan koulu (1957) ovat Ilveskosken suunnittelemia. Hänen suunnittelemansa Tesoman ja Vehmaisten koulun rakennukset on purettu. (Kylä-Kause ym. 2022; Halonen ym. 2018.)

Tampereen kauppaoppilaitos 1966. (E. M. Staf, Vapriikin kuva-arkisto.)

Timo Penttilä (1931-2011) ja Kari Virta (1932-2014)

Arkkitehdit Timo Penttilä ja Kari Virta suunnittelivat yhdessä 1950- ja 1960-lukujen taitteessa **Sampolan** rakennuksen sekä Tampereen kauppaoppilaitoksen. Lisäksi Helsingin kaupunginteatteri (1967) on heidän suunnittelemansa. Timo Penttilä suunnitteli myös Teiskon yhteiskoulun (nyk. **Terälähten koulutalon**), joka valmistui vuonna 1963. Hänen keskeinen suunnittelutyönsä oli Ratinan stadion (1966). Kari Virta puolestaan suunnitteli Oulun yliopiston Linnanmaan kampusta eri vaiheissa. (Hirvikallio 2008, 5–6.)

Valkeakosken terveyskeskus vuonna 2020. (Olli Joukio, Vapriikin kuva-arkisto.)

Into Pyykkö

Into Pyykkö suunnitteli useita koulurakennuksia Pirkanmaalle: 1960-luvulla **Suoraman koulun** varhaisimman osan sekä **Hämeenkyrön yhteiskoulun laajennuksen**. Lisäksi hän suunnitteli 1970-luvulla Kangasalan Pikkolan koulun. Hänen tuotantoonsa kuuluu myös Tuusulanjärven hotelli Gustavelundin päärakennus, joka valmistui vuonna 1965. Pyykkö suunnitteli myös terveyskeskuksia Valkeakoskelle (1977), Kangasalle (1984) ja Helsingin Haagaan (1987). Ruovedelle valmistui 1960-luvulla Pyykön suunnittelemat virastotalo ja linja-autoasema. Hän suunnitteli myös asuinrakennuksia, esimerkiksi asuinkerrostalon Helsingin Ida Aalbergintie 1:een. (Soini 2024; Helsingin kaupunginmuseo 2006.)

Pyynikin uimahalli 1950-luvulla. (Ensio Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto.)

Harry W. Schreck (1904-2006)

Harry Schreck valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1931 jatkaen isänsä, rakennusmestari Theodor Schreckin ja setänsä, arkkitehti Georg Schreckin viitoittamaa tietä. Oman toimiston hän perusti vuonna 1935. Hän toimi Hämeen läänin arkkitehtina vuonna 1935-36 ja Tampereen piirin piiriarkkitehtina 1936-49. Schreckin ensimmäisiä keskeisiä rakennuksia oli Suomen Pankin talo (1942). Schreckin suunnittelemat Kalevan tornit (1951-56) olivat ensimmäisiä Tampereen tornitaloja. Pyynikin uimahalli (1957) on myös Schreckin merkkiteos. 1960-luvun alussa rakennettu Tampereen Normaalityö (nyk. **Tampereen yliopiston Normaalikoulu**) sekä sen 1980-luvun laajennus oli Schreckin suunnittelema. (Parviainen 2021.)

Tempon talo. (E. M. Staf, Vapriikin kuva-arkisto.)

Bertel Strömmer (1890-1962)

Bertel Strömmer valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1913. Strömmer toimi 35 vuotta Tampereen kaupunginarkkitehtina. Hänen merkkirakennuksiinsa lukeutuvat Tammer (1928), Tuulensuun palatsi (1928), Tempon talo (1938), linja-autoasema (1938) sekä Keskiputouksen voimalaitoksen (1931) ja Alakosken voimalaitoksen (1938) julkisivut. Strömmer suunnitteli Amurin kansakoulun (nyk. Tampereen kansainvälinen koulu, 1954) yhdessä Jaakko Ilveskosken kanssa. Lisäksi Strömmer suunnitteli Pälkäneen yhteiskoulun ja lukion laajennuksineen (nyk. **Kostianvirran yhtenäiskoulu ja Pälkäneen lukio**). (Jaakola 2022; Arkkitehtuurimuseo 2024b.)

Tesoman kirkko 1978. (Juhani Riekkola, Vapriikin kuva-arkisto.)

Olavi Suvitie (s. 1926)

Olavi Suvitie on suunnitellut Tammerkosken Tyttölyseon (nyk. **Tammerkosken koulutalon**) laajennusosan sekä **Tammelan koulun lisärakennuksen**. Lisäksi Suvitien suunnittelema Tampereen Pellervon koulu vuodelta 1965 on purettu. Lisäksi 1970-luvulle ajoittuvat Lentävänniemen koulu (1972), Multisillan koulu (1975) sekä Lamminpään koulu (1979) yhdessä Taito Uusitalon kanssa. Lisäksi 1980-luvulla valmistunut Koiviston koulun lisärakennus on Suvitien suunnittelema. Suvitie suunnitteli Tesoman kirkon (1978) sekä yhdessä Taito Uusitalon kanssa vesitornit niin Hervantaan, Tesomalle kuin Peltolammillekin. (Toivonen 2010; Montonen ym. 2014.)

5 ARVOT

5.1 Modernin rakennusperinnön ja 1960-luvun koulujen arvottaminen

Modernin rakennusperinnön arvottamisessa on joitain erityispiirteitä verrattuna vanhemman rakennuskannan arvottamiseen. Suomessa vain noin 6 % rakennuskannasta on rakennettu ennen vuotta 1921 (Tilastokeskus 2021). Toisen maailmansodan jälkeen rakennettuja rakennuksia on lukumäärällisesti runsaasti, ja lyhyemmän aikaperspektiivin vuoksi niiden arvoja voi olla vaikeaa tunnistaa. Moderneissa rakennuksissa korostuvat monesti myös niiden käytännölliset suunnittelulähtökohdat. Erityisesti koulurakennuksissa käyttötarkoituksen määrittämä tilaohjelma on pitkälti määritellyt suunnittelua. Vielä 1960-luvulla koulurakentamista on säädelty tiukasti normaalihintapäätösten puitteissa, jotka vaikuttivat mm. enimmäispinta-aloihin, huonekorkeuksiin sekä ikkuna-aloihin (Jetsonen 2017). Tämä on luonnollisesti yhdenmukaistanut koulurakentamista. Samoin 1960-luvulla vähitellen yleistynyt massatuotanto ja rakentamisen volyymi vaikuttavat kokemukseen kyseistä aikakautta edustavan rakentamisen tavanomaisuudesta. Toisaalta modernin koulurakennuksen arvo perustuu juuri toimivien arkiympäristöjen luomiseen osana hyvinvointiyhteiskuntaa. 1960-luvun rakentamiseen liittyy usein rakennusteknisiä haasteita (ks. luku 3.7). Esitetty arvoluokitus perustuu koulujen kulttuurihistoriallisiin arvoihin, ei teknisten ratkaisujen korjaus- tai muutostarpeisiin.

Koulurakennusten arvottamisen keskeisenä haasteena on koulujen rakentuminen useassa vaiheessa. Lähes kaikki 1960-luvun kouluarkkitehtuuria edustavat kohteet sijoittuvat joko laajennukseksi olemassa olevaan rakennukseen ja/tai niitä on myöhemmin jatkettu uusien laajennusosin. Inventoinnin yhteydessä on tutustuttu ja valokuvattu myös muut kuin 1960-luvulla rakennetut osat. Arvoluokitus koskee kuitenkin vain 1960-luvulla rakennettuja rakennuksia ja laajennuksia, vaikka niiden liittyminen osaksi kokonaisuutta onkin huomioitu. Tässä inventoinnissa esitetty arvoluokitus ei siis ole kokonaisarvoluokitus eri-ikäisiä osia sisältävistä rakennuskokonaisuuksista.

Koulut on useimmissa tapauksissa inventoitu sekä sisä- että ulkopuoleltaan. Sisätilojen osalta inventointi on koskenut päätiloja: auloja, käytäviä, porrashuoneita, ruokalaa sekä liikunta- ja juhlasalia.

Koulujen arvottamisen kriteereinä on käytetty niiden rakennustaiteellisia ja -teknisiä arvoja, historiallisia arvoja, säilyneisyyttä ja ajallista edustavuutta sekä maisemallista merkittävyyttä kylä- tai kaupunkikuvassa. Arvottamisessa on sovellettu lakia rakennusperinnön suojelumisesta (498/2010), jonka tavoitteena on turvata rakennetun kulttuuriympäristön ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus, vaalia sen ominaisuutta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Lain mukaan suojelun edellytyksenä on kohteen valtakunnallinen, maakunnallinen tai paikallinen merkittävyys. (FINLEX 2010.) Rakennuksen merkittävyyttä arvioidaan seuraavien perusteiden:

- 1) harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (**harvinaisuus**);
- 2) historiallinen tyypillisuus alueelle (**tyypillisuus**);
- 3) aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (**edustavuus**);
- 4) alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (**alkuperäisyys**);
- 5) merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (**historiallinen todistusvoimaisuus**); tai
- 6) näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (**historiallinen kerroksisuus**).

Inventoinnissa ei oteta kantaa rakennusten suojelukysymyksiin, vaan suojelu ratkaistaan osana kaavaprosesseja. Kunnat voivat hyödyntää tätä teemainventointia esimerkiksi yleiskaavahankkeiden yhteydessä, mutta asemakaavatasolla joidenkin kohteiden osalta tietoja voidaan joutua täydentämään. Kohteiden arviointiin ovat osallistuneet inventoinnin laatijan lisäksi Pirkanmaan maakuntamuseon rakennustutkijat. Arvottaminen perustuu jokaisesta kohteesta kerättyyn kenttätööhön ja tutkimukseen perustuvaan aineistoon ja tietoon.

5.2 Inventointityössä käytetyt arvottamiskriteerit

Historiallisesti arvokas

Kohde havainnollistaa siihen liittyviä yhteiskunnallisia, sosiaalihistoriallisia, asutushistoriallisia ja paikallishistoriallisia arvoja. Koulukohteilla on lähtökohtaisesti kaikilla sivistyshistoriaan liittyviä arvoja.

Rakennushistoriallisesti arvokas

Rakennus on oman aikakautensa rakennustavan tyyppilinen tai innovatiivinen edustaja ja rakennuksen rakennusperinteiset ja tekniset kokonaisuudet, ominaispiireet ja osat ovat hyvin säilyneet.

Rakennustaiteellisesti arvokas

Rakennus on edustava tai laadukas esimerkki aikakautensa arkkitehtuurista tai tunnetun suunnittelijan tuotantoa.

Kaupunkikuvallisesti / maisemallisesti arvokas

Kohteen sijainti on kaupunkikuvallisesti merkittävä: se on merkittävä osa katu- tai kaupunkinäköalaa tai kiintopiste näkymässä ja/tai muodostaa merkittävän maisemakokonaisuuden.

Kohteet on luokiteltu arvottamiskriteerien perusteella kolmiportaiseen arvottamisasteikkoon:

1 Erittäin merkittävä

Oman aikansa kouluarkkitehtuurin laadukas ja tunnistettava edustaja, jonka ominaispiireet ovat hyvin säilyneet ja muutokset on toteutettu alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen. Kaupunkikuvallisesti / maisemallisesti merkittävä.

2 Merkittävä

Oman aikansa kouluarkkitehtuurin tunnistettava edustaja, jonka kokonaishahmo ja/ tai julkisivut ovat pääosin säilyneet. Kaupunkikuvallisesti / maisemallisesti merkittävä.

3 Vaatimaton / merkittävästi muutettu

Rakennus edustaa rakennustaiteellisilta ja rakennushistoriallisilta sekä kaupunkikuvallisilta arvoiltaan vaatimatonta kouluarkkitehtuuria tai muutokset ovat olleet merkittäviä.

5.3 Kohteiden arvoluokitus

1. luokkaan arvotut kohteet.

1. luokka (6 kpl)

- Kirkkoharjun koulu (Kangasala)
- Vammalan lukio (Sastamala)
- Juhannuskylän koulu, Tammerkosken koulutalo (Tampere)
- Tammerkosken lukio - Sampola (Tampere)
- Takahuhdin koulu, A-talo (Tampere)
- Tampereen yliopiston normaalikoulu (Tampere)

2. luokka (12 kpl)

- Toijalan yhteiskoulu ja Akaan lukio (Akaa)
- Juupajoen koulukeskus (Juupajoki)
- Kihniön yhtenäiskoulu (Kihniö)
- Moision koulu (Lempäälä)
- Anna Tapion koulu (Pälkäne)
- Kostianvirran yhtenäiskoulu, Pälkäneen lukio (Pälkäne)
- Muistolan koulu (Sastamala)
- Hatanpään koulu, Haapakujan koulutalo (Tampere)
- Svenska samskolan i Tammerfors (Tampere)
- Tammelan koulu (Tampere)
- Tampereen klassillinen lukio (Tampere)
- Kauraslammien koulu, Kuusistontien toimipiste (Ylöjärvi)

3. luokka (7 kpl)

- Hämeenkyrön yhteiskoulu ja F. E. Sillanpään lukio (Hämeenkyrö)
- Ikaalisten yhteiskoulu (Ikaalinen)
- Suoraman koulu (Kangasala)
- Toivion koulu (Pirkkala)
- Kämnniemen koulu, Terälahden koulutalo (Tampere)
- Tarttilan koulu (Valkeakoski)
- Kotalan koulu (Virrat)

6 LÄHTEET

6.1 Kirjalliset lähteet

Aitoon kotitalouskeskikoulu. Anna Tapion koulu. 1940–1990. (1990). Anna Tapion koulun tuki.

Aitoon kotitalouskeskikoulu. 1961–1962. (1962). Vuosikertomus.

Aitoon kotitalouskeskikoulu. 1962–1963. (1963). Vuosikertomus.

Arkkitehtuurimuseo. (2024a). Aarne Ervi (verkkoaineisto). Saatavissa [12.6.2024] <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/aarne-ervi/>

Arkkitehtuurimuseo. (2024b). Bertel Strömmer (verkkoaineisto). Saatavissa [13.6.2024] <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/bertel-strommer/>

Eduskunta. (2016). Peruskoulun syntyvaiheista tietopaketti (verkkoaineisto). Saatavissa [17.6.2024] <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/peruskoulun-syntyvaiheista-tietopaketti.aspx>

Elo, Salla. (2024a). Kansakoulut (verkkoaineisto). Koskesta voimaa -sivusto. Saatavissa [31.5.2024] <https://webpages.tuni.fi/koskivoimaa/arki/1900-18/kansakoulu.html>

Elo, Salla. (2024b). Oppikoulut (verkkoaineisto). Koskesta voimaa -sivusto. Saatavissa [31.5.2024] <https://webpages.tuni.fi/koskivoimaa/arki/1900-18/oppikoulu.html>

FINLEX. (2010). Laki rakennusperinnön suojelemisesta. 4.6.2010/498

Finnish Consulting Group. (2010). Kyliä ja taajamarakentamista Kuokkalankosken varrella. Kuokalan-Hakkarin-Herralan kulttuuriympäristökohteiden inventointi. 30.5.2010.

Halonen, Minna. Karttunen, Annamari. (2006). Svenska samskolan i Tammerfors. Tampereen Ruotsalaisen yhteiskoulun ja Oppilasasuntolan inventointi 2006. Pirkanmaan maakuntamuseo. Kulttuuriympäristöyksikkö.

Halonen, Minna. Teivas, Eija. Ala-Uotila, Sari. (2018). Tammelan koulu. Rakennushistoriaselvitys. Sitowise.

Hakula, Anna. (2016). Normaalikoulun laajennuksen ja uuden päiväkodin asemakaavan nro 8577 rakennetun ympäristön selvitys. Arkkitehdit MY.

Heikinheimo, Marianna. Nordman, Johanna. Vähätalo, Anne. Laak, Noora. Solin, Anna. Loukusa, Kerttu. Karttunen, Atte. (2017). Sektori-inventointi. Espoon koulut. Espoon kaupunki.

Heiskanen, Jari. (2002). Pirkkalan rakennetun kulttuuriympäristön selvitys 2002. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Heiskanen, Jari. (2009). Akaan kaupungin Toijalan alueen rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Kaupungin raportti.

Heiskanen, Jari. Niukko, Kirsi. (2017). Hämeenkyrön osayleiskaavainventointi 2017. Osa III Alue- ja kiinteistökartit. Taajama.

Helsingin kaupunginmuseo. (2006). Kiinteistö Oy Ida Aalbergintie 1 (verkkojulkaisu). Pohjois-Haagan rakennusinventointi 2006. Saatavissa [13.6.2024] https://www.hel.fi/hel2/kaumuseo/rakennus-inventoinnit/pohjois_haaga/jakelu/rakennukset/09102901390002002.htm

Hirvikallio, Seija. (2008). Sampola. Rakennushistoriallinen selvitys.

Hirvikallio, Seija. (2012). Tampereen klassillinen lyseo. Rakennushistoriallinen selvitys.

Hämeenkyrön yhteiskoulu ja F. E. Sillanpään lukio. 2023–2024. (2024). Vuosikertomus.

Ikaalisten yhteiskoulu LIX. Kertomus lukuvuodesta 1960–1961.

Isosaari, Jussi. (1970). Suomen koululaitoksen rakenne ja kehitys. Helsinki: Otava.

Itälä, Jaakko. (1967). 'Koulu-uudistuksen haaste arkkitehtikunnalle' julkaisussa *Arkkitehti / Arkkitehtien* 12 / 1967, s. 3-6.

Jaakola, Juha. (2008). Tampereen Aitolahden ja Teiskon rakennuskulttuuri. Tampere: Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen.

Jaakola, Juha. (2022). Bertel Strömmer – Tampereen arkkitehti. Tampere: Tampereen historialliset museot.

Jeskanen, Timo. (2017). Roihuvuoren ala-asteen peruskorjaus. Rakennettu hyvinvointi (verkkoaineisto). Saatavissa [25.6.2024] <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/fi/koulurakennukset/roihuvuoren-ala-asteen-peruskorjaus>

Jetsonen, Sirkkaliisa. (2017). Kyläkouluista lähiökouluihin 1945–1960. Rakennettu hyvinvointi (verkkoaineisto). Saatavissa [28.3.2024] <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/fi/koulurakennukset/kylakouluista-lahiokouluihin-1945-1960>

Jokiniemi-Talvisto, Maritta. Talvisto, Jari. Ylönen, Raija. (2003.) Juupajoen historia. Juupajoki: Juupajoen kunta, Juupajoen seurakunta.

Kangasalan keskustan rakennusinventointi 2004–2005. (2005). Loppuraportti.

Kummala, Petteri. (2017). 1960-luku, koulurakentamisen murroskausi. Rakennettu hyvinvointi [verkkoaineisto]. Saatavissa [28.3.2024] <https://www.rakennetuhyvinvointi.fi/fi/koulurakennukset/1960-luku-koulurakentamisen-murroskausi>

Kylä-Kause, Ella. Myllymäki, Mirjami. Salminen, Ella. (2023). Tammerkosken koulu. Rakennushistoriaselvitys. Arkkitehdit MY.

Kylä-Kause, Ella. Salminen, Ella. Myllymäki, Mirjami. (2022). Hatanpään koulu. Rakennushistoriaselvitys. Arkkitehdit MY.

Lahti, Juhana. (2016). 'Kamalan ihanaa vai ihan kamalaa' teoksessa *Värikkäämpi, iloisempi, hienostuneempi. Näkökulmia 1960-luvun arkkitehtuuriin*. Lahti, Juhana, Rauske, Eija (toim.) Helsinki: Suomen arkkitehtuurimuseo.

Lahtinen, Markku. (n.d.) Katsaus Kangasalan koulurakentamiseen. Kangasalan kunta.

Lakeja ja tilastoja. (2017a). 1960-luvun koulu: lakeja ja tilastoja (verkkoaineisto). Saatavissa [17.6.2024] <http://www.koulurakennus.fi/1960-luvun-koulu/lakeja-ja-tilastoja>

Lakeja ja tilastoja (2017b). 1940–1950-lukujen koulu: lakeja ja tilastoja (verkkoaineisto). Saatavissa [17.6.2024] <http://www.koulurakennus.fi/1950-luvun-koulu/lakeja-ja-tilastoja>

- Lammi, Leo A. (1997). Mänttikujalta koulupolulle. Ikaalisten koululaitoksen historia vuoteen 1992.
- Lappo, Maj-Lis. Lappo, Osmo. (1963). 'Läksynä luokkahuone' julkaisussa *Arkkitehti-Arkitekten* 10/1963, s. 217-219.
- Marttila, Tero. (2017). Koulun korjaushankkeen hyvä hallinta (verkkoaineisto). Saatavissa [17.6.2024] <http://www.koulurakennus.fi/toimivia-kaytantoja/korjaushanke>
- Montonen, Hanna. Reinikainen, Mikko. Villanen, Maija. (2014). Koulurakentaminen Tampereella 1970-luvulla. Tampereen kaupunki. Kaupunkiympäristön kehittäminen – Maankäytön suunnittelu.
- Museovirasto. (2009). Turun yliopisto (verkkoaineisto). Saatavissa [12.6.2024] https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1864
- Mäkelä, Juha. (2000). Vammalan keskustaajaman maisemaselvitys. Vammalan kaupunki.
- Parviainen, Teemu. (2021). Harry Schreck (verkkoaineisto). Arkkitehtuurimuseo-sivusto. Saatavissa [13.6.2024] <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/harry-schreck/>
- Penttilä, Timo. Virta, Kari. (1962). Sampola. Kansalaiskoulu ja työväenopisto. Julkaisussa *Arkkitehti-Arkitekten* 10/1962, s. 204–216.
- Pihlajamäki, Pirjo. Kemppinen, Marja. Mäkelä-Syrjä, Maarit. (toim.) (2002). Ikaalisten yhteiskoulu, yläaste ja lukio 1902–2002. 100-vuotisjuhlajulkaisu.
- Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016. (2016). Pirkanmaan liitto.
- Rajakorpi, Antti. Vesterbacka, Marko. (toim.) (2004.) Lastuja Ruoveden rannalta. Vammalan lukio 1904–2004.
- Rinta-Porkkunen, Nina. (2002). Vammalan kulttuuriympäristöinventointi. Rakennetun ympäristön selvitys. Keskustan asemakaavamuutosalueet. Pirkanmaan maakuntamuseo. Kulttuuriympäristöyksikkö.
- RKY. (2009). Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Ikaalisten vanhan kaupalan alue ja Ikaalisten kirkonseutu. Saatavissa [24.6.2024] https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4076
- RKY. (2009). Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Pälkäneen pitäkänkeskus. Saatavissa [25.6.2024] https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=360
- RKY. (2009). Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Kalevan kirkko ja kaupunginosa. Saatavissa [25.6.2024] https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1253
- Sainio, Jukka. (2017a). Lämpö, vesi ja ilmanvaihto 1960-luvun kouluissa (verkkoaineisto). Saatavissa [17.6.2024] <http://www.koulurakennus.fi/1960-luvun-koulu/talotekniikka>
- Sainio, Jukka. (2017b). Lämpö, vesi ja ilmanvaihto 1950-luvun kouluissa (verkkoaineisto). Saatavissa [17.6.2024] <http://www.koulurakennus.fi/1950-luvun-koulu/talotekniikka>
- Salminen, Ella. (2022). Takahuhdin koulu. Rakennus A. Rakennushistoriaselvitys. Arkkitehdit MY.
- Soini, Tarja. (2024). Gustavelund (verkkójulkaisu). Saatavissa [13.6.2024] <https://www.gustavelund.fi/fi/ajankohtaista/blogi/kukkapuro-was-here>

Standertskjöld, Elina. (2017). 1970-luku - avotilat ja monikäyttöisyys tavoitteina peruskoulun rakennuksissa (verkkoaineisto). Saatavissa [17.6.2024] <http://www.koulurakennus.fi/1970-luvun-koulu/arkkitehtuuri>

Suomen tilastollinen vuosikirja 1969. (1969). Tilastokeskus. Saatavissa [17.6.2024] <https://www.doria.fi/handle/10024/87863>

Suonketo, Jommi. Annila, Petri. (2017). 1960-luvun koulutalo – rakenteet ja niiden peruskorjaus-tarve. Rakennettu hyvinvointi [verkkoaineisto]. Saatavissa [28.3.2024] <https://www.rakennettuhyvinvointi.fi/fi/koulurakennukset/1960-luvun-koulutalo-rakenteet-ja-niiden-peruskorjaustarve>

Tampereen kaupunki. (2024). Työväenopiston 1990- ja 2000-luku (verkkoaineisto). Saatavissa [26.6.2024] <https://www.tampere.fi/tampereen-seudun-tyovaenopisto/tyovaenopisto-125-vuotta/tyovaenopiston-1990-ja-2000-luku>

Telemäki, Matti. (1979). Tampereen kansakoulun historia 1872-1976. Tampere: Tampereen kaupunki.

Tilastokeskus. (2021). Rakennuskanta 2020. Saatavissa [11.6.2024] https://stat.fi/til/rakke/2020/rakke_2020_2021-05-27_kat_002_fi.html

Toijalan yhteiskoulu. (1952). Kertomus lukuvuodesta 1951-1952. Toijala: Toijalan yhteiskoulu.

Toijalan yhteislyseo. (1976). Kertomus lukuvuodesta 1969–1970. Toijala: Toijalan yhteislyseo, 1958–1976.

Toivonen, Anna-Leena. (2010). Kohdeinventointi. Pellervon koulu. Tampereen kaupunki. Kaupunkiympäristön kehittäminen. Maankäytön suunnittelu. Julkaisuja 2 / 2010.

Uotila, Mikko. (2002). 'Koulukirjastotilat osana joustavia koulutiloja' julkaisussa Koulukirjasto tilana. Toim. Liisa Niinikangas. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, s. 68–69.

Vahanan Rakennusfysiikka Oy. (2022a). Tutkimusselostus. Toijalan yhteiskoulu. Erityisopetus- ja oppilashuoltosiivet, 1. krs. Jälkiseurantatutkimukset. Sisäilman altistumisolosuhteiden arviointi. 31.1.2022.

Vahanan Rakennusfysiikka Oy. (2022b). Tutkimusselostus. Toijalan yhteiskoulu. Ulkoseinärakenteen kuntotutkimus 10.11.2022.

Valjakka, Ismo. (1965). Keravan kansalaiskoulu. Julkaisussa Arkkitehti-Arkitekten 2/1965, s. 2–12.

Väisänen, Helena. (2015). Pälkäneen kunta. Pälkäneen yhteiskoulun ja lukion kulttuurihistoriallisten arvojen selvitys. 18.11.2015.

Väisänen, Helena. (2024). Selvitys Pälkäneen kouluarkkitehtuurista. 17.4.2024.

WSP. (2019). Akaan kaupunki. Toijalan yhteiskoulu. Kuntotutkimus 10.10.2019.

6.2 Kuvalähteet

Kuva sivulla 1. Sampola. Ajoittamaton. Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [15.4.2024] <https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fwww.profum.com%2farchive%2fArchivedObject-D1D56654-E969-18A4-EF4E-5CACC15699F2>

Kuva sivulla 1. Messukylän yhteiskoulu 1963. Erkki Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [23.4.2024] https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fmuseosiiri.tampere.fi%3a8080%2fVALOKUVA%2fcontent%2fSIR_EXEC%2fimages%2fprimary%2f20091020%2f12560272586980.jpg

Kuva sivulla 4. Tammelan kansakoulun uusi rakennus 1960-luvulla. E. M. Staf, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [14.5.2024] https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fmuseosiiri.tampere.fi%3a8080%2fVALOKUVA%2fcontent%2fSIR_EXEC%2fimages%2fprimary%2f20060818%2f11558953610760.jpg

Kuva sivulla 7. Messukylän yhteiskoulu 1963. Erkki Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [23.4.2024] https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fmuseosiiri.tampere.fi%3a8080%2fVALOKUVA%2fcontent%2fSIR_EXEC%2fimages%2fprimary%2f20050121%2f11063062161360.jpg

Kuva sivulla 9. Vammalan yhteiskoulu vuonna 1964. Reino Branthin, Vapriikin kuva-arkisto.

Kuva sivulla 10. Klassillinen lyseo ja purettavat talot 20.4.1967. Veikko Lintinen, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [22.4.2024] <https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fwww.profum.com%2farchive%2fArchivedObject-921202E8-CF3B-3880-95B7-0873FA33E19B>

Kuva sivulla 11. Sampolan luokkahuone vuonna 1962. E. M. Staf, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [15.4.2024] https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fmuseosiiri.tampere.fi%3a8080%2fVALOKUVA%2fcontent%2fSIR_EXEC%2fimages%2fprimary%2f20060821%2f11561560393620.jpg

Kuva sivulla 12. Pirkanmaan yhteiskoulun liikuntasali 22.11.1961. Martti L. Laitinen, Vapriikin kuva-arkisto.

Kuva sivulla 12. Sampolan aulaa 1960-luvulla. Juhani Riekkola, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [15.4.2024] https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fmuseosiiri.tampere.fi%3a8080%2fVALOKUVA%2fcontent%2fSIR_EXEC%2fimages%2fprimary%2f2003092914%2f10648339081510.jpg

Kuva sivulla 13. Sampolan pääportaikko 1960-1965. Ensio Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [15.4.2024] <https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fwww.profum.com%2farchive%2fArchivedObject-9ECC58F9-31EE-DCEC-63AF-8A6695D8FEB4>

Kuva sivulla 23. Sampolan rakennuslupapiirustus. Tampereen karttapalvelu Oskari. Timo Penttilä ja Kari Virta 1960.

Kuva sivulla 23. Suoraman kansakoulun rakennuslupapiirustus. Kangasalan rakennusvalvonnan arkisto. Into Pyykkö 1968.

Kuva sivulla 23. Hämeenkyrön yhteiskoulun laajennuksen rakennuslupapiirustus. Hämeenkyrön rakennusvalvonnan arkisto. Risto Salovaara 1962.

Kuva sivulla 28. Pellervon kansakoulu 1965. Ensio Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [13.6.2024] https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fmuseosiiri.tampere.fi%3a8080%2fVALOKUVA%2fcontent%2fSIR_EXEC%2fimages%2fprimary%2f2003092910%2f10648203009060.jpg

Kuva sivulla 28. Äetsän koulu vuonna 2018. Juha Mäkelä, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [13.6.2024] <https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fwww.profium.com%2farchi-ve%2fArchivedObject-17CA9433-BE3B-CE93-28DD-1B300421793D>

Kuva sivulla 29. Roihuvuoren koulu. Wikimedia Commons. Saatavissa [17.6.2024] https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Roihuvuori_school_05.jpg

Kuva sivulla 31. Porthania. Heikki Havas. Saatavissa [12.6.2024] <https://www.finna.fi/Record/mfa.6900f4a5-32b3-4075-9a92-3e18e4ce4a51?sid=4729584433>

Kuva sivulla 31. Harjun yhteiskoulu 1963. Erkki Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [12.6.2024] https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fmuseo-siiri.tampere.fi%3a8080%2fVALOKUVA%2fcontent%2fSIR_EXEC%2fimages%2fprimary%-2f20100604%2f12756325979670.jpg

Kuva sivulla 31. Tampereen kauppaoppilaitos 1966. E. M. Staf, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [12.6.2024] https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fmuseo-siiri.tampere.fi%3a8080%2fVALOKUVA%2fcontent%2fSIR_EXEC%2fimages%2fprimary%-2f20050208%2f11078511283950.jpg

Kuva sivulla 32. Valkeakosken terveystakeskus vuonna 2020. Olli Joukio, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [13.6.2024] <https://museosiiri.tampere.fi/displayContent.do?uri=http://siiri.tampere.fi/content/20201001/16034560454860.jpg>

Kuva sivulla 32. Pyynikin uimahalli 1950-luvulla. Ensio Kauppila, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [13.6.2024] https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fmuseo-siiri.tampere.fi%3a8080%2fVALOKUVA%2fcontent%2fSIR_EXEC%2fimages%2fprimary%-2f20061130%2f11648691924710.jpg

Kuva sivulla 32. Tempon talo 1938–1949. E. M. Staf, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [12.6.2024] <https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fwww.profium.com%2farchive%2fArchivedObject-2A78DF0B-37BE-19B2-F7E3-77236E238010>

Kuva sivulla 32. Tesoman kirkko vuonna 1978. Juhani Riekkola, Vapriikin kuva-arkisto. Saatavissa [13.6.2024] https://siiri.tampere.fi/displayObject.do?uri=http%3a%2f%2fmuseo-siiri.tampere.fi%3a8080%2fVALOKUVA%2fcontent%2fSIR_EXEC%2fimages%2fprimary%-2f20100607%2f12759091165090.jpg

INVENTOINTIKORTIT

**PIRKANMAAN 1960-LUVUN
KOULURAKENNUKSET
LIITE**

PIRKANMAAN 1960-LUVUN KOULURAKENNUKSET

LIITE: INVENTOINTIKORTIT

TOIJALAN YHTEISKOULU JA AKAAN LUKIO	1
HÄMEENKYRÖN YHTEISKOULU JA F. E. SILLANPÄÄN LUKIO	4
IKAALISTEN YHTEISKOULU	7
JUUPAJOEN KOULUKESKUS	10
KIRKKOHARJUN KOULU	13
SUORAMAN KOULU	16
KIHNIÖN YHTENÄISKOULU	18
MOISION KOULU	21
TOIVION KOULU	25
ANNA TAPION KOULU	26
KOSTIANVIRRRAN YHTENÄISKOULU, PÄLKÄNEEN LUKIO	30
MUISTOLAN KOULU	33
VAMMALAN LUKIO	36
HATANPÄÄN KOULU, HAAPAKUJAN KOULUTALO	39
JUHANNUSKYLÄN KOULU, TAMMERKOSKEN KOULUTALO	42
KÄMMENNIEMEN KOULU - TERÄLAHDEN KOULUTALO	45
SVENSKA SAMSKOLAN I TAMMERFORS	48
TAMMERKOSKEN LUKIO (SAMPOLA)	52
TAKAHUHDIN KOULU, A-TALO	56
TAMMELAN KOULU	59
TAMPEREEN KLASSILLINEN LUKIO	61
TAMPEREEN YLIOPISTON NORMAALIKOULU	65
TARTTILAN KOULU	68
KOTALAN KOULU	71
KAURASLAMMEN KOULU, KUUSISTONTIEN TOIMIPISTE	73

TOIJALAN YHTEISKOULU JA AKAAN LUKIO

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	20-3-6-14
Osoite	Kurisjärventie 18 37800 Akaa
Entiset nimitykset	Toijalan yhteislyseo
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika	1951 (A), 1969 (B)
Korjausvuodet	2010-2012
Suunnittelija	Jaakko Tähtinen (A), ei tiedossa (B)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	2-3 + kellari
Perustus	betoni
Runko	tiilimuuraus, betoni
Vuoraus	rappaus
Katemateriaali	konesaumattu pelti
Katon muoto	auma

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria, vanhimpia maaseudun oppikouluja Pirkanmaalla Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: säilyneet materiaalit ja rakenneratkaisut sisätiloissa, nauhaikkunat Maisemallinen arvo: näkymäpääte, maisemallisesti keskeinen sijainti Urjalaan vievän vanhan maantien varrella <i>1960-luvun osan julkisivut muuttuneet merkittävästi, mutta säilyttäneet tunnistettavia piirteitä. Sisätilat osin edustavat materiaaleiltaan ja rakenteiltaan. Keskeinen osa taajamakuva.</i>
Arvoluokka	2

Toijalan taajaman eteläosassa Lastumäen rinteessä sijaitsevaan Toijalan yhteiskoulun ja Akaan lukion kokonaisuuteen kuuluu kaksi eri aikana rakennettua osaa: 1950-luvun alussa valmistunut koulurakennus tontin eteläosassa ja 1960-luvun lopulla rakennettu laajennusosa. Laajennuksen tieltä on purettu vuonna 1909 valmistunut koulun vanhin osa. Toijalan yhteiskoulu kuuluu maakunnan ensimmäisiin maaseudun oppikouluihin ja liittyy olennaisesti Toijalan asemataajaman kehitykseen. Rakennuksen pohjoispuolella sijaitsevat urheilukenttä sekä 1980-luvulla rakennettu Akaan pääkirjasto, luoteispuolella 1990-luvun monitoimihalli ja eteläpuolella 1950-luvun aravakerrostaloja.

Vanhempi rakennusosa on nelikerroksinen ja sen ulkoasu on 1950-luvulle ominainen. 1960-luvulla rakennettu laajennusosa on massaltaan polveileva ja harjakorkeudeltaan vaihteleva. 1960-luvun laajennus on erotettavissa vanhemmasta osasta nauhaikkunaan perustuvalla julkisivusommitelmallaan. Molemmat osat ovat valkoiseksi rapattuina, mikä luo yhtenäisyyttä kokonaisuuteen mutta osaltaan häivyttää kerrostumien tunnistettavuutta.

Laajennusosaan on sijoitettu luokahuoneiden lisäksi liikunta- ja juhlasali sekä suurehko sisäänkäyntiaula, johon ruokailusalit liittyvät. 1960-luvulla rakennettu osa on keskikäytävämallinen: luokahuoneet sijoittuvat leveän käytävän varsille. Käytävillä sekä porrashuoneissa näkyy lautamuottivalettuja betonipintoja, jotka on maalattu valkoisella sekä punaisin ja vihrein tehostesävyin. Porrashuoneissa on korkeat ikkunat. 1950-luvun osa on sivukäytävällinen, ja se liittyy suoraan 1960-luvun osaan. Lattiamateriaalina on pääasiassa käytetty muovimattoa. Rakennuksen sisätiloissa näkyy alkuperäisiä betonivalupintoja sekä seinissä että pilareissa.

Vuosien 2010–2012 aikana rakennus on saneerattu. 1960-luvun lopulla rakennetun laajennuksen kalkkikiiekkatiili-julkisivut on tässä yhteydessä eristerapattu. Rakennuksen ulkoasu onkin muuttunut huomattavasti alkuperäisestä, ja 1960- ja 1950-luvun julkisivut ovat saaneet toisiaan vastaavat luonteet. Nauhaikkunat 1960-luvun osassa ovat ulkoasun säilyneimpiä osia. Lisäksi rakennuksessa on lautamuottivaletut pilarit pääsisäänkäynnin edustalla.

Oikealla Toijalan yhteiskoulun vanhempi, 1950-luvun alussa rakennettu osa. 1960-luvulla rakennusta laajennettiin pohjoisosaan sijoitetulla, pääosin 2-3-kerroksisella massalla.

Laajennusosaan on sijoitettu liikuntasali, jonka ikkunat näkyvät kuvassa oikealla. Rakennuksen harjakorkeus vaihtelee.

Pääsisäänkäyntiä kehystävät kaksi lautamuottivalettua betonipilaria. Ikkunanauhojen tummat karmi- ja puiteosat sekä harmaat ikkunapilarit luovat kontrastin uudehkolle valkoiselle rappauspinnalle.

Laajennusosa pohjoisjulkisivussa näkyvät eri korkuiset massat. Nauhaikkunat korostavat rakennuksen horisontaalisuutta.

Laajennusosan itäjulkisivua Kurisjärventien suunnalta. Luokahuonesiivet erottuvat nauhamaisiin ikkunarivein, porrashuoneiden ikkunat on sijoitettu ulkoneman kohdalle.

Laajennus on ollut tiilipintainen, mutta se on eristerapattu vuosien 2010-2012 peruskorjauksessa. Nauhaikkunoiden luoma horisontaalinen ilme on kuitenkin säilynyt julkisivuissa.

Sisäänkäyntiaula avautuu halliin, jossa on lautamuottivaletut betonipilarit. Pintamateriaaleja on uusittu saneerauksessa.

Toisen kerroksen aulatilassa on harmaaksi maalattua tiiliseinää.

Rakennuksen itäjulkisivun porrashuoneet on sijoitettu niin, että ne saavat runsaasti luonnonvaloa sivuikkunoista.

Koulu on keskikäytävällinen. Leveässä käytävässä näkyvät lautamuottivaletut betoniväliseinät.

Pohjoisjulkisivun porrashuoneen kohdalla nauhaikkunat jatkuvat ja lattian korkotaso eroaa perustasosta.

Ruokala sijoittuu osaksi avointa aulaa. Tilassa näkyvät alkupe- räiset betonipilarit ja -palkit.

Liikuntasalissa on yläikkunat sekä kantavat betonirakenteet.

HÄMEENKYRÖ

KIRKONKYLÄ

KOHDE 2

inventoitu 6.6.2024

HÄMEENKYRÖN YHTEISKOULU JA F. E. SILLANPÄÄN LUKIO

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	108-421-8-1
Osoite	Ristamäentie 13 39100 Hämeenkyrö
Entiset nimitykset	alkuper. Hämeenkyrön yhteiskoulu
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika	1952 (A), 1955 (B), 1963 (C), 1969 (D - liikuntasali), 1974 (E - ruokala, hallintosiipi), 1988 (F - auditorio), 1995 (G - tekninen työ, kuvataide) 2010-2011 (H - lukion laajennus)
Korjausvuodet	2010-2011 peruskorjaus
Suunnittelija	Jalmari Salovaara (A), Risto Salovaara (B), Into Pyykkö (D), Mikko Uotila (H), muut eivät tiedossa

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla C-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	2-3
Perustus	betoni
Runko	betoni, tiilimuuraus
Vuoraus	keltainen rappaus
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	auma, satula

ARVOT (kartalla C-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria <i>Kerroksellinen kokonaisuus, mutta ulkoasu yhtenäistetty peruskorjauksessa. 1960-luvun osan julkisivut muuttuneet merkittävästi, myös sisätiloilla sekundäärinen luonne.</i>
Arvoluokka	3

Hämeenkyrön yhteiskoulu toimii samassa kiinteistössä F. E. Sillanpään lukion kanssa Hämeenkyrön Kirkonkylässä. Välittömässä lähiympäristössä on runsaasti pientaloasutusta. Yhteiskoulun ja lukion rakennuskokonaisuus on rakennettu useassa vaiheessa. Varhaisimmat rakennukset ajoittuvat 1950-luvulle: vuonna 1952 valmistui koulun korkea luokkahuonesiipi ja vuonna 1955 sen rinnalle kohtisuorasti sijoittuva fysiikan ja kemian opetuksen siipi. 1960-luvulla rakennus laajeni kahdella lisäsiivellä: vuonna 1963 valmistui Risto Salovaaran suunnittelema luokkahuonesiipi varhaisimman siiven jatkoksi sen itäpuolelle, ja vuonna 1969 liikuntasalisiipi pohjoispuolelle. Vuonna 1974 sijoitettiin vanhimman osan pohjoispuolelle hallintosiipi sekä ruokalalaajennus liikuntasalin vierelle. 1980-luvun lopussa kokonaisuus täydentyi auditorio-osalla ja 1990-luvun puolivälissä 1960-luvun luokkahuonesiiven pohjoispuolelle sijoitettiin kuvataiteen ja teknisen työn opetuksen tilat.

Viimeisimmät laajennukset ovat vuosilta 2010–2011, jolloin koulu myös peruskorjattiin. Rakennuskokonaisuuden ulkoasu onkin yhdenmukaistettu, eikä esimerkiksi 1960- ja 1970-luvun ulkoasusta ole juuri säilynyt viitteitä. Esimerkiksi nauhaikkunat on näissä osissa pienennetty ja julkisivumateriaali yhtenäistetty keltaiseksi rappaukseksi. Tässä yhteydessä on uudistettu myös ilmanvaihtoratkaisuja sekä kattomuotoja.

Sisätiloiltaan koulu on myös saanut uuden yhtenäisen ilmeen peruskorjauksen yhteydessä. Viitteitä vanhoihin materiaaleihin ei ole juuri säilynyt. 1960-luvun luokkahuoneissa sekä liikuntasalissa on nähtävissä kantavat betonirakenteet. Vaikka koulun yhdenmukaistetussa ilmeessä korostuu 1950-luvulle ominainen kellertävä rappaus, ei koulu edusta puhdaslinjaista 50-lukuakaan suurien laajennustensa vuoksi.

Koulun lounaispuolella sijaitsee opettajien asuntolarakennukseksi valmistunut rivitalo, johon sijoittuu koulun pienryhmäopetuksen tiloja. Asuntola on rakennettu 1960-luvun alussa ja säilyttänyt alkuperäisen ilmeensä.

Koulukokonaisuuden vanhin osa on muita rakennuksia korkeampi. 1970-luvulla sen eteen sijoitettiin hallintosiipi. Vasemmalla näkyy laajennus 1990-luvulta, oikealla oleva laajennus on 2010-luvulta, jolloin myös sisäänkäyntiosa rakennettiin.

Liikuntasali rakennettiin vuonna 1969. Sen ilme on muuttunut peruskorjauksessa 2010-luvun alussa. Myös ilmanvaihtokonehuone katolla on muuttanut alkuperäistä arkkitehtuuria.

1960-luvulla rakennetun osan julkisivuilme on uudistettu täysin 2010-luvulla. Sisäänkäynti katoksineen on tältä ajalta. Alkuperäiset nauhaikkunat korvattiin pienemmällä aukotuksella.

Oikealla 1960-luvun luokkahuonesiipeä, jonka itä- ja pohjoispuolelle rakennettiin teknisen työn ja kuvataiteen opetustiloja 1990-luvulla.

Koulun pohjoispuolelle sijoittuu välituntihiha. Vasemmalla lukion laajennus 2010-luvulta. Oikealla 1980-luvulla rakennettu auditoriolaajennus, jonka takana 1960-luvun liikuntasalisipi.

Koulun vanhimmat osat ovat 1950-luvulta. Oikealla vanhin, vuonna 1952 valmistunut osa, ja edessä 1955 valmistunut fysiikan ja kemian opetuksen siipi. Vasemmalla ruokalan laajennus 2010-luvulta.

Liikuntasali on rakennettu alun perin vuonna 1969.

Ruokala sijoittuu vuonna 1974 valmistuneeseen osaan.

Liikuntasalissa on alkuperäisiä betoni- ja tiilirakenteita sekä lankalasi-ikkunoita.

1960-luvun osan portaikkoa. Taustalla 2010-luvun aulalaajennusta.

1960-luvun siiven käytävää. Oikealla alkuperäisiä tiloja, vasemmalla laajennus.

1960-luvulla rakennettu luokkahuone betonipalkkeineen.

2010-luvun lukiolaajennuksen tiloja.

1950-luvun luokkahuonesiiven keskikäytävässä on korkeat ikkunat.

IKAALINEN
VANHA KAUPPALA
KOHDE 3
 inventoitu 29.5.2024

IKAALISTEN YHTEISKOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	143-1-10-3
Osoite	Poppelikatu 10 39500 Ikaalinen
Entiset nimitykset	Ikaalisten yhteiskoulu, Ikaalisten kunnallinen keskikoulu, Ikaalisten yhteislukio, Ikaalisten peruskoulun yläaste, Ikaalisten lukio
Rakennusten lukumäärä	3 + piharakennukset
Rakentamisaika	1906 (A), 1953 (B), 1960 (C), 1976 (D)
Korjausvuodet	1975 (B, C), 1997 (D: katto-muoto), 2006 (B, hissilaajennus)
Suunnittelija	Yrjö Sadeniemi (A), ei tiedossa (B, C), O. Kuronen (D)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartassa C-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	2-3 + kellari + ullakko
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	rappaus, tiili
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	pulpetti

ARVOT (kartalla C-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Maisemallinen arvo: kadun näkymäpäät <i>1950-luvun arkkitehtuuria jatkava laajennus, joka vaikeasti ajoitettavissa.</i>
Arvoluokka	3

Ikaalisten yhteiskoulu sijaitsee Kyrösjärven rannalla Ikaalisen vanhan kauppalan alueella. Yhteiskoulu kuuluu Ikaalisten vanhan kauppalan alueen ja Ikaalisten kirkonseudun maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön rajaukseen. Koulun rakennuskokonaisuus sijoittuu toisen keskeisen puistikadun, Poppelikadun, varteen. Koulukokonaisuus rajaa ympärilleen välituntipiha, ja välittömään läheisyyteen kuuluu myös urheilukenttiä sekä rantapuistoa.

Koulurakennusten muodostamaan kokonaisuuteen kuuluu vuonna 1906 valmistunut vanha puurakennus, 1953 valmistunut ja vuonna 1960 laajentunut entinen lukiorakennus sekä 1976 valmistunut yläkoulun rakennus. Arkkitehti Yrjö Sadeniemen suunnittelema puurakenteinen yhteiskoulurakennus tunnetaan Punaisena kouluna, joka on tällä hetkellä tyhjiillään. Samalta suunnittelijalta on lähialueella myös vanha kulkutautisairaala vuodelta 1914.

Yhteiskoulurakennukselle valmistui uusi rakennus vuonna 1953. Luokkahuoneet on sijoitettu etelän puolelle, sivukäytävä pohjoisen puolelle. Julkisivuiltaan koulurakennus on vaalean keltaiseksi rapattu, ikkunoiden alapuolella on käytetty votsilimitettyä tiiltä. Samaa julkisivuilta jatkava 1960 valmistunut lisäsiipi, johon sijoitettiin juhla- ja voimistelusalit. Laajennuksessa on pellitetty pulpettikatto, ja sen julkisivussa hallitsevassa roolissa ovat salin korkeat ikkunat. Laajennukseen kuului alun perin kahteen osaan jaettava salin lisäksi kolme luokkahuonetta sekä kotitilousopetuksen tilat. Vuoden 1975 korjauksessa alakerran tilat muutettiin teknisen työn opetustiloiksi. 1950-luvulla rakennettu koulurakennus ei ole enää toiminnassa.

Vuonna 1976 valmistui tontin eteläosaan sijoitettu yläasteen rakennus, joka on julkisivuiltaan pesubetonia ja keltaista tiiltä. Rakennukseen sijoitettiin luokkahuoneiden lisäksi tilat Ikaalisten kirjastolle.

Vuonna 1960 valmistui laajennus yhteiskoulurakennukselle. Laajennukseen sijoitettiin liikunta-juhlasali sekä muutamia luokkahuoneita.

Laajennus kuvattuna Poppelikadulta: liikuntasalisiipi vasemmalla ja luokkahuoneita oikealla. Liikuntasalin alakerrukseen on sijoitettu teknisen työn luokkia.

Laajennus on julkisivuiltaan rapattu, ikkunoiden alapuolella on näkyvä rappamatonta tiiltä, jossa on votsilimitys.

Sisäänkäynti laajennusosassa, vasemmalla 50-luvun rakennusta. Rakennuksen ikkunoita on uusittu.

1953 valmistunut yhteiskoulurakennus, oikealla laajennusta, joka jatkaa vanhemman osan arkkitehtuuria.

Laajennuksen länsijulkisivua välituntipihalta. Tästä suunnasta julkisivut ovat rapatut. Pellitetty pulpettikatto saa hallitsevan roolin ulkoasussa.

Vuonna 1976 valmistui yläkoulurakennus, johon sijoittuvat myös kirjaston tilat. Rakennuksen alkuperäinen tasakatto on muutettu aumakatoksi.

Sisäänkäyntiaula 60-luvun laajenuksessa.

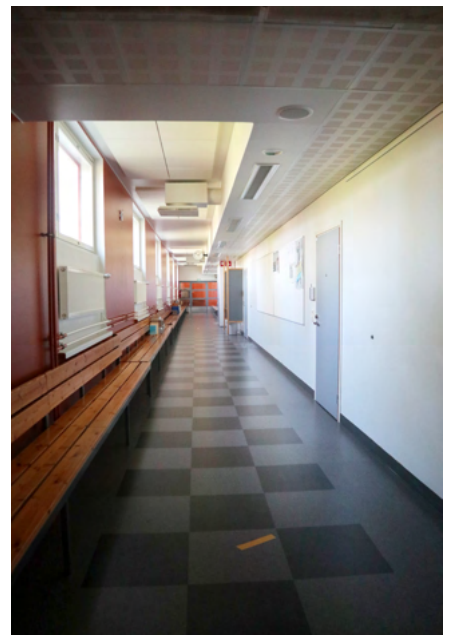
60-luvun laajennukseen sijoittuva kuvataideluokassa näkyvät kantavat betonipalkistot.

Käytävätilaa 60-luvun laajennuksessa. Esteettömyyttä on parannettu hissillä. Taustalla ovi juhla- ja liikuntasaliin.

Porrashuone yhdistää 50- ja 60-luvun osat toisiinsa.

1953 valmistuneen rakennuksen sivukäytävää. Entisen lukion tilat ovat tällä hetkellä vailta käyttöä.

1960-luvun laajennukseen sijoitettiin juhla- ja liikuntasali. Suuret ikkunat avautuvat etelään. Vasemmalla näkyvä lava on sijoitettu toiselle pitkälle sivulle.

Ruokala sijoittuu vuonna 1976 valmistuneeseen rakennukseen, jossa toimii yläkoulu.

JUUPAJOKI
KORKEAKOSKI
KOHDE 4
 inventoitu 21.5.2024

JUUPAJOEN KOULUKESKUS

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	177-401-4-37
Osoite	Koulutie 1 35500 Korkeakoski
Entiset nimitykset	Korkeakosken kansalaiskoulu
Rakennusten lukumäärä	4 + piharakennus
Rakentamisaika	1961 (A, B), ilm. 1973 (C), 1993 (D)
Korjausvuodet	1989 liikuntahallin peruskorjaus ja laajennus (C), 1992–1993 alakoulun ja asuntolarakennuksen korjaus (A, B)
Suunnittelija	Maaseudun Keskusrakennustoimikunta (A, B), ei tiedossa (C), Mikko Knuuti ja S. Kinnunen (D)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla A- ja B-osat)	
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	1 + kellari
Perustus	betoni
Runko	ei tiedossa
Vuoraus	tiili, mineriittilevy
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	satula

ARVOT (kartalla A- ja B-osat)	
Arvot ja arvojen perustelut	<p>Historiallinen arvo: sivistyshistoria</p> <p>Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: säilyneet materiaalit ulkoasussa ja edustavat julkisivut</p> <p><i>1960-luvun koulurakennus ja entinen asuntolarakennus ovat aikakauttaan hyvin edustavat ja ulkoasultaan hyvin säilyneet. Sisätiloja uudistettu.</i></p>
Arvoluokka	2

Juupajoen koulukeskus toimii yhtenäiskouluna Korkeakoskella noin kilometrin päässä kunnan keskustasta. Koulun välittömässä läheisyydessä sijaitsee Korkeakosken saha sekä pientaloasutusta. Koulun pihapiiriin kuuluu urheilukenttä. Vanhimmat rakennukset ovat valmistuneet vuonna 1961: alakoulun rakennus tontin eteläosassa sekä länsipuolelle sijoittuva opettajien asuntolaksi valmistunut rakennus. Molemmat rakennukset edustavat tyypillistä 1960-lukua massoittelultaan: rakennukset ovat matalia, pitkänmallisia ja harjakattoisia. Julkisivun sommittelu perustuu pitkien sivujen nauhaikkunoihin, joiden alapuolella on lautamuottivalettu betonisokkeli ja yläpuolella mineriittilevytys. Rakennusten päädyt ovat puhtaaksimuurattua punatiiltä.

Ilmeisesti 1973 valmistui tontin itäpuolelle palloiluhalli, jota on sittemmin laajennettu useaan kertaan. Julkisivuiltaan rakennus on puuverhoiltu. 1990-luvun alussa peruskorjattiin alakoulun rakennus ja entinen asuntolarakennus, joka samassa yhteydessä muutettiin alakoulun ja tulevan yläkoulun yhteisiksi tiloiksi. Vuonna 1993 valmistui yläkoulun rakennus tontin pohjoisosaan. Kyseinen rakennus on julkisivuiltaan pääosin tiilielementtiverhottu. Sisäänkäyntien katokset ovat taitekattoisia.

1960-luvun alakoulu toimii edelleen alempien luokkien kouluna. Koulussa luokat on sijoitettu yhteen kerrokseen keskikäytävän varrelle. Pintamateriaalit on uudistettu 1990-luvulla. Entinen asuntolarakennus on muutettu osittain luokahuoneiksi, osittain kuraattorin ja terveydenhoitajan vastaanottotiloiksi sekä nuorisotila Hupariksi ja koulukirjastoksi. Vaikka huoneistoja on yhdistetty, entisten asuntojen jako on nähtävissä. Entisiin asuntoihin johtaneet lukuisat sisäänkäynnit ovat mahdollistaneet myös tilojen avaamisen kahteen ilmansuuntaan.

Juupajoen koulun alakoulurakennus on rakennettu 1960-luvun alussa. Julkisivumateriaalit ovat säilyneet alkuperäisinä: sekä sileät että aaltoprofiloitut mineriittilevyt, betonivalu kivijalassa sekä puhtaaksimuurattu punatiili.

Alakoulun luoteispääty on punatiilinen. Piippu vasemmassa reunassa ja oikealla julkisivun edustalla näkyvä täyttöluukku muistuttavat vanhasta lämmitysmuodosta.

1960-luvulla rakennettiin myös opettajien asuntolarakennus, joka otettiin 1990-luvun alun peruskorjauksessa ala- ja yläkoulun yhteisiksi tiloiksi. Rakennuksessa on muun muassa terveydenhoitajan vastaanotto sekä kirjasto.

Rakennukset rajaavat koulun piha-alueen suojaisaksi. Rivitalomallisen entisen asuntolasiiven asuntokohtaiset pihat on erotettu toisistaan seinäkkein.

Vuonna 1993 rakennettu yläkoulun rakennus on tiilielementein verhottu. Rakennuksen julkisivulle ilmettä antavat lennokkaat katosrakenteet.

1970-luvulla rakennettu liikuntahalli on muuttunut merkittävästi. 1980-luvun lopulla peruskorjattu ja laajennettu halli sisältää liikuntasalin lisäksi kuntosalitiloja.

1961 valmistuneen alakoulun aulatila. Rakennus peruskorjattiin 1990-luvun alussa, ja sisätilan värimaailma ja materiaalit ovatkin tältä ajalta.

1960-luvulla rakennettu asuntola on muutettu osittain luokkatileiksi, jotka aukeavat kahteen ilmansuuntaan.

Alakoulun tiloissa on keskikäytävä, jossa on muovimatto lattioissa ja Lautex-tyyppinen alakatto.

Entisen asuntolan tilat on muutettu osittain mm. kuraattorin ja terveydenhoitajan vastaanottotiloiksi odotustiloihin.

Entisessä asuntolarakennuksessa on säilynyt yksi keittiö. Huoneistossa toimii koulunuorisotila Hupari sekä kirjasto.

1990-luvulla rakennetussa osassa on koulun ruokala. Erikoisuutena ruokalassa on parvirakenne.

Liikuntasali on sijoitettu erilliseen liikuntahalliin.

KANGASALA

KESKUSTA

KOHDE 5

inventoitu 17.4.2024

KIRKKOHARJUN KOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	211-454-2-21, 211-454-2-184, 211-454-2-189
Osoite	Kangasalantie 1109 36200 Kangasala
Entiset nimitykset	Kirkonkylän kansakoulu
Rakennusten lukumäärä	2
Rakentamisaika	1935 (A), 1959 (B)
Korjausvuodet	ei tiedossa
Suunnittelija	Arvo Eränen (A), Heikki Siikonen (B)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	1–3
Perustus	betoni
Runko	tiili, betoni
Vuoraus	vaalea roiskerappaus, punatiili, vaaleansininen aaltopelti
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	murrettu harja

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria, paikalla sijainnut vanha kansakoulu 1870-luvulla Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: edustava ulkoasultaan ja sisätiloiltaan, hyvin säilyneet materiaalit Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti <i>Hyvin edustava ja alkuperäisiltä ominaisuuksiltaan säilynyt koulurakennus, jolla maisemallisesti keskeinen sijainti.</i>
Arvoluokka	1

Kirkkoharjun koulu sijaitsee Kangasalan keskustassa Kangasalantien varressa Kirkkoharjun kaakkoispuolella. Koulu on osa Kirkkoharjun valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta sekä Kangasalan kirkon ja Ukkijärven ympäristön maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Koulun eteläpuolella sijaitsee vanha urkutehdas. Koulun tontille perustettiin kunnan ensimmäinen kansakoulu vuonna 1872. Nykyään tontilla sijaitsee kaksi rakennusta: vuonna 1935 valmistunut klassistinen rakennus sekä vuonna 1959 valmistunut osa, joka liittyy välituntikatoksella vanhempaan rakennukseen. Vaikka rakennus on valmistunut 1950-luvun puolella, edustaa se jo 1960-luvulle tyypillistä kouluarkkitehtuuria.

1930-luvun rakennus on noppamainen, rappauspintainen rakennus, jossa on tiilverhottu aumakatto. Vuonna 1959 valmistunut rakennus porrastuu rinteeseen, ja se on Kangasalantien puolelta kolmikerroksinen. Pääjulkisivumateriaaleina on käytetty päätyjulkisivuissa puhtaaksimuurattua punatiiltä, pitkissä julkisivuissa puolestaan vaaleaa roiskerappausta. Nauhamaiset, suuriruutuiset puuikkunat ovat puite- ja karmiosiltaan valkoiset ja niiden väleihin on sijoitettu vaaleansinistä aaltopeltiä. Rakennuksen kivijalka on liuskekiveä, kattomuotona on murrettu harja. Pihan puolelta tarkasteltuna liikuntasali nousee muuta osaa korkeammalle, ja käytävän kohdalle on sijoitettu kolmiomaisia kattoikkunoita. 1959 valmistuneen koulun sisätilat aukeavat vaatehalliin, josta on loivasti kaarevat portaat ylempään kerrokseen. Koulu on keskikäytäväkoulu, jossa luokkahuoneet on sijoitettu välituntipihan puolelle länsijulkisivulle. Käytävän toiselle puolelle itäjulkisivulle sijoittuvat ruokala ja sen yläpuolelle liikuntasali. 1950-luvun lopun rakennuksessa on säilynyt paljon alkuperäisiä materiaaleja: ovia heloituksineen, mosaiikkibetonisia lattiaita, puuikkunoita, porraskaiteita, tiilipintoja sekä betonipalkkistoja. Rakennuksen ikkunat ovat alkuperäisiä, valkoisiksi maalattuja puuikkunoita. Ikkunoiden alapuolista seinäpintaa on viistetty ja mosaiikkibetoniset ikkunalaudat on kannateltu erillisin tuin. Käytävien ja aulojen lattiamateriaalina on harmaa kivilaatta ja seinissä näkyy punatiilipintaa. Toisen kerroksen luokkahuoneikäytävässä on sisältä lasitiilipintaiset kattoikkunat.

Kirkkoharjun koulun vanha osa vasemmalla ja vuonna 1959 valmistunut laajennusosa edessä.

Punatiiliset pilarit kannattelevat välituntikatosta, joka yhdistää uuden ja vanhan osan toisiinsa.

Liikuntasalissa on korkeat, erkkeriin sijoitetut ikkunat.

WC- ja keittiötilaan johtavat ovet ovat puisia. Sokkeli on liuskekiveä.

Uudempi osa yhdistyy vuonna 1935 valmistuneeseen klassistiseen osaan välituntikatoksella.

Koulun piha kuvattuna kohti etelää, oikealla 1935 valmistunut vanha kivikoulu. Laajennusosa porrastuu maastoon.

Laajennusosan julkisivuissa on käytetty vaaleansinistä pellitystä, nauhamaiset ikkunat sekä rappaus- ja punatiilipintaa.

Koulun aulasta nousevat kiviaskelmaiset portaat seuraavaan kerrokseen.

Aulan toinen kerros avautuu suurin ikkunoin välituntipihalle.

Luokkahuonekäytävällä on lasitiiliset kattoikkunat.

Aulassa on Kimmo Kaivannon vuonna 1971 tilaustyönä toteuttama teos 'Ylistys luonnonjärjestykselle'.

Koulussa on kannatellut kivet ikkunalaudat sekä alkuperäiset puuikkunat ja lämpöpatterit.

Tuulikaapissa on puupaneloitu katto sekä alkuperäiset teräsovet pyöreine vetimineen.

Aulasta erkaneva käytävä ja porashuone. Puupaneloitu katto ja kivilaattalattia lienevät alkuperäisiä 1950-luvun lopulta.

Ruokalassa näkyvät betoniset pilarit ja palkistot. Tila on osin maanvastainen, ikkunat avautuvat itään Sentraalinkujalle.

KANGASALA

SUORAMA

KOHDE 6

inventoitu 17.4.2024

SUORAMAN KOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	211-417-1-282, 211-417-1-62
Osoite	Kyötikkäläntie 10 36220 Kangasala
Entiset nimitykset	Suoraman kansakoulu
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika	1969 (A), 1988 (B), 2014 (C)
Korjausvuodet	peruskorjaus 2014
Suunnittelija	Into Pyykkö (A), ei tiedossa (B), Arto Peltokangas ja Jari Palonen (C)

RAKENNE JA MATERIAALIT (A-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	2
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	mm. betoni, pystyaukko, julkisivulevytykset
Katemateriaali	huopa
Katon muoto	pulpetti

ARVOT (kartalla A-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria <i>Alkuperäinen 1960-luvun rakennus on merkittävästi muuttunut niin ulkoasultaan kuin sisätilaltaan. Vain vähäisiä viitteitä alkuperäisestä (nauhaikkunat, piippu).</i>
Arvoluokka	3

Suoraman koulu sijaitsee Kangasalan Suoraman kaupunginosassa Kyötikkäläntien varrella. Koulun luoteispuolelle sijoittuu neuvolan ja hammashoitolan rakennus ja eteläpuolelle päiväkodin rakennukset, itäpuolelle urheilukentät. Lähiympäristö on pääosin pientaloasutusta, kaakkoispuolelle sijoittuu myös kerrostaloja. Suoraman koulu valmistui vuonna 1969 arkkitehti Into Pyykkön suunnittelemana. Koulu oli Kangasalan ensimmäinen betonielementeistä toteutettu koulurakennus. Rakennusta laajennettiin pohjoisosassa pienellä lisäsiivellä 1980-luvun lopussa. Rakennus peruskorjattiin vuosina 2012–2014, jolloin rakennusta myös laajennettiin. Muutokset uudistivat sekä koulun sisätiloja että ulkoasua. Pihapiirissä on sijainnut vuonna 1973 rakennettu ns. viipalekoulu, joka on sittemmin purettu.

1960-luvun koulurakennuksessa käytettiin valkoista pesubetonielementtiä ja sileävalupintaista betonia sekä elementteinä että paikallavaluna. Peruskorjauksen yhteydessä rakennus on saanut uuden ilmeen vinosti kivijalan ja räystäään yhdistävillä pilari aiheilla, joihin on kiinnitetty lapsisilhuetein koristeltuja, maitolasimaisia levyjä. Vanhan osan julkisivuilme on tunnistettavissa nauhamaisista ikkunoista. Uudemmassa osassa on käytetty myös tummanharmaata pystyaukkoitusta. Vanhassa rakennuksessa oli tasakatto ja liikuntasalissa loiva harjakatto, joka näytti tasakatolta seinäpinnan noustessa vesikattoa korkeammalle. Katto on muutettu pulpettikatoksi ja murretuksi harjakatoksi.

Vanhimpaan osaan sijoittuvat liikuntahalli sekä osittain myös ruokasali ja luokahuoneita. Alun perin koulu on ollut sivukäytävällinen, mutta laajennuksen myötä käytävän toiselle puolelle sijoitettiin luokkia. Rakennuksen eteläpuolisimman laajennuksen ja vanhan osan välissä on kahden kerroksen korkuinen aulatilaa. Rakennuksen yleisilme on muuttunut 2010-lukulaiseksi. 1960-lukua on havaittavissa ulkoasun betonielementeissä sekä nauhaikkunoissa, sisätiloissa lähinnä tiilissä seinäpinnoissa sekä vanhoissa laakaovissa.

1980-luvun lopulla rakennusta laajennettiin. Taustalla näkyy uudempaa laajennusosaa ja vasemmalla katoksen takaa vanhinta, vuonna 1969 valmistunutta osaa.

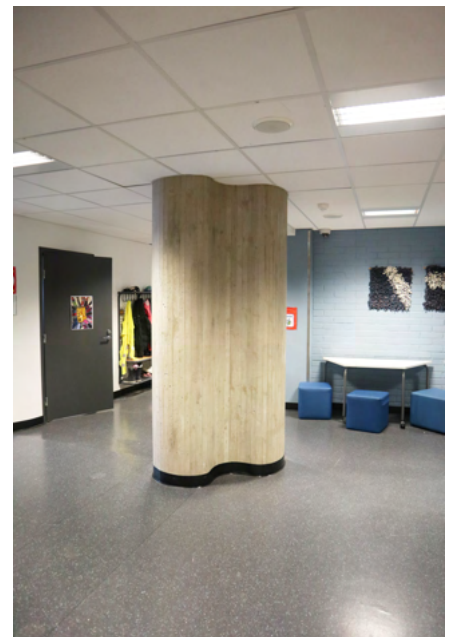
Aulatila sijoittuu osin laajennusosaan. Pilarit on vuorattu mosaiikkilaatoilla.

2014 rakennettu uudisosa liittyy vanhaan osaan korkealla hallilla, joka avautuu kahteen suuntaan eri pihalle.

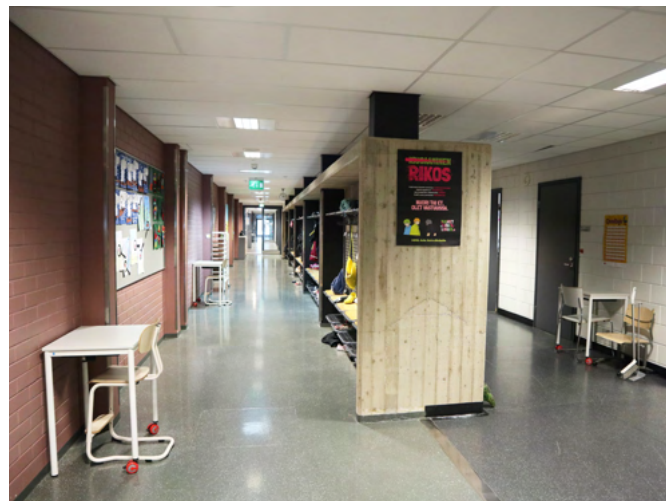
Vanhassa 1960-luvun osassa on nauhamaiset ikkunat ja betonielementit.

Muottivaletut betonipilarit käytävässä.

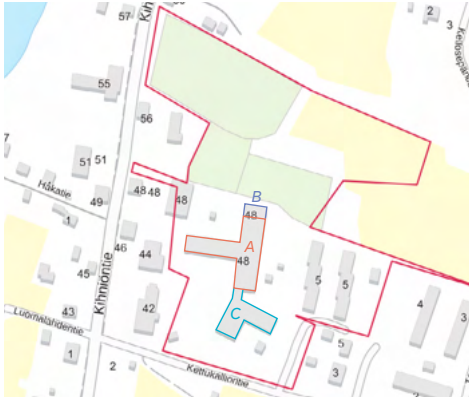

Vuonna 2014 valmistui korkea keskushalli, joka liittyy 1960-luvun portaikkoon ja käytäväsiipeen.

Vasemmalla 1960-luvun osaa ja oikealla vuoden 2014 osaa. Lattiassa näkyy laajennuksen raja.

KIHNIÖ
KIRKONKYLÄ
KOHDE 7
inventoitu 29.5.2024

KIHNIÖN YHTENÄISKOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	250-403-7-102, 250-403-7-127, 250-403-7-190, 250-403-7-285
Osoite	Kettukalliontie 3 39820 Kihniö
Entiset nimitykset	Kihniön keski- ja kansalaiskoulu
Rakennusten lukumäärä	2 koulurakennusta + 2 rivitaloa + piharakennukset
Rakentamisaika *suunnitteluvuodet	1965 (A), 1989* (B), 2013 (C)
Korjausvuodet	1989, 2004
Suunnittelija	Suunnittelu Oy E. Niemelä (A, B) Päivi Ihamäki / Suunnittelutalo Ky (C) Eija Kuokkanen / Suunnittelutalo S. Anttila Oy (D)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla A-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	1-2 + kellari
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	rappaus, vaakalaudoitus
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	satula

ARVOT (kartalla A-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	<p>Historiallinen arvo: sivistyshistoria</p> <p>Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: säilyneet julkisivut ja porrashuoneet</p> <p>Maisemallinen arvo: kohtalaisen keskeinen sijainti osana kunnallisten palvelujen keskitymää</p> <p><i>Kerroksellisen kokonaisuuden 1960-luvun osat hyvin säilyneet ulkoasultaan, sisätiloissa säilyneitä materiaaleja ja piirteitä (kattoikkunat, portaikot).</i></p>
Arvoluokka	2

Kihniön yhtenäiskoulu sijaitsee Kihniön Kirkonkylässä kirjaston ja kunnanvirastotalojen välittömässä läheisyydessä. Vuonna 1965 valmistuivat koulun varhaisimmat osat: kaksikerroksinen luokkahuonesiipi sekä yksikerroksinen ”työpajasiipi”, jonne sijoitettiin teknisen työn tilat. Osat liittyvät katoksella toisiinsa. Molemmissa julkisivuissa on käytetty nauhamaista ikkunasommitelmaa, ja julkisivut suurelta osin slammattua tiiltä. Puuverhouksella on luotu rustikointia muistuttava aihe ikkunapilareihin. Korkeamman rakennuksen luokkahuoneet on sijoitettu keskikäytävän varrelle, ylempi kerros saa päivänvaloa kattoikkunoista. Lisäksi tähän osaan sisältyvät opettajanhuone, ruokala sekä juhlasali. Matalampaan siipeen sijoittuu edelleen käsityöluokkia.

1990-luvun alussa korkeampaa osaa laajennettiin pohjoispuolelle sijoitetulla liikuntasalilla. Nivelosa liittyy osat toisiinsa. Liikuntasalin julkisivut ovat kivilevyä sekä peltiä, mikä tekee rakennuksesta erilaisen verrattuna 1960-luvun osaan. Vuonna 2013 valmistui viimeisin laajennus rakennuksen eteläpuolelle. Kahteen siipeen jakautuva laajennus käsittää paitsi koulun tiloja myös päiväkodin, jonka piha rajautuu rakennusosien väliin etelänpuolelle erilleen koulun suuresta välituntipihosta. Kyseisen osan julkisivut jatkavat vanhaa osaa samoilla materiaaleilla, vaikka rakennus myös erottuu omaksi kokonaisuudekseen.

Koulun länsipuolella sijaitsee vuonna 1906 rakennettu ja 1930 laajennettu puurakenteinen kansakoulu, joka jäi vaille käyttöä vuonna 2013 uuden koululaajennuksen valmistumisen myötä. Koulun itäpuolella sijaitsee 1960-luvulla opettajien asuntoloiksi valmistuneet kaksi rivitaloa, pohjoispuolelle on rakennettu 2020-luvun alussa Kettukallion liikuntapuisto, joka käsittää mm. ulkokuntosalin sekä luistelukaukalon.

Kihniön yhtenäiskoulu kuvattuna välituntipihalta: oikealla uusin laajennusosa vuodelta 2013, vasemmalla vuonna 1965 valmistuneet alkuperäiset rakennukset.

1960-luvun osassa on nauhamaisesti sommitellut ikkunat, ikkunoiden väliin jää lautaverhoilulla rustikoidut ikkunapilarit sekä kellertäväksi slammattu tiiliverhous. Vasemmalla samaan aikaan valmistunutta yksikerroksista työpajasiipeä.

Myös työpajasiiven julkisivussa on käytetty puuverhousta sekä ohutrappausta tiiliverhouksen päällä. Vasemmalla näkyvässä päädyssä on alun perin ollut talonmiehenasunto.

1990-luvun alussa valmistunut liikuntasalisiipi erottuu kontrastisena pellitetyllä ja kivilevyverhotulla julkisivullaan.

Koulun 1960-luvun osaa kuvattuna itäpuolelta. Etualalla juhlasalin korkeat ikkunat, taaempana luokkahuoneiden nauhaikkunoita.

Nivelkohta vuosien 2013 ja 1965 valmistuneiden osien välissä. 2000-luvun osan julkisivussa on käytetty samoja materiaaleja: ohutrappattua tiiltä sekä valkeaa puuverhousta. Muun muassa vaaleampi sävy maailma, vino massoittelu sekä julkisivusommitelu paljastavat sen kuitenkin uudemmaksi osaksi.

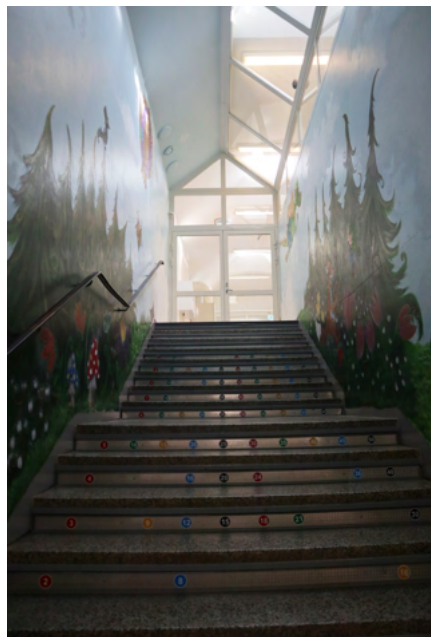
1960-luvun osaan sijoittuu juhlasali, jonka korkeat ikkunat avautuvat itään.

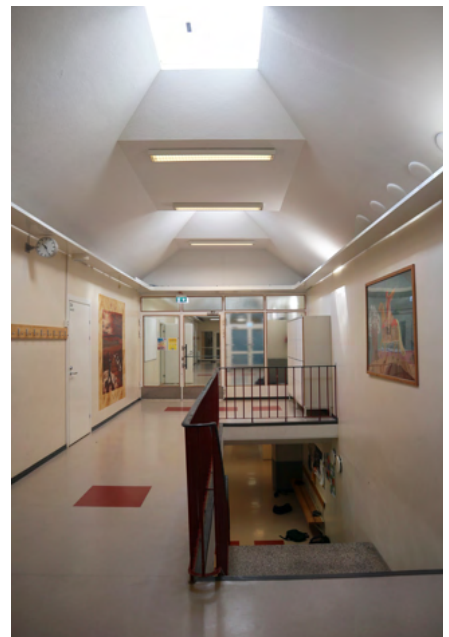
Uudemman osan sisäänkäyntiaula. Taustalla näkyvistä ovista on yhteys vuonna 1965 valmistuneeseen osaan.

1965 valmistuneen rakennuksen käytävää ja portaikko toiseen kerrokseen.

1960-luvun porrashuone on palo-osastoitu myöhemmin. Petronella Grahn on toteuttanut porrashuoneen maalaukset.

1960-luvun osassa on kattoikkunat. Myös puukehyksiset metalliovet ja porraskaiteet lienevät alkuperäisiä.

Liikuntasali sijaitsee 1990-luvun laajennusosassa.

Ruokala on mahdollista avata osaksi juhlasali. Tila sijaitsee vuonna 1965 valmistuneessa osassa.

LEMPÄÄLÄ

KUOKKALA

KOHDE 8

inventoitu 16.5.2024

MOISION KOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	.418-425-15-220 .418-425-15-8
Osoite	Vanattarantie 1 37550 Lempäälä
Entiset nimitykset	Moision kansakoulu
Rakennusten lukumäärä	1 + piharakennus
Rakentamisaika (*suunnitteluvuodet)	1961 (A), 1992 (B), 2003 (C), 2010 (D)
Korjausvuodet	peruskorjaus 2010
Suunnittelija	Aarne Ervi (A), Lauri Siik (B), Mikko Uotila (C, D)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla A-osat)	
Rungon muoto	atrium
Kerrosluku	1
Perustus	betoni
Runko	betoni, rankorakenne
Vuoraus	mineriittilevy, punatiili, vaaka- lauditus, Stenex-levy
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	satula, pulpetti

ARVOT (kartalla A-osat)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: tunnetun suunnittelijan tuotanto (Ervi) Maisemallinen arvo: keskeinen sijainti Tampereentien varressa <i>1960-luvun osien julkisivuissa säilynyt alkuperäisiä materiaaleja, sisätilat saneerattu lähes täysin. Vanhoja rakenteita nähtävissä alkuperäisessä liikuntasalissa. Myöhemmät laajennukset jatkaneet vanhaa arkkitehtuuria osin hämärtäen ajoitettavuutta.</i>
Arvoluokka	2

Moision koulu sijaitsee Lempäälässä, noin 3,5 kilometrin etäisyydellä keskustasta. Koulu on monessa vaiheessa rakentunut: sen alkuperäinen osa on vuonna 1961 valmistunut, arkkitehti Aarne Ervin suunnittelema rakennus. Koulukokonaisuuteen kuului alun perin myös opettajien asuntolarakennus, josta osa on purettu ja osa liitetty laajennusosalla koulurakennukseen. Koulua on laajennettu vuosina 1992, 2003 ja 2004.

Alkuperäiset rakennukset ovat matalahkoja, tiili- ja mineriittilevyverhottuja rakennuksia. 1990-luvun alussa rakennusta laajennettiin länsipuolelle sijoitetulla tasakattoisella, tiili- ja puuverhotulla lisärakennuksella, joka liittyi alkuperäiseen osaan kapealla, pihat toiseensa yhdistävällä eteistilalla. 2000-luvulla arkkitehti Mikko Uotila suunnitteli laajennusosat koululle: ensin vuonna 2002 pienemmät laajennukset osaksi alkuperäistä rakennusta ja vuonna 2009 suuremman laajennuksen, joka sijoittuu länsipuolelle. 2000-luvun alun laajennuksesta toinen sijoitettiin rakennuksen pohjoispäättyyn, ja sen julkisivumaailma jatkaa alkuperäistä arkkitehtuuria punatiili- ja kivilevyjulkisivuillaan. Sen pulpettimainen muoto ja nauhamainen ikkunasommittelu viittaa 1960-lukuun. Lisäksi opettajien asuntolarakennus liitettiin koulurakennukseen laajennusosalla. Samassa yhteydessä koulu sai pilareilla kannatellun uuden välituntikatoksen. Vuonna 2010 koulu laajeni länsipuolelle siten, että rakennusmassojen sisälle jäi atriumpiha. Uuteen osaan sijoitettiin koulun ruokala keittiötiloineen sekä opetustiloja. Tämäkin laajennus jatkaa vanhan osan arkkitehtuuria, joskin laajennuksissa ja muutoksissa näkyy sinisen ja vihreän sävyt säleikoissa ja ikkunoiden värikalvoissa.

Alkuperäisen rakennuksen tilajäsentely perustuu keskikäytävään, jonka molemmilla puolilla oleviin luokahuoneisiin avautuvat yläikkunat. Liikuntasalissa on säilynyt alkuperäisiä betonirakenteita sekä ikkunoita. Muutoin alkuperäinen osa on pintamateriaaleiltaan saneerattu. Laajennukset jatkavat alkuperäistä arkkitehtuuria samalla uudistaen sitä. 1960-luvulle ominaisia piirteitä ja materiaaleja on säilynyt julkisivuissa, erityisesti entisessä asuntolarakennuksessa.

Moision koulun alkuperäistä, vuonna 1961 valmistunutta luokkahuonesiipeä. Vuoden 2003 laajennus näkyy kuvassa oikealla.

Välituntikatos johtaa koulun pääovelle. Vasemmalla alkuperäinen liikuntasali ja oikealla luokkahuonesiipi 1960-luvulta. Katos on vuodelta 2003.

Alkuperäinen liikuntasali saa tunnistettavan ilmeen korkeilla ikkunoillaan. Julkisivut ovat asbestisementtilevyä.

Moision koulun vuoden 2003 laajennus jatkaa alkuperäistä julkisivuilmettä punatiilellä ja sileäpintaisella kivilevyllä. Osa muistuttaa 1960-luvulle tyypillistä arkkitehtuuria.

Vasemmalla koulun alkuperäinen punatiilipääty ja suoraan edessä 1990-luvun laajennus. Rakennus laajeni vielä vuonna 2010 uudella osalla, josta osa näkyy oikeassa reunassa.

1960-luvun osaa vasemmalla, oikealla 1990-luvun laajennusta. Laajennukset jatkavat alkuperäistä arkkitehtuuria.

Vuonna 2010 rakennus laajeni suurella massalla tontin länsi-osaan. Sen erottuin osa on sinivihreällä levytyksellä verhottu ruokala.

Osa vanhasta opettajien asuntolasiivestä on säilynyt alkuperäisessä asussaan. Osa asunnoista purettiin vuoden 2010 muutoksissa.

Viimeisin laajennus loi koululle atrium-sisäpihan. Edessä näkyy koulun vanhinta osaa.

Sisäpiha kuvattuna kohti länttä. Suoraan edessä vuoden 2010 laajennus, oikealla 1992 laajennusta.

1990-luvun laajennuksen julkisivuissa toistuu punatiili sekä valkoinen vaakalaudoitus.

Sisäänkäynti korostuu pitkällä välituntikatoksella, joka on rakennettu vuonna 2003.

1960-luvulla rakennetun osan sisäänkäyntiaula. Pintamateriaaleja on uudistettu.

Ruokasali on sijoitettu vuoden 2010 laajennukseen.

Alkuperäistä keskikäytävää. Kattoikkunat on purettu, mutta yläikkunat luokkahuoneisiin on säilytetty.

Alkuperäisessä liikuntasalissa näkyvät sinertäväksi maalatut betonirakenteet sekä alkuperäiset ikkunat.

Entisessä liikuntasalissa on pieni näyttämö. Sali on palvelut myös ruokasalina.

Vuonna 2003 laajennuksen sisäänkäynti. Sinivihreä väri toistuu myös sisätiloissa.

Käytävänäkymä vuoden 2010 laajennuksesta. Luokkahuoneisiin on sijoitettu yläikkunoita myös laajennusosissa.

Vuonna 2003 alkuperäinen koulu yhdistettiin opettajan asuntoihin, jotka uudistettiin opetus- ja vastaanottoiloiksi.

PIRKKALA

TOIVIO

KOHDE 9

inventoitu 19.4.2024 (ulkoa)

TOIVION KOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	604-412-2-38, 604-412-32-50
Osoite	Korpitie 13 33920 Pirkkala
Entiset nimitykset	alkuper. Toivion koulu
Rakennusten lukumäärä	1 koulurakennus + päiväkot
Rakentamisaika	1958 (A), 2012 (B)
Korjausvuodet	2012
Suunnittelija	ei tiedossa (A), Mikko Uotila (B)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla A-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	2
Perustus	betoni
Runko	ei tiedossa
Vuoraus	punaruskea rappaus metallilevytyks
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	harja

ARVOT (kartalla A-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria, osa edustavaa jälleenrakennuskauden pientaloaluetta <i>Vanhan osan ulkoasu muuttunut saneerauksessa merkittävästi. Rakennusta ei ole inventoitu sisätilojen osalta.</i>
Arvoluokka	3

Toivion koulu sijaitsee Pirkkalan Toivion pientalovaltaisella alueella. Koulu on perustettu vuonna 1958 kylälaisten aloitteesta, ja koulun vanha osa on rakennettu ilmeisesti kyseisenä vuonna. Koulu saneerattiin ja sitä laajennettiin vuonna 2012 arkkitehti Mikko Uotilan suunnittelemana. Alkuperäisen osan ulkoarkkitehtuuri sai uuteen osaan yhtenevän ilmeen rappaus- ja levyntaisena. 1960-lukulaiseen kouluarkkitehtuuriin viittaavat lähinnä nauhamaisesti sijoitellut ikkunat. Samassa pihapiirissä sijaitsee myös Toivion päiväkodin rakennus, joka on alun perin rakennettu ilmeisesti asuinrakennukseksi koulun yhteyteen 1950-luvulla. Myös sen julkisivuilme on muuttunut uudistusten myötä.

1950-luvun lopulla valmistuneen osan ulkoasu on muutettu 2010-luvun alun saneerauksessa vastaamaan laajennusosaa.

Toivion koulun laajennusosa kuvassa oikealla, vasemmalla vanhaa osaa 1950-luvun lopulta.

PÄLKÄNE

AITOO

KOHDE 10

inventoitu 5.6.2024

ANNA TAPION KOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	635-447-2-43, 635-447-5-56, 635-447-5-93
Osoite	Silmontie 2 36720 Aitoo
Entiset nimitykset	Aitoo yhteiskoulu, Aitoon kotitalouskeskikoulu
Rakennusten lukumäärä	10 + piharakennukset
Rakentamisaika	ei tiedossa (A – Touon tilan vanha päärakennus), ei tiedos- sa (B - Anna Tapion kotitalo), 1921 (C - asuntola), 1949 (D - oppilasasuntola), 1952 (E - sauna), 1953 (F - Pääskylä), 1959 (G - laajennus), 1962– 1964 (H - taloustuontantora- kennukset), 1963 (I - pääraken- nus), 1988 (J - kasvihuoneet), 1997 (K - ruokala), 2004 (L - Tapiola), 2012 (M - Annala)
Korjausvuodet	2010 (I)
Suunnittelija	D - Katri Jahnsson E - Heikki Sysimetsä F, G - Lauri Heinänen H - K. N. Salminen I - Mika Erno

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla I-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	1-3
Perustus	betoni
Runko	tiilimuuraus
Vuoraus	tiili, levytys
Katemateriaali	ei tiedossa
Katon muoto	satula, murrettu harja

ARVOT (kartalla I-osa)	
Arvot ja arvo- jen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: säilynyt julkisivuilme, osin säilyneet materiaalit Maisemallinen arvo: maisemakokonaisuus <i>1960-luvun päärakennus on säilyttänyt alkuperäisiä piirteitään saneerauksesta huolimatta. Sisätilojen porrashuoneet ovat myös säilyneet. Rakennus on osa sisäoppilaitoksen kerroksellista kokonaisuutta.</i>
Arvoluokka	2

Anna Tapion koulu on yksityinen sisäoppilaitos Pälkäneen Aitoon maalaismaisemassa. Rakennuskanta on hyvin eri-ikäistä: kokonaisuuteen kuuluu puurakennuksia 1900-luvun alkupuolelta, uusimmat rakennukset ovat 2000-luvun asuntolarakennukset Tapiola ja Annala. Vanhin rakennus on entinen Touon tilan päärakennus tontin eteläosassa. Entisen Anna Tapion kotitalon vieressä sijaitsee useassa vaiheessa rakentunut poikien asuntola, jonka vanhin osa on vuodelta 1921. Sen eteläpuolelle sijoitettiin vuonna 1949 toinen asuntola, joka yhdistettiin 20-luvun osaan vuonna 1959 valmistuneella silloisella ruokalarakennuksella. 1950-luvulla valmistui tontin itäpuolelle hyvin alkupe-
räiset piirteensä säilyttänyt saunarakennus sekä sen pohjoispuolelle opettajien asuntolaksi valmistunut Pääskylä.

1960-luvulla rakennettiin tontin lounaiskulmaan uusi päärakennus, johon sijoitettiin niin oppilasasuntoja kuin luokahuoneita. Rakennuksen päähän sijoitettiin liikuntasali. Rakennus on peruskorjauksesta huolimatta säilyttänyt omi-
naiset piirteensä nauhaikkunoineen ja tiiliverhouksineen. Rakennuksen porrashuoneet mm. lasitiiliyksityiskohtineen ovat säilyneet, vaikka sisätiloja onkin saneerattu.

1960-luvulla tontin pohjoisosaan sijoitettiin maatalousrakennuksia. 1990-luvun lopussa tontin keskivaiheille sijoitet-
tiin uusi ruokalarakennus ja 2000-luvulla sen länsipuolelle kaksi asuntolarakennusta. Sisäoppilaitos muodostaakin hyvin kerroksellisen rakennuskokonaisuuden.

Vuonna 1963 valmistui uusi päärakennus, johon sijoitettiin opetusluokkien lisäksi myös oppilasasuntoja. Lisäksi rakennuksen toiseen päähän sijoitettiin liikunta- ja juhlasali.

Liikunta-juhlasalin julkisivut ovat pesubetonielementtejä sekä tiiltä. Rakennus on valmistunut 1963. Sitä on sittemmin laajennettu pienellä lisäosalla.

Luokkahuonesiipi on itäpuoleltaan yksikerroksinen, toinen kerros on sisäävedetty julkisivulinjasta. Alkuperäisinä materiaaleina rakennuksessa on säilynyt punatiili, mineriittilevyjä on korvattu muulla levytyksellä.

Länsijulkisivultaan luokkahuonesiipi on kaksikerroksinen. Julkisivuilme perustuu nauhaikkunoiden ja tiiliverhouksen vuorotteluun.

Vuonna 1959 valmistui oppilasasuntolat yhdistävä laajennus, jossa sijaitsi ruokala. Vasemmalla näkyvässä osassa on jo 1960-lukuunkin viittaavia piirteitä. Oikealla vuonna 1921 valmistunut osa, jonka mansardikattoinen juhlava ulkoasu on muuttunut merkittävästi jo 1950-luvulla.

1960-luvulla valmistui myös tontin pohjoispäähän talousrakennuksia, joihin kuuluivat eläinsuojan lisäksi kalustovaja.

Touon tilan alkuperäinen päärakennus palvelee nykyään opetustiloina. Kyseessä on tontin vanhin rakennus.

Koulun perustaja Anna Tapion kotitalo on rakennettu 1900-luvun alussa.

Vasemmalla oppilasasuntolan rakennus vuodelta 1949 ja oikealla silloinen ruokalalajennus vuodelta 1959.

Nykyinen ruokala on rakennettu 1990-luvulla. Sen ikkunajäsentelyssä on viittauksia vanhempaan arkkitehtuuriin, mutta erkkeriäihe on omalle aikakaudelleen tyypillinen.

Kaksi samankaltaista asuntolarakennusta on rakennettu 2000-luvulla. Kuvassa vuonna 2004 valmistunut Tapiola.

Vuonna 1953 valmistunut Pääskylä oli alun perin opettajien asuntola. Rakennuksen vieressä sijaitsee vuotta aiemmin valmistunut saunarakennus.

Vuonna 1963 valmistuneen salin ikkunat on peitetty.

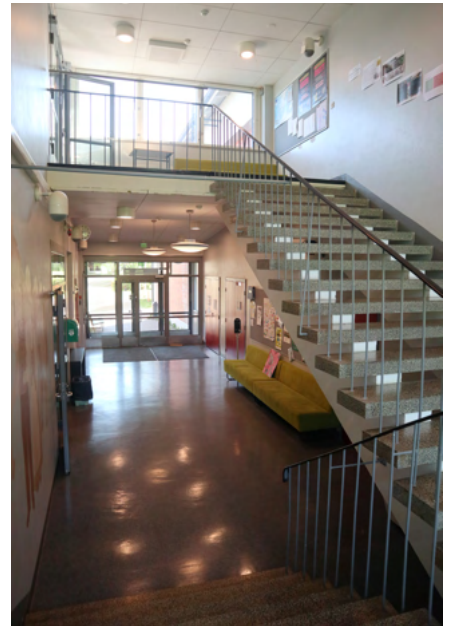
Ruokala on rakennettu vuonna 1997.

1963 rakennetun päärakennuksen luokahuonesiipeä ylimmässä kerroksessa.

Pohjoispäädyssä oli alun perin oppilasasuntoja. Portaikon lasitiiliseinät olivat ruokailu- ja seurustelutilojen kohdilla.

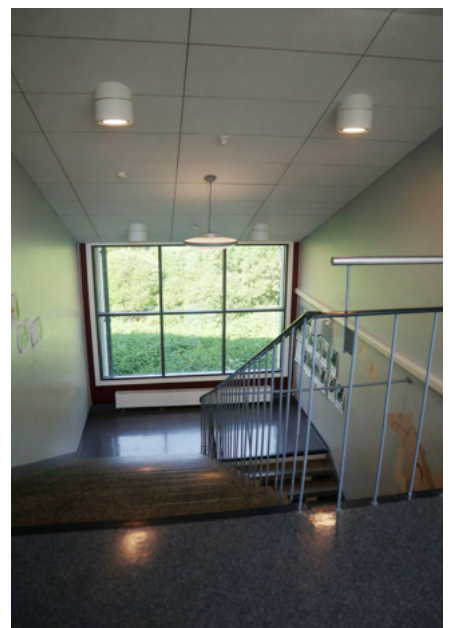
Portaikko päärakennuksen eteläpäässä, oikealla ovi liikuntasaliin.

Päärakennuksen tilajäsentely pohjautuu keskikäytävämalliin.

Luokahuonetilassa kattopalkisto on näkyvissä.

Päärakennuksen portaikko kuvattuna yläkerroksesta.

PÄLKÄNE

ONKKAALA

KOHDE 11

inventoitu 5.6.2024

KOSTIANVIRRAN YHTENÄISKOULU, PÄLKÄNEEN LUKIO

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	635-424-1-231, 635-424-1-85, 635-424-1-86, 635-424-1-283
Osoite	Koulutie 13 36600 Pälkäne
Entiset nimitykset	Pälkäneen yhteiskoulu
Rakennusten lukumäärä	1 + piharakennus
Rakentamisaika	1952 (A), 1962 (B)
Korjausvuodet	1960 alkuperäisen osan korotus, 1996 peruskorjaus
Suunnittelija	Bertel Strömmer (A, B)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	2-3 + ullakko
Perustus	betoni
Runko	betoni, tiilimuuraus
Vuoraus	rappaus
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	satula

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: säilyneet julkisivut, tunnetun suunnittelijan tuotantoa Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti <i>Laajennusosa jatkaa vanhemman rakennuksen arkkitehtuuria sisältäen kuitenkin 1960-luvulle ominaisia piirteitä (nauhaikkunat). Rakennus sijoittuu maisemallisesti keskeisesti ja on tunnetun suunnittelijan tuotantoa.</i>
Arvoluokka	2

Pälkäneen Onkkaalassa sijaitseva Kostianvirran yhtenäiskoulun ja Pälkäneen lukion rakennuskokonaisuus koostuu arkkitehti Bertel Strömmerin suunnittelemissa rakennuksissa. Koulu on osa Pälkäneen pitäjänkeskuksen valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Koulun välittömässä läheisyydessä sijaitsevat urheilukentän lisäksi liikuntakeskus Kostia Areena (2018) ja pääkirjasto Arkki (2008).

Vanhan yhteiskoulun varhaisin rakennus valmistui vuonna 1952: siihen kuului luokkasaliivien lisäksi juhlasaliipi, jonka alle sijoitettiin myös 170-paikkainen elokuvateatteri. Vuonna 1960 luokahuonesiipeä korotettiin yhdellä kerroksella, ja vuonna 1962 laajennettiin puolestaan juhlasaliipiä. Liikunta- ja juhlasali laajeni huomattavasti, ja uudisosaan sijoitettiin myös koulun ruokala sekä nykyisinkin alkuperäisessä käytössään oleva opetuskeittiö. Ulkoasultaan koulussa on tunnistettavissa sekä 1950- että 1960-luvun piirteitä. 1950-luvulla koulurakennusten massoitelussa korostui luokahuonesiiven erottaminen matalammasta liikuntasaliivistä. 1960-luvulla rakennettu luokahuonesiiven korotuskerros korostaa massojen kokoeroa entisestään. 1960-luvun laajennusosassa on puolestaan nähtävissä aikakaudelleen tyypillistä suunnittelua erityisesti nauhaikkunasommitelmassa. Julkisivumateriaaleiltaan toisiaan vastaavat siivet kuitenkin muodostavat kokonaisuuden, joka viittaa enemmän 1950-lukulaiseen kouluarkkitehtuuriin erityisesti yhtenevän keltaisen rappauksensa vuoksi.

Keskikäytävämallisessä 50-luvun siivessä käytävät päättyvät porrashuoneisiin. Pohjoispuolista porrashuonetta on hyödynnetty myös laajennusosan portaikkona, mikä on muuttanut sen alkuperäistä julkisivuilmettä. Ruokala on sijoitettu vuonna 1962 rakennetun laajennusosan toiseen kerrokseen, mikä on epätavallishko ratkaisu. Lastaus tapahtuu erillisen ruokahissin kautta. Alemmaan kerrokseen on sijoitettu liikuntasalin pukuhuonetiloja. Erillissisäänkäynnillä varustettu auditorio on alkuperäisen elokuvateatterikäyttönsä vuoksi poikkeuksellinen ratkaisu koulurakennuksissa. Rakennus on peruskorjattu 1990-luvulla. Pohjoispuolelle on sijoitettu ilmanvaihtokonehuone.

*Yhtenäiskoulun ja lukion rakennuskokonaisuus kuvattuna pohjoispuolelta. Oikealla näkyy luokkahuonesiipi tiillisine piip-puineen, vasemmalla 1960-luvun laajennusosaa. Pohjoispuo-
lelle on sijoitettu edustalla näkyvä ilmanvaihtokonehuone.*

*Vuonna 1952 valmistunut ja vuonna 1960 kerroksella korotet-
tu luokkahuonesiipi edustaa 1950-lukulaista kouluarkkitehtuu-
ria: pitkänmallinen, satulakattoinen massa rapatuin julkisivuin.*

*1950-luvulla rakennettiin luokkahuonesiiven lisäksi myös
liikunta-juhlasali, joka oli huomattavasti nykyistä pienempi.
Oikealla näkyy alkuperäinen korkea ikkunasommitelma.*

*Vuonna 1962 valmistunutta laajennusta kuvattuna idän puo-
lelta. Korkeat ikkunat sijoittuvat liikunta-juhlasalin kohdalle.
Vasemmalla näkyy pihanpuoleinen käynti entisen elokuvate-
atterin tiloihin.*

*1962 laajennus suurensi merkittävästi juhla- ja liikuntasalia.
Tässä yhteydessä myös harjasuunta käännettiin. Myös sisään-
käyntiosa sai korotuskerroksen.*

*Koulun pääsisäänkäynti länsijulkisivulla. Pilarien kannatte-
lemassa katoksessa on pitkänmallinen laatoitus, joista on
muodostettu myös porrasaskelmat.*

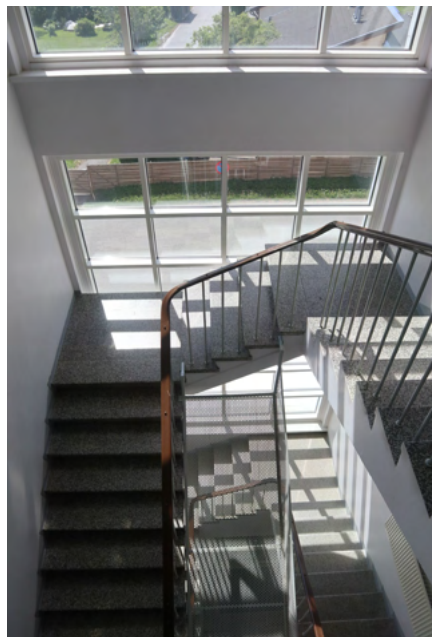
Pääsisäänkäynti. Vasemmalla näkyy pihan puolelle avautuva sisäänkäynti, joka on alkuperäisellä paikallaan. Oikealla länsijulkisivun sisäänkäynti, joka sijoittuu laajennusosaan.

Sisäänkäyntiaulaa ja porrashuonetta, joka sijoittuu 1950-luvulla rakennettuun osaan. Porrashuone liittyy myös laajennusosan kerrokseen.

Pohjakerros laajennusosassa, vasemmalla liikuntasali.

Eteläinen porrashuone 1950-luvulla rakennetussa osassa.

Liikuntasalin reikätiiliseinä on 1960-luvun laajennusvaiheesta.

Juhla- ja liikuntasalia laajennettiin merkittävästi. Yhdessä reikätiiliseinän kanssa kantavat betonipilarit ja -palkit sekä suuret ikkunat tuovat tilaan luonnetta.

Ruokala on sijoitettu 1962 laajennusosaan. Ikkunat avautuvat länteen.

SASTAMALA

NUUPALA

KOHDE 12

inventoitu 22.5.2024

MUISTOLAN KOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	790-6-5-13
Osoite	Nuupalankatu 28 38210 Sastamala
Entiset nimitykset	Muistolan kansakoulu
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika	ilm. 1953 (A), 1960-luku (B)
Korjausvuodet	2006 peruskorjaus
Suunnittelija	ei tiedossa

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	2 + kellari
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	maalattu tiili
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	pulpetti

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: tyypillinen massoittelu ja julkisivusommittelu (nauhaikkunat), säilyneitä betonirakenteita sisätiloissa <i>1960-luvun laajennus jatkaa 1950-luvun arkkitehtuuria sovittuen siihen. Se edustaa kuitenkin ajalleen tyypillistä suunnittelua rakenneratkaisuiltaan ja nauhaikkunoiltaan. Laajennuksella ei ole keskeistä maisemallista arvoa koulun pääjulkisivujen muodostuessa 1950-luvun osista. Sisätilat ovat luonteeltaan sekundäärisiä.</i>
Arvoluokka	2

Muistolan koulu sijaitsee Vammalan Nuupalassa. Koulun välittömässä läheisyydessä on urheilukentän lisäksi jäähalli, ammattikoulu sekä pientaloasutusta. Muistolan koulun Nuupalankadun puoleinen osa valmistui 1950-luvun puolivälissä. Sitä laajennettiin pohjoispuolelta 1960-luvulla. 1950-luvun osaan kuuluu varsinaisten opetustilojen lisäksi myös opettajien asuntolasiipi, joka on muutettu opetuskäyttöön ilmeisesti 1970-luvulla. Rakennuksen peruskorjaus valmistui vuonna 2006.

1950-luvulla rakennettu osa on ajalleen tyypillisesti massoiteltu: kaksi samansuuntaista mutta hieman limittäin sijoitettua suorakaiteen muotoista siipeä, joissa on rapattu julkisivu ja satulakatto. Rakennuksen julkisivu on kuitenkin käsitelty alemmassa kerroksessa kellertävämmällä sävyllä yläosan jäädessä valkoiseksi. Asuntolasiiven erottaa parvekkeista, joissa on kevyet siniset pinnakaiteet. Ikkunoiden puiteosissa on myös käytetty sinistä väriä. Sama värimaailma toistuu myös 1960-luvulla rakennetussa osassa. 1960-luvun osa on betonirakenteinen, ja betonipalkit ja -pilarit ovat nähtävissä sisätiloissa. Kantamattomassa julkisivussa ikkunat on sijoitettu nauhamaisesti. Pohjoisjulkisivussa käytävän kohdalla on T-muotoon asetetut ikkunat. Rakennus on pulpettikattoinen ja tiiliverhoitu, mutta tiilipinta on rapattu kevyesti vaaleankellertäväksi 1950-luvun osan tapaan. Sokkeli on lautamuottivalettua mutta uritettu näyttämään elementtimäiseltä. Vanhemmassa osassa on liuskekivisokkeli.

Molemmissa osissa luokahuoneet on sijoitettu sivukäytävän varsille, poikkeuksena opetuskäyttöön otetut vanhat asuintilat. 1960-luvun osassa on myös käytävän päähän sijoitetut musiikkiluokka ja teknisen työn tilat, jotka avautuvat kahteen ilmansuuntaan. 1960-luvulla valmistuneeseen osaan on sijoitettu opetustiloja sekä opettajanhuone, kellarikerrokseen väestönsuoja sekä kirjastotila. 1950-luvun osaan on sijoitettu opetustilojen lisäksi ruokala sekä liikunta- ja juhlasali.

Muistolan koulun vanhempi osa on rakennettu 1950-luvulla. Oikealla näkyy opettajien asuntolasiipi, joka on otettu opetuskäyttöön.

1960-luvun laajennusosan alemmassa kerroksessa on sivukäytävät, jotka saavat runsaasti valoa. Ylemmässä kerroksessa on luokkahuoneita.

Vasemmalla 1950-luvulla rakennettua osaa ja oikealla 1960-luvun osaa. Kellarikerros avautuu pihan korkeusvaihteluiden vuoksi osittain maantasoon.

Maastossa on korkeusvaihtelua. Oikealla teknisen työn tilojen matalampi siipi.

1960-luvun laajennuksen pohjoisjulkisivun ikkunat on sijoitettu nauhamaisesti. T-malliset ikkunat avaavat käytävästä näkymiä myös ympäristöön.

1960-luvun laajennusosien länsijulkisivua. Oikealla näkyy matalampaa opettajainhuoneen käsittävää siipeä, vasemmalla luokkahuonesiipeä.

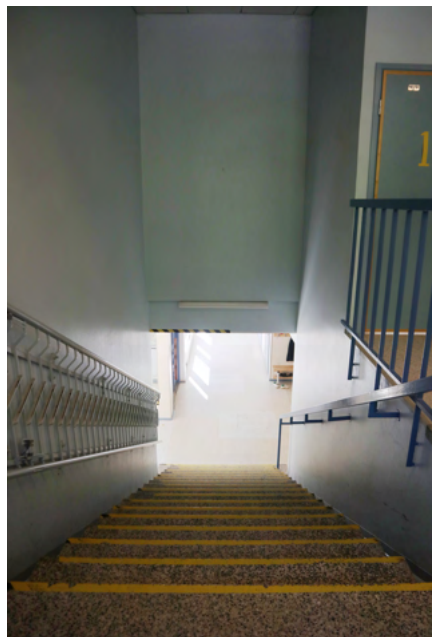
Aulatila, joka yhdistää toisiinsa alkuperäisen 1950-luvun osan 1960-luvun laajennukseen.

Aulatilaa 1960-luvulla valmistuneessa osassa. Rakennus peruskorjattiin vuonna 2006.

Laajennusosan pohjoisjulkisivussa on T-muotoon asetetut ikkunat.

Porrastila on matalahko. Esteettömyyttä on parannettu porrashissillä.

Ensimmäisen kerroksen sivukäytävä 1960-luvun osassa tuo tilaan runsaasti valoa.

Ruokala on sijoitettu alkuperäisen osan pohjakerrokseen.

Liikunta- ja juhlasali sijoittuu 1950-luvulla rakennettuun osaan. Sen materiaalit viittaavat kuitenkin enemmän 1960-lukuun lasitiiliseen.

SASTAMALA

KESKUSTA

KOHDE 13

inventoitu 22.5.2024

VAMMALAN LUKIO

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	912-1-16-9
Osoite	Marttilankatu 20 38200 Sastamala
Entiset nimitykset	Tyrvään yhteislyseo
Rakennusten lukumäärä	2
Rakentamisaika	1921, 1928, 1954 (A) 1962 (B)
Korjausvuodet	1996-1997 peruskorjaus
Suunnittelija	Juho Niemistö (A, vanhin osa), Sylvi Erno ja R. Kruskopf (B)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	3 + kellari
Perustus	betoni
Runko	ei tiedossa
Vuoraus	punatiili
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	satula

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: hyvin säilynyt ulkoasu, alkuperäisiä julkisivumateriaaleja, 1960-luvun arkkitehtuurin tyypillinen edustaja Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti <i>1960-luvun tyypillinen edustaja, säilyneet materiaalit ja ulkoasu, myös sisätiloissa säilyneitä piirteitä. Keskeinen osa Vammalan keskustan kaupunkikuvaa.</i>
Arvoluokka	1

Vammalan lukio sijaitsee Sastamalan kunnassa Vammalan keskustassa, joka on maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö. Vuonna 1962 valmistunut lukiorakennus sijoittuu Marttilan koulun viereen sen laajennusosaksi. Koulurakennukset sijoittuvat Rautaveden rantaan Marttilankadun varteen, joka on vanha pääkatu. Tyrvään Suomalaisen yhteiskoulun puurakennus tuhoutui tulipalossa keväällä 1920, ja sen paikalle valmistui vuonna 1921 kaksikerroksinen, tiilestä muurattu ja vaaleaksi rapattu koulutalo (nyk. Marttilan koulu). Rakennuksen suunnitteli ratamestari Juho Niemistö. Vuonna 1928 rakennus laajeni ilmeisesti pohjoispuolisella siivellä. Vuosina 1953–1954 yhteislyseon nimellä toiminutta rakennusta korotettiin kahdella kerroksella Marttilankadun puoleiselta osaltaan.

1960-luvun alussa yhteislyseo laajeni tiilisellä lisärakennuksella. Arkkitehtien Sylvi Ernon ja R. Kruskopfin piirustusten mukaan rakennettu laajennusosa vihittiin käyttöön elokuussa 1962. Julkisivuiltaan Vammalan lukio edustaa tyypillistä 1960-luvun alun kouluarkkitehtuuria: rakennus on massoitteeltaan pitkänmallinen, satulakattoinen ja punatiiliverhottu. Rakennuksessa on säilynyt vanhan pannuhuoneen piippu. Ikkunoiden sommittelu on julkisivun keskeinen piirre. Ikkunat ovat symmetrisiä, luokkahuoneiloissa kahden suuremman ruudun alla on kolme pienempää ruutua. Sama matalampien ikkunoiden alarivi toistuu myös liikuntasalin ja porrashuoneen ikkunoiden yhteydessä. Pääovien edustalla on yksinkertainen lippa, pohjoispuolella pihan suuntaan sisäänkäynnin edustalla on suurempi, satulakattoinen katos. Lukion pääsisäänkäynti avautuu rakennuksen keskiosaan sijoitettuun avaraan aulatilaa, josta on yhteys pääportaikkoon. Juhla-liikuntasali on sijoitettu rakennuksen luoteispuolelle luokkahuoneiden sijoituessa pääosin keskikäytävän varrelle porrashuoneen toiselle puolelle. Vuosien 1996–1997 aikana koulu peruskorjattiin. Tässä yhteydessä liikuntasalin alakattoa madallettiin, mikä johti pääjulkisivun korkeiden ikkunoiden ylimpien ruutujen muuttamiseen. Samassa yhteydessä osittain maan alla sijaitsevan ruokalan lattiaa madallettiin noin puolella metrillä, mikä toi lisää tilan tuntua. Samalla koulun värimaailma uudistettiin.

Tiiliverhottu rakennus on valmistunut 1962. Liikuntasalin ylimmät ikkunarudut on peitetty 1990-luvulla.

Vammalan lukio liittyy osaksi Marttilan koulua. Valkeaksi rapatun rakennuksen alimmat kerrokset ovat vuodelta 1921, korotuskerrokset 1950-luvulta.

Vammalan lukion pääjulkisivussa vuorottelevat ikkunarivistö ja ehyt tiilipinta.

Pääsisäänkäynti avautuu Marttilankadulle. Sen yläpuolella on liikuntasalin suuret ikkunat.

Vammalan lukion ja Marttilan koulu liittyvät toisiinsa matalalla punatiiliosalla.

Lukio kuvattuna pihan puolelta. Porrashuone erottuu suurista ikkunoistaan, luokkahuoneet puolestaan pidemmistä ikkunariveistä.

Näkymä koulun koillispuolen pihalta. Pihan puoleinen katos on katujulkisivun katosta massiivisempi.

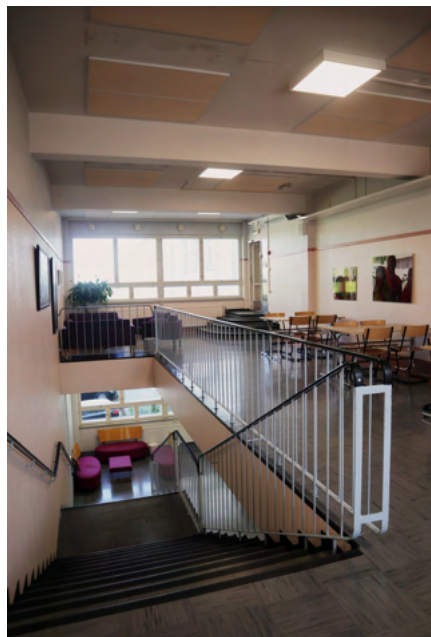
Vammalan lukion sisäänkäyntiaula.

Porrashuoneen suuret ikkunat avautuvat kohti koillista.

Porrashuoneessa on säilynyt 1960-luvun henki, vaikka sisätilan materiaaleja on uudistettu peruskorjauksessa.

Oikealla käynti Marttilan koulun puolelle: korkoeron vuoksi oven edustalla on muutama askelma.

Lukiossa luokatilat on sijoitettu keskikäytävän varrelle. Käytävä saa valoa päätyikkunoista.

Liikunta- ja juhlasali on myös remontoitu 1990-luvulla, jolloin sali sai pastellisävyyisen värityksensä. Myös ikkunoita madallettiin.

Vammalan lukion pohjakerroksessa sijaitseva ruokasali. 1990-luvun peruskorjauksessa lattiaa mataloitettiin noin puoli metriä.

HATANPÄÄN KOULU, HAAPAKUJAN KOULUTALO

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	837-303-776-3
Osoite	Haapakuja 2, 33900 Tampere
Alkuperäinen nimitys	Pirkanmaan yhteiskoulu
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika	1959–1963 (A) 2007–2009 laajennus (B)
Korjausvuodet	1992–1994 peruskorjaus
Suunnittelija	Jaakko Ilveskoski (A) arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen (B)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla A-osa)	
Rungon muoto	T
Kerrosluku	1-3
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	punatiili, mineriittilevy, sileä rappaus
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	pulpetti

ARVOT (kartalla A-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: säilyneet materiaalit ulkoasussa ja sisäänkäyntihallissa Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti <i>Koulu edustaa ulkoasultaan tyypillistä 1960-luvun koulusuunnittelua ja se on yhden Tampereen tunnetuimman koulusuunnittelijan tuotantoa. Rakennus on kaupunkikuvallisesti keskeinen ja osa maakunnallista arvoaluetta.</i>
Arvoluokka	2

Hatanpään koulun Haapakujan koulutalo sijaitsee Hatanpään valtatie ja Haapakujan varrella. Koulurakennuksen koillispuolella sijaitsee 1920-luvulla rakennettu ja 1930-luvulla laajennettu nykyinen lukiorakennus ja lounaispuolella 1950-luvun lamellikerrostaloja. Rakennus kuuluu Rantaperkiön maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön ja on yksi arvoalueen rakennuskulttuurin ydinkohteista. Alun perin koulu on tunnettu Pirkanmaan yhteiskoulun nimellä. Koulu valmistui neljässä vaiheessa vuosien 1959–1963 aikana arkkitehti Jaakko Ilveskosken suunnittelemana. Koulua laajennettiin vuosien 2007–2009 aikana.

Hatanpään koulu koostuu pitkänomaisesta, Hatanpään valtatie suuntaisesta kolmikerroksisesta massasta sekä pihan puoleisesta matalammasta siivestä. Pitkänomainen massa käsittää luokahuoneet ja matalampi osa liikuntasalin sekä sisäänkäyntiaulan. Valtatie suuntaiset siivet porrastuvat maastoon, minkä vuoksi pitkän julkisivun eri siivissä on puolen kerroksen korkeusero. Rakennuksen päätyjulkisivut ovat puhtaaksimuurattua punatiiltä, ja niissä on porrashuoneen korkeat ikkunat. Nauhaikkunalliset pitkät julkisivut ovat mineriittilevyillä vuorattuja ja niitä rytmittävät rapatut betonipilasterit. Matalamman osan eteläjulkisivu välituntipihan suuntaan on ovien ja ikkunoiden rytmittämä, edustalla on koko rakennusmassan pituinen välituntikatos. Etelänpuoleista siipeä laajennettiin vuosien 2007–2009 aikana eteläsiiven länsipuolelta arkkitehtitoimisto Lasse Kosusen laatimien suunnitelmien mukaisesti. Laajennusosan julkisivumateriaalina on punatiili.

Luokahuonesiivet ovat alun perin olleet sivukäytävällisiä, mutta laajennus muutti etelänpuoleisen siiven keskikäytävälliseksi. Jäljellä olevassa sivukäytävässä on nauhamaiset yläikkunat. Porrashuoneita on sijoitettu kummankin siiven päätyihin sekä yksi keskiosaan, jolla luokahuonesiivet yhdistyvät sisäänkäyntihalliin. Keskimmäiseen porrashuoneeseen lisättiin hissi vuosien 2007–2009 aikana. Matalampaan siipeen sijoittuu suuri sisäänkäyntiaula, jossa on kellertäväksi maalatut betonipalkistot. Aulasta johtaa pinnakaitein varustetut portaat alas liikuntasaliin. Rakennukseen toteutettiin peruskorjaus 1990-luvulla. Ilmanvaihtoa on uudistettu, mikä näkyy itäjulkisivun läpivienteinä.

Vasemmalla liikuntasalin ja aulan siipi, oikealla laajennusosa. 2007-2009 aikana rakennettiin punatiilipintainen laajennus.

Luokkahuonesiiven tiiliverhottu eteläpääty ja porrashuoneen puuikkunat.

Pitkissä julkisivuissa on käytetty mineritiilevyä ja betonipilastereita.

Pohjoispäädyn lasiovet ja puhtaaksimurattu, kirjavanvärinen punatiilipinta.

Välituntikatos matalamman siiven edustalla on myös 1960-luvulta.

Oikealla näkyy vuosien 2007-2009 laajennus, taustalla vanhinta osaa.

Vasemmalla näkyvän liikuntasalin klerestoriomaiset ikkunat on peitetty 1990-luvulla.

Koulun sisäänkäyntiaula matalassa siivessä sekä alas liikuntasaliin johtavat portaat.

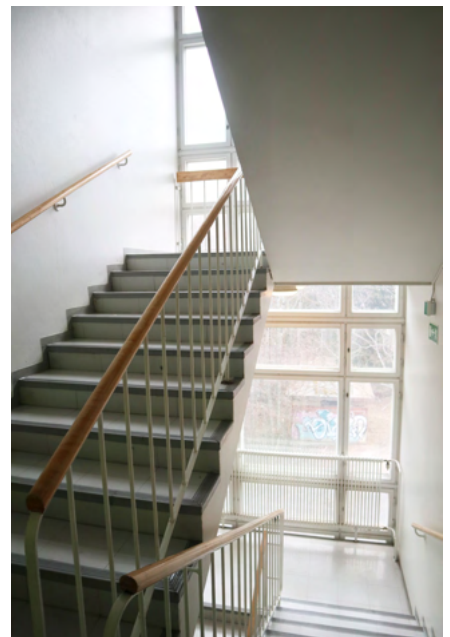
Näkymä toisen kerroksen aulasta. U-mallisten portaiden väliin sijoitettiin hissi 2000-luvun lopussa.

Käytävätila. Puuikkunoiden alla on metallikannatteiset hyllylevyt.

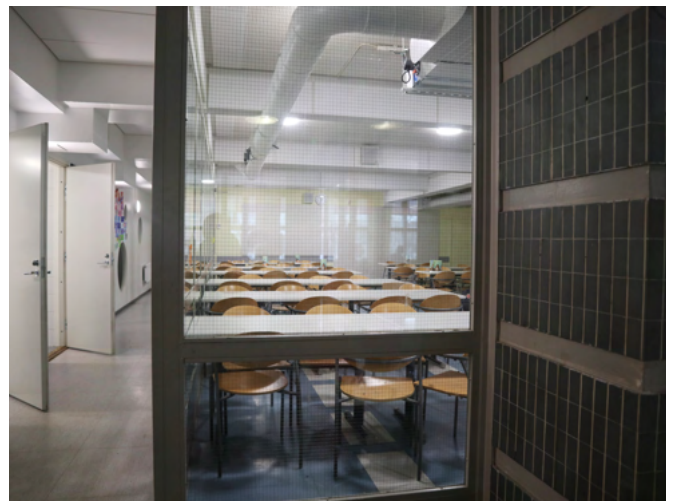
Alkuperäiset pinnakaiteet puisilla käsi-johteilla. Lattiasa on käytetty sinistä ja vaaleaa muovimattoa.

Luokkahuonesiipien käytävät päättyvät porrashuoneisiin.

Liikuntasali on rakennettu 1960-luvulla.

Ruokala on sijoitettu pohjakerrokseen.

TAMPERE
JUHANNUSKYLÄ
KOHDE 15
 inventoitu 30.4.2024

JUHANNUSKYLÄN KOULU, TAMMERKOSKEN KOULUTALO

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	837-110-158-2
Osoite	Rautatienkatu 3–5 33100 Tampere
Entiset nimitykset	Tampereen tyttökoulu, Tammerkosken tyttölyseo, Tammerkosken yhteislyseo, Tammerkosken koulu
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika	1924 (A), 1965 (B)
Korjausvuodet	1965 alkuperäisen osan korjaus, 1997–1998 peruskorjaus
Suunnittelija	Magnus Schjerfbeck (A), ilm. Olavi Suvitie (B)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	3 + kellari
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	puhtaaksimuurattu punatiili
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	murrettu harja

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	<p>Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: tyypillinen, hyvin säilynyt ja edustava koulurakennus Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti</p> <p><i>Koulu edustaa hyvin säilynyttä 1960-luvun kouluarkkitehtuuria niin massoitteeltaan kuin materiaaleiltaan. Myös sisätilat ovat säilyneet. Sen asema kaupunkikuvassa on keskeinen, mutta alisteinen sekä Tuomiokirkolle että koulun vanhemmalle osalle.</i></p>
Arvoluokka	1

Tammerkosken koulutalo sijaitsee Juhannuskylässä Rautatienkadun, Siukolankadun, Vuorikadun ja Huhtimäentien rajaamassa korttelissa. Koulu kuuluu Juhannuskylän maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön, ja sen lounaispuolella sijaitsee Tampereen tuomiokirkko. Koulurakennuksen alkuperäisen, vuonna 1924 valmistuneen osan on suunnitellut Magnus Schjerfbeck. Rakennusta laajennettiin vuonna 1965 valmistuneella siipirakennuksella ilmeisesti Olavi Suvitien suunnitelmien mukaisesti. L-mallinen rakennus rajaa lounaispuolelleen piha-alueen, joka on katutasoa korkeammalla. Alkuperäiset, 1920-luvun graniittimuurit ovat säilyneet sen länsi- ja eteläreunoilla.

1920-luvun noppamainen rakennus on puhtaaksimuurattua punatiiltä. 1960-luvun siipirakennus jatkaa vanhaa samalla materiaalilla, mutta muutoin eroaa massoitteeltaan ja julkisivusommittelultaan vanhasta osasta. Pitkänomaisia massaa korostavat nauhaikkunat, joiden väleissä on mineriittilevyä. 1960-luvun laajennuksen länsisivulla ensimmäinen kerros on sisäänvedetty ja rakennuksen edustalle jää katettu arkadi. 1960-luvun osassa on käytetty myös lasitiiltä pohjoisjulkisivun aulan ja porrashuoneen kohdalla. 1960-luvun laajennuksen yhteydessä alkuperäinen osa korjattiin. Koska laajennussuunnan sijoitettiin juhla- ja voimistelusalit, poistettiin sali vanhasta rakennuksesta rakentamalla 3. ja 4. kerroksen väliin uusi välipohja, mikä uudisti myös julkisivun aiemmin korkeat ikkunat. Myös vanhan rakennuksen pääsisäänkäynti jäi laajennusosan sisään. Nykyiset sisäänkäynnit sijoittuvat laajennusosan länsijulkisivulle sekä uudemman ja vanhemman osan nivelkohtaan koilliskulmaan. Laajennukseen sijoittuu luokahuoneiden lisäksi vaatehalli sekä ruokala. Laajennuksen tilajäsentely perustuu keskikäytävään, jonka molemmissa päissä on porrashuoneet. Kulkuyhteys uuden ja vanhan osan välillä on järjestetty ensimmäisestä kerroksesta.

Oikealla vuonna 1965 valmistunut laajennussiipi ja taustalla vuonna 1924 valmistunut alkuperäinen osa.

Laajennus on horisontaalinen nauhamaisten ikkunoidensa sekä pitkän arkadikäytävänsä vuoksi.

Siukolankadun eteläjulkisivussa on päätyyn sijoitetun porrashuoneen alkuperäisiä puuikkunoita.

Sisään vedetty nivelkohta pyrkii liittämään laajennusosan ja 1920-luvun osan hillitysti yhteen.

Ensimmäisessä kerroksessa on käytetty ristilimitystä ja ylemmissä vuorolimitystä. Kivijalka on graniittia.

Julkisivut Siukolankadulle ja Huhtamäentielle. Oikealla yläkerroksissa näkyvät liikuntasalin ikkunat. Osin maan päälle tuleva kellarikerros on betoninen.

Pääsisäänkäynti on sijoitettu koilliskulmaan. Nauhaikkunoiden lisäksi julkisivuissa on käytetty suuria lasitiilipintoja.

Laajennusosaan on sijoitettu suuri vaatehalli, joka avautuu suurin ikkunoin lännen välituntipihalle.

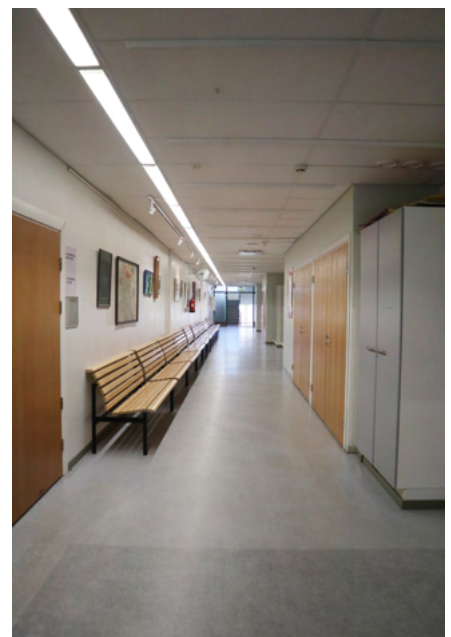
Vuonna 1924 rakennetun osan juhlava porrashuone.

Eteläisessä porrashuoneessa on säilynyt 1960-luvun materiaaleja: metalliset pinnakaiteet ja mosaiikkibetonipinnat.

Laajennuksen pohjoispuolisessa porrashuoneessa on suuri lasitiili-ikkuna.

Laajennusosan tilajako perustuu keskikäytävään, vasemmalle puolelle jää liikuntasali ja oikealle luokkahuoneita.

Liikunta- ja juhlasali avautuu suurin ikkunoin itään.

1960-luvun laajennukseen sijoitetun ruokalan lattiataso on maan alla.

TAMPERE

TERÄLAHTI

KOHDE 16

inventoitu 21.5.2024

KÄMMENNIEMEN KOULU - TERÄLAHDEN KOULUTALO

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	837-703-3-212
Osoite	Niemikyläntie 14 34260 Terälahti
Entiset nimitykset	Teiskon yhteiskoulu, Teiskon koulu
Rakennusten lukumäärä	3 + piharakennus
Rakentamisaika	1930-luku (A), 1963 (B), 1984 (C), 2001 (D)
Korjausvuodet	2001 peruskorjaus
Suunnittelija	ei tiedossa (A), Timo Penttilä (B), Makrotalo Oy (C), Mikko Uotila (D)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	L-muoto
Kerrosluku	1 + kellari
Perustus	betoni
Runko	ei tiedossa
Vuoraus	betoni, laudoitus
Katemateriaali	huopa
Katon muoto	pulpetti

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: tunnetun suunnittelijan tuotantoa Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti <i>1960-luvun koulurakennus muuttunut on merkittävästi laajennusten ja saneerauksen myötä. Koulukokonaisuudella on kyläkuvallista merkitystä.</i>
Arvoluokka	3

Hallinnollisesti osana Kämmeniemen koulua toimiva Terälähdän koulutalo sijaitsee Terälähdessä Kiimajokeen laskevan rinteeseen päällä. Koulu on osa Terälähdän maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Koulun yhteydessä toimii luontokoulu, ja luonnontilaista lähiympäristöä hyödynnetään koulun toiminnassa. Koulu on osa Terälähdän maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä. Tontilla sijaitsee 1930-luvulla suojeluskunnan taloksi rakennettu puurakennus Terälä, joka on julkisivultaan keltaista vaakalaudoitusta. Osa listoista sekä ikkunoiden karmiosat ovat vihreitä, karmit punertavan ruskeat. Pääovien edessä on neljä pilaria, jotka kannattelevat katosfrontonia.

1960-luvun alussa puurakennuksen viereen rinteeseen rakennettiin arkkitehti Timo Penttilän suunnittelema koulurakennus. 1980-luvulla tontin pohjoisosaan sijoitettiin ilmeisesti siirrettäväksi tarkoitettu rakennus koulun teknisen työn tiloiksi. Nykyään rakennuksessa on teknisen työn luokkien lisäksi Terälähdän kirjaston tilat. Vuonna 2001 rakennuksia peruskorjattiin ja tässä yhteydessä vuonna 1963 valmistunutta koulurakennusta laajennettiin ja korotettiin. 1960-luvusta on säilynyt lähinnä nauhaikkunoihin perustuva julkisivukompositio sekä vaakapuitejako. Vuonna 2001 rakennus peruskorjattiin ja laajennettiin. Rakennusta korotettiin ilmanvaihtokonehuoneella ja luokkahuoneisiin laajeni sisäpihan puolelle. Ilmeisesti tässä yhteydessä koulun julkisivumaailma on uusittu vastaamaan 1980-luvun julkisivumaailmaa punaisine laudoituksineen. Rakennuksissa on käytetty valkoista ja tummanpunaista väritystä sekä puuverhousa. 1960-luvun rakennus on välituntipiha puolelta yksikerroksinen, mutta rinteeseen porrastuvan massansa vuoksi etelän puolelta katsottuna kaksikerroksinen. Ylempään kerrokseen sijoittuvat koulun tilat luokkahuoneineen, opettajanhuoneineen sekä ruokaloineen, alempaan kerrokseen päiväkodin sekä luontokoulun tilat. 1930-luvun rakennuksessa on juhla- ja liikuntasali ja 1980-luvun rakennuksessa kirjaston lisäksi teknisen työn tiloja.

1960-luku on tunnistettavissa julkisivusta nauhamaista ikkunoista, joista joka toisessa on vaakapuitejako. Alun perin rakennuksen julkisivut ovat olleet ilmeisesti tasaista levyä.

Koulun itäjulkisivua. Rakennusta korotettiin vuonna 2001 ilmanvaihtokonehuoneella, joka näkyy kuvassa vasemmalla.

Koulun julkisivussa on Hanna Jaaniso (os. Vihriälän) teos Hajuaitit aakkosjärjestyksessä (2003).

1960-luvun koulurakennusta laajennettiin vuonna 2001. Yläikkunat tuovat valoa käytävään.

Rakennuksen pohjakerroksessa sijaitsee luontokoulu sekä päiväkoti, jolla on oma aidattu piha-alueensa länsipuolella.

1980-luvulla rakennetun teknisen työn opetuksen rakennus, jonka toisessa päässä toimii Terälähdän kirjasto.

Terälä on rakennettu 1930-luvulla suojelus kuntataloksi. Rakennuksessa sijaitsee juhla- ja liikuntasali.

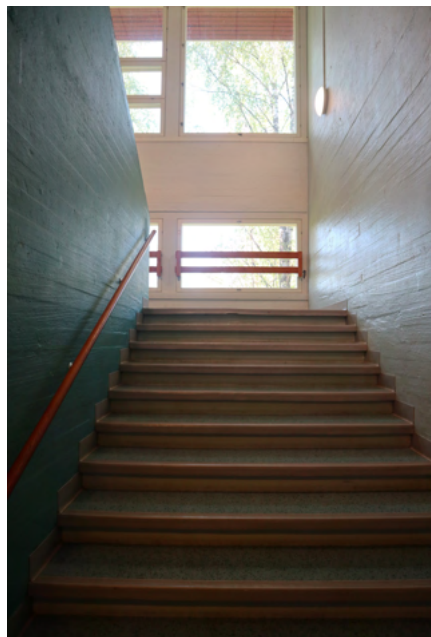
1960-luvun osaan sijoittuu porrashuone, jossa näkyy maalattuja lautamuottivalettuja betonipintoja.

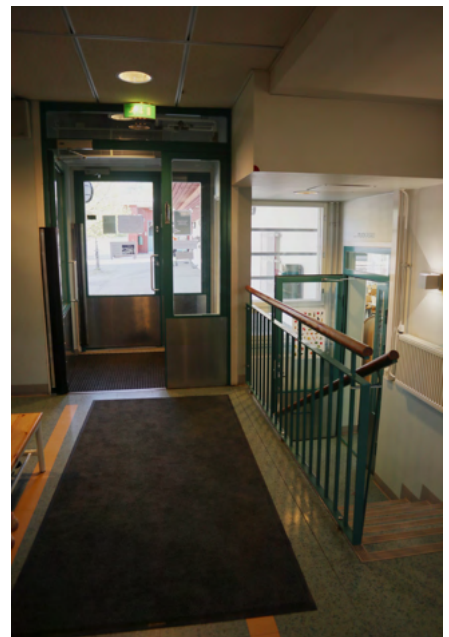
Alempaan kerrokseen sijoittuu luontokoulun tilat sekä päiväkotit.

1960-luvun entisestä sivukäytävästä on laajennuksen myötä tullut keskikäytävä. Klerestorioikkunat tuovat valoa tilaan.

Porrashuoneen seinät ja ikkunoiden puitejako on säilynyt.

Koulun pääsisäänkäynti ja oikealla portaat ruokalaan.

Juhla- ja liikuntasali sijoittuu Terälä-rakennukseen, joka on rakennettu 1930-luvulla.

Koulun ruokala sijaitsee 1960-luvulla rakennetussa osassa.

TAMPERE

KAAKINMAA

KOHDE 17

inventoitu 3.5.2024

SVENSKA SAMSKOLAN I TAMMERFORS

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	837-106-0102-0007 837-106-0102-0005
Osoite	Koulukatu 14 / Satamakatu 19, 33200 Tampere
Entiset nimitykset	-
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika	1902 (A), 1965 (B), 1974 (C)
Korjausvuodet	1990 vintille luokkatiloja
Suunnittelija	Karl August Krook (A), Gunnar Strömmer (B), Antti Tähtinen (C)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	2 + kellari + ullakko
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	keltatiili
Katemateriaali	ei tiedossa
Katon muoto	tasa

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: edustava 1960-luvun laajennus Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti <i>1960-luvun erottuu selkeästi vanhasta rakennuksesta kuitenkin jättäen sille kaupunkikuvassa keskeisemmän roolin. Rakennus on ulkoasultaan säilyttänyt ominaispiirteensä. Sisätilat ovat luonteeltaan sekundääriset.</i>
Arvoluokka	2

Svenska samskolan i Tammerfors aloitti toimintansa Tampereella vuonna 1895. Vuonna 1902 valmistui koulurakennus kaupungin lahjoittamalle tontille Pyykin itäosaan, silloisen keskustarakenteen ulkopuolelle. Satamakadun ja Koulukadun kulmaan sijoittuvan rakennuksen suunnitteli Karl August Krook. Modernia gotiikkaa ja varhaisjuggendia edustavan rakennuksen julkisivut ovat vaaleankeltaista rappausta. Gotiikka näkyy erityisesti suippokaarisissa holveissa ja ikkuna-aukoissa, jugendin vaikutus puolestaan vapaammin sommitellussa kulman porrashuoneessa sekä ikkunoiden puitejaossa. Vanhan koulun tilajako perustuu sisäpihan puolelle sijoitettuun sivikäytävään luokahuoneiden jäädessä Koulukadun julkisivulle. Satamakadun puoleista julkisivua hallitsevat voimistelu- ja juhlasali toisessa kerroksessa. Porrashuone sijoittuu alkuperäisosan kulmaan, jossa porrassyökset nousevat ulkoseinän vierä kahdelta puolelta kohdaten keskellä. Rungas koristeaiheisto, portiikit, ruusuikkunat sekä suippokaaret tekevät porrastilasta juhlanan.

Vuonna 1965 valmistui koulun laajennusosa, jonka suunnitteli Gunnar Strömmer. Moderni keltatiilinen ja tasakattonen rakennus on sisäänvedetty vanhan osan julkisivulinjasta, ja sen tasakattonen linja yhdistyy vanhemman osan räystäskorkeuteen. Laajennukseen sijoitettiin voimistelu- ja juhlasalin laajennus, ruokasali sekä kirjasto, josta on tehty sittemmin toinen ruokailutila. Kellaritiloihin sijoittuu poikien wc-tilat, koetila ja luokahuonetila. Laajennus erottuu selkeästi vanhemmasta osasta ajan ihanteiden mukaisesti. Se kuitenkin ottaa väistyvämmän roolin alkuperäiseen osaan nähden. Vuonna 1974 sijoitettiin vielä yksi laajennus 1960-luvun laajennuksen viereen. Jaakko ja Antti Tähtinen ky suunnittelema Svenska Hemmet on toista laajennusosaa matalampi ja sekin sisäänvedetty katulinjasta. Keltatiilinen ja tasakattonen rakennus jatkaa toisen laajennuksen arkkitehtonista ilmettä. Sen tilat ovat osin seurakunnan ja osin koulun käytössä. Svenska samskolan kuuluu Koulukadun maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Sen lounaispuolella sijaitsee oppilasasuntolaksi valmistunut 1920-luvun rakennus.

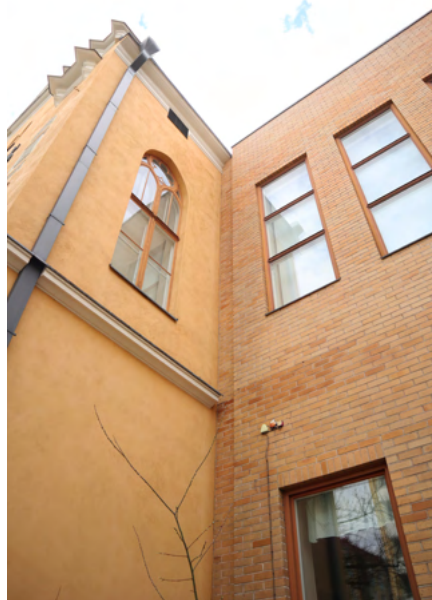
Koulukadun ja Satamakadun kulmassa sijaitseva Samskolan on julkisivuaiheistoltaan runsas ja näyttävä.

Samskolanin alkuperäinen osa kuvassa vasemmalla, vuoden 1965 laajennus keskellä ja vuoden 1973 laajennus oikealla.

Vuoden 1965 laajennuksessa on korkeat ikkunat toisen kerroksen liikuntasalin kohdalla.

60-luvun laajennus liittyy pienellä sisäänvedolla vuoden 1902 rakennukseen.

1965 valmistuneen laajennuksen sisäpihan julkisivu on hillitty ja umpinainen.

Samskolanin rakennuskokonaisuus sisäpihalta kuvattuna.

Vanhimman osan sisäpihajulkisivuissa on suippokaaripäätteisiä ikkunoita sekä jugendille tyypillistä ruutujakoa.

Laajennusosaan on sijoitettu ruokala kahteen erilliseen tilaan.

Satamakadun julkisivulle avautuva toinen ruokasali.

Vuoden 1965 rakennusosa laajensi juhla- ja liikuntasalia. Oikealla vanhan osan lava, vasemmalla verhojen takana uudemman osan korkeat ikkunat.

Vasemmalla on vanhemman osan koristeellisia pilasteita, oikealla juhlasalin laajennusosaa.

Kellarikerroksen lasitiili-ikkunat tuovat valoa käytävään.

Vuoden 1965 valmistuneen osan kellarikerrokseen on sijoitettu kielistudio, joka toimii koetilana.

ATK-luokka on sijoitettu kellarikerrokseen. Harkkoseiniä on maalattu vaaleiksi ja vaaleanvihreäksi.

Samskolanin alkuperäinen porrashuone on sijoitettu rakennuksen kulmaan.

Ylimmässä kerroksessa porrashuonetta reunustavat ruusumaiset ikkunat.

Pihan puoleisen sisäänkäynnin yläpuolella on myös ruusuikkunat.

Porrashuoneen kapeampi syöksy Koulukadun julkisivulla.

Gotiikka näkyy suippokaarisissa porttikielissä.

Luokkahuoneisiin johtava sivukäytävä avautuu suurin puukunoin sisäpihalle.

Luokkahuonekerroksissa on avara aulatila sekä leveä sivukäytävä.

TAMMERKOSKEN LUKIO (SAMPOLA)

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	837-120-0416-0001
Osoite	Sammonkatu 2 33540 Tampere
Entiset nimitykset/toimijat	kansalaiskoulu, peruskoulun yläkoulu
Rakennusten lukumäärä	1 koulurakennus + 1 ent. asuinrakennus + piharakennus
Rakentamisaika	1962 (A) 2002 (B, kirjastolaajennus)
Korjausvuodet	2011 perusparannus
Suunnittelija	Timo Penttilä ja Kari Virta (A) Matti Silvennoinen (B kirjasto- laajennus)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla A-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	1–4
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	valkea kevytsoraharkko, sileä rappaus
Katemateriaali	huopa, kupari
Katon muoto	tasa, pääsisäänkäynnin päällä poimutus

ARVOT (kartalla A-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: säilyneet materiaalit, ulkoasut ja keskeiset sisätilat, edustava ja poikkeuksellinen aikakautensa edustaja, tunnettujen suunnittelijoiden tuotantoa, Maisemallinen arvo: keskeinen näköympäristö, maisemallisesti keskeinen sijainti <i>Sampola on aikakautensa poikkeuksellinen työväenopiston ja koulun yhdistelmä, joka on kokoluokaltaan, massoitteeltaan ja sisätilojen juhluudeltaan erityislaatuinen. Se on edustavana säilynyt aikansa merkkirakennus.</i>
Arvoluokka	1

Sampola sijaitsee Tampereen Liisankalliolla Kalevan Puistotien, Teiskonkatun, Sammonkadun ja Kaskitien rajaamalla tontilla. Rakennus on osa Kalevan kirkon ja kaupunginosan valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä. Sampola käsittää Tammerkosken lukion sekä Tampereen seudun työväenopiston. Rakennus on valmistunut arkkitehtuurikilpailun tuloksena vuonna 1962 Timo Penttilän ja Kari Virran suunnittelemana. Sen viuhkamaisessa massoitteelussa on otettu huomioon esteettömiksi jäävät näkymät Kalevan kirkolle sekä Liisanpuistoon. Pihalle on sijoitettu Jorma Mukalan ja Villu Jaanisoon suunnittelema Valolähde-teos Kansalais- ja työväenopistoliikkeen 100-vuotismonumentiksi. Rakennuksen itäpuolelle sijoittuu kaksikerroksinen entinen asuinrakennus, joka on arkkitehtonisesti koulurakennusta vastaava.

Rakennuksen julkisivut ovat vaaleaa kevytsoraharkkoa ja luokkahuonesiivissä on tummakehyksiset nauhaikkunat. Pääsisäänkäynti ja sen yläpuolinen juhlasali on sijoitettu eduspihan kiintopisteeksi. Juhlasalin poimutetun, teräsbetonirakenteisen katon kuparikate on patinoitunut vihreäksi. Toinen luokkahuonesiivistä on nostettu pilareille modernistiseen tapaan, ja sen alta on yhteys eteläpuoleiselle pihalle, jonne on vuonna 2002 rakennettu kirjastolaajennus. Pääsisäänkäynti avautuu vaatehalliin, josta on käynti juhlasaliin sekä keskushalliin. Keskushalli saa pehmeää ylävaloa suurista ikkunoista, joiden edessä on ruudukkomainen valkea säleikkö. Tilassa on Wäinö Aaltosen veistos ”Genius”. Korkea hallitila yhdistää toisiinsa eri kerrokset sekä sivukäytävälliset luokkahuonesiivet. Sisäpihan puolelle on sijoitettu yksikerroksinen, L-muotoinen työopetustilojen siipi. Sisäpihalle sijoitettu kirjastolaajennus sopeutuu vanhan osan arkkitehtuuriin kuitenkin erottuen siitä uudempana lisäyksenä. 1960-luvun rakennus peruskorjattiin vuonna 2011. Rakennukseen on lisätty ilmanvaihtokonehuoneita ja -kanavia. Muutamia luokkahuoneita on säilynyt täysin alkuperäisessä asussaan.

Oikealla sisäpihan kirjastolaajennus vuodelta 2002. Alkuperäinen, osin nelikerroksinen luokkahuonesiipi on nostettu pilareille. Kuva kesästä 2023.

Luokkahuonesiivissä on nauhaikkunat. Sampolan kirjasto erotuu uudempana kerrostumana vanhasta päärakennuksesta, mutta sopeutuu sen yleisilmeeseen. Kuva kesästä 2023.

Sampolan pääsisäänkäynti on sijoitettu juhlasalin alle.

Luokkahuonesiiven sivukäytävän ikkunauhua sekä päätyyn sijoitettu porrashuone.

Työpaja- eli T-siiven eteläjulkisivussa ikkunoita erottavat tummat ikkunapilarit.

Sampolan kolmikerroksinen luokkahuonesiipi Sammonkadun varressa. Ruokala erottuu ensimmäisen kerroksen ulokeosana.

Oikealla matalampi, kattoikkunallinen T-siipi, johon on sijoitettu muun muassa teknisen työn luokat. Vasemmalla kirjastolaajennus, taustalla luokkahuonesiipeä.

Sampolan keskushallista on käynti eri luokkahuonesiipiin. Porrassyöksyn päätteenä on Wäinö Aaltosen veistos Genius.

Näkymä toisesta kerroksesta, vasemmalla keskushallia ja oikealla luokkahuoneisiin johtava käytävä. Matalamman luokkahuoneisiiven päälle on sijoitettu lasiseinää, josta lankeaa säleikön läpi pehmeää valoa.

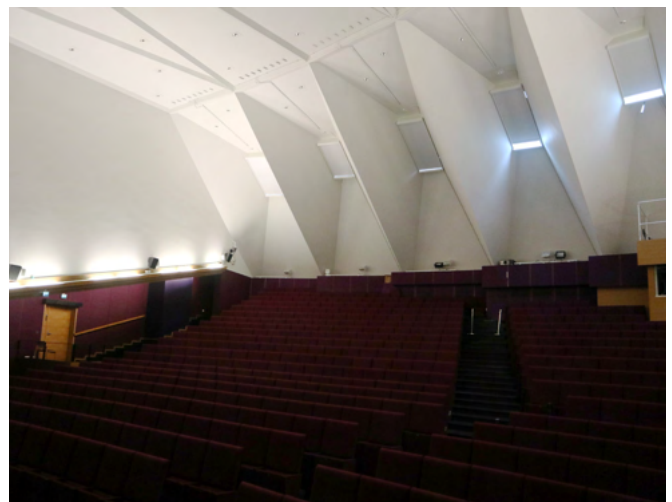
Liikuntasali on sijoitettu T-siiven päähän. Tila saa valoa kattoikkunoista.

Ruokala on alkuperäisellä paikallaan Sammonkadun vastaisella koillisjulkisivulla.

Sampolan auditoriossa on taitteinen alakattomuoto.

Juhlasali ja poimutetun katon ikkunat. Oikealla näkyy ohjaamotilaa. Violetti on osa alkuperäistä väritystä, vaikka istuimetkin onkin uusittu.

Sampolan keskushalli kuvattuna kolmannesta kerroksesta. Alhaalla näkyy vaatehalli, joka on tarvittaessa suljettavissa keskushallista juhlasalin erilliskäytön mahdollistamiseksi.

Keskushallissa näkyy 60-luvun arkkitehtuuri valkoisissa betonipinnoissa, puisissa käsijohteissa sekä pehmeää luonnonvaloa sirottavissa säleiköissä.

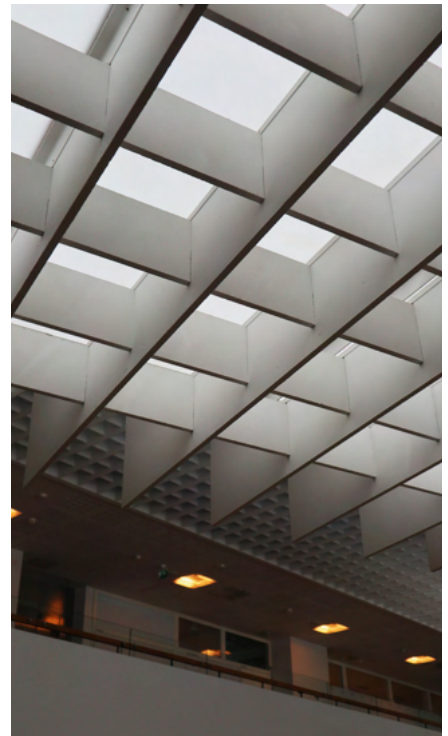
Keskushalli johtaa sivikäytävällisiin luokkahuonesiipiin. Luokkahuoneiden ja käytävän välillä on yläikkunoita.

T-siiven käytävä rakennuksen kulmassa.

Vaatehallissa on alkuperäiset tiskirakenteet. Alakaton säleikköä on uudistettu.

Ruudukon muodostava alakatto keskushallissa.

TAMPERE

PAPPILA

KOHDE 19

inventoitu 24.4.2024

TAKAHUHDIN KOULU, A-TALO

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	837-28-5590-3-1
Osoite	Hanhennemäenkatu 2 33560 Tampere
Entiset nimitykset	Messukylän yhteiskoulu, Messukylän lukio ja Ristinarkun yläaste
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika	1963 (A), 1990 (B), 1999 (C)
Korjausvuodet	1989–1990 peruserinnot
Suunnittelija	Aarne Ervi (A), arkkitehtitoimis- to Vahtera & Heino (B), Mikko Uotila (C)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla A-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	1-2 + kellari
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	mineriittilevy
Katemateriaali	huopa
Katon muoto	tasa

ARVOT (kartalla A-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: säilynyt ulkoasu, edustavat sisätilat, alkuperäiset materiaalit, tunnetun suunnittelijan tuotantoa Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti <i>Matalalla massoittelullaan, nauhaikkunoillaan, säilyneillä materiaaleillaan ja edustavilla sisätiloillaan merkittävä aikakautensa rakennus. Pirkanmaalla Ervin suunnittelemissa koulurakennuksista säilynein ja edustavin.</i>
Arvoluokka	1

Takahuhdin koulu sijaitsee Tampereen Pappilan kaupunginosassa Sammon valtatie pohjoispuolella. Takahuhdin koulun A-talon alkuperäinen osa on arkkitehti Aarne Ervin suunnittelema, vuonna 1963 valmistunut koulurakennus. Rakennusta on laajennettu vuosina 1989–1990 aikana yksikerroksisella, alkuperäiseen arkkitehtuurin sopeutuvalla osalla sekä vuonna 1999 valmistuneella kirjastolaajennuksella. Alkuperäinen rakennus on betonista paikalla valettu ja sen julkisivut ovat mineriittilevyä. Rakennusmassa porrastuu maastoon, liikuntasali avautuu suurin ikkunoin kohti lounasta. Mineriittilevyt on vaihdettu ja räystäsdetailit ovat muuttuneet vesikattokorjauksen myötä. Alkuperäinen, linjakas julkisivusommittelu aukotuksineen on kuitenkin säilynyt. Runsaasti aukotettu katos johtaa sisäänkäynnille, joka avautuu kahden kerroksen korkuiseen, suunnittelijansa mukaan nimettyyn Ervin aulaan. Pinnakaiteiset kierreportaat johtavat sekä kellarikerrokseen että aulaa kiertävälle parvelle. Aulaan on sijoitettu taitelija Ipi Kärjen Ceres-teos (1991). Aulasta on myös pyöreä valoaukko alempaan kellarikerrokseen. Aulasta on yhteys alkuperäiseen luokkahuonesiipeen, jonka keskikäytävän päällä on Erville tyypilliset kattoikkunat. Luokkahuoneissa on poikkeuksellisen alakattorakenteena A-muotoa toistava, taitteinen katto. Sisätiloissa on nähtävillä paikalla valetun betonin valkoiseksi maalatut lautamuottipinnat. Takahuhdin koulu on poikkeuksellisen säilynyt Aarne Ervin suunnittelema koulurakennus, jolla on rakennustaiteellisesti merkittäviä piirteitä.

1980-luvun lopussa toteutettu laajennus jatkaa Ervin alkuperäistä arkkitehtuuria mutta vaatimattomammin. Laajennusosat sijoittuvat alkuperäisen osan pohjoispuolelle yksikerroksisina, tasakattoisina ja vaaleajulkisivuisina. Laajennusosaan on sijoitettu lisää luokkahuoneita sekä ruokala. Vuonna 1999 valmistui toinen laajennus, johon sijoitettiin arkkitehti Mikko Uotilan suunnittelema Messukylän kirjasto. Se jatkaa samanlaista arkkitehtuuria, mutta erityisesti sisäänkäyntikatos sekä keltainen aksentointi luovat siihen postmodernistisen ilmeen.

Takahuhdin koulun alkuperäistä luokkahuonesiipeä lounaan suuntaan.

Vasemmalla luokkahuoneita ja edessä pitkä katosaihe, joka johtaa koulun sisäänkäynnille.

Katos johtaa kahden kerroksen korkeeseen aulatilaan. Katoksessa on suuret valoaukot.

Vuonna 1990 valmistui kouluun laajennus, joka jatkaa vaaleaa julkisivuilmettä.

Alkuperäistä julkisivua on mineriittilevyjen osalta korjattu. Suuret ikkunat tuovat valoa matalahkoihin tiloihin.

1990 valmistunutta laajennusta, taustalla alkuperäistä 1960-luvun osaa.

Liikunta- ja juhlasali erottuu lounaisjulkisivusta korkeilla ikkunoilla.

Ervin aulassa on nähtävillä alkuperäisiä betonirakenteita. Päätyseinässä on taiteilija Ipi Kärjen Ceres-teos vuodelta 1991.

Aulassa on pyöreä valoaukko kellarikerrokseen. Pilareissa näkyy lautamuottipinta.

Näkymä aulan parvelta, joka johtaa luokkatilaan sekä liikuntasalin parvelle.

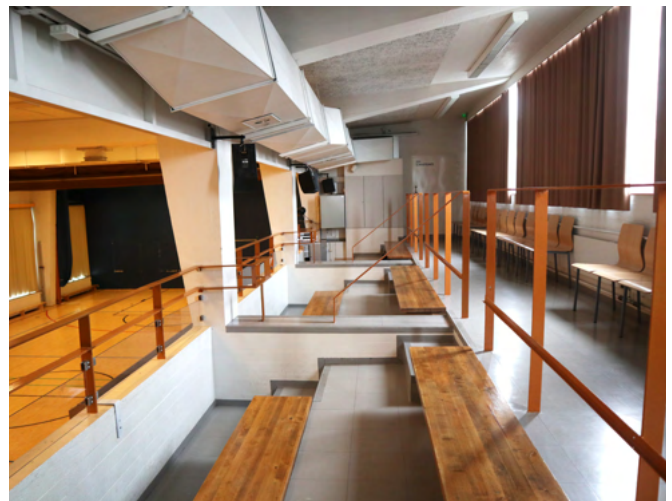
Keskikäytävällisessä luokkahuonesiivessä on valoa tuova kattolyhty.

1990-luvulla rakennetun osan käytävää.

Liikunta- ja juhlasali sijoittuu alkuperäiseen, 1960-luvun osaan. Salissa on suuret ikkunat kohti lounasta.

Liikunta- ja juhlasalin parvikatsomo metallikaiteineen.

TAMPERE

TAMMELA

KOHDENUMERO 20

inventoitu 7.5.2024 (ulkoa)

TAMMELAN KOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	837-115-0295-0001
Osoite	Ilmarinkatu 17 33500 Tampere
Entiset nimitykset	Tammelan kansakoulu
Rakennusten lukumäärä	2, eteläosassa parakkikoulu
Rakentamisaika	1911 (A) 1957 (B)
Korjausvuodet	1957 ja 2002-2003 jugend-koulun peruskorjaus, 2004 lisärakennuksen perusparannus
Suunnittelija	Georg Schreck (A), Olavi Suvitie (B)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluke	1-3 + kellari
Perustus	teräsbetoni
Runko	betoni
Vuoraus	punatiili
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	satula

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: edustavat ja säilyneet julkisivumateriaalit Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti <i>1960-luvun rakennus on ulkoasultaan edustava, materiaalit ovat säilyneet ja massoittelu edustaa aikakauttaan.</i>
Arvoluokka	2

Tammelan koulu sijaitsee Tampereen Tammelan kaupunginosassa Kalevan puistotien länsipuolella. Koulun eteläpuolella sijaitsee Tammelan stadion, itäpuolella 1950-luvulla rakennetut Kalevan tornit. Välitön lähiympäristö on kerrostalovaltaista aluetta. Koulukokonaisuuteen kuuluu kaksi rakennusta: vuonna 1911 valmistunut, Georg Schreckin suunnittelema jugend-koulu sekä vuonna 1957 valmistunut, Olavi Suvitien suunnittelema koulurakennus. Vuonna 1911 valmistunut jugend-rakennus on vaaleanruskeaksi rapattu, kivijalaltaan luonnonkiveä ja koristeiltaan varsin hiltty. Ikkunat ovat pääosin kuusiruutuisia, osa kaaripäätteisiä. Risaliiteissa on pieniruutuisemmat ikkunat. Rakennus on suunnattu väli-ilmansuuntiin sisätilan luonnonvalon maksimoimiseksi.

1957 valmistui laajennusosa koululle. 1950-luvun lopulla valmistunut koulurakennus viittaa jo seuraavalla vuosikymmenellä yleistyneeseen koulurakennustyyppiin: rappaamattomat punatiilijulkisivut, joissa on nauhaikkunat. 1950-luvun kouluarkkitehtuuri näkyy satulakattomuodossa ja porrastetussa, räystäskorkeudeltaan vaihtelevassa massoitelussa. Koulun välituntihiha rajautuu Kalevan puistotien ja Väinöläntien suuntaisten siipien suojaan. Sisäpihalle eri suuntaisten massojen risteyskohtaan on sijoitettu pääsisäänkäynti, joka on katettu suurella katoksella. Luokkahuonesiipi on sijoitettu Kalevan puistotien suuntaisesti. Sivukäytävällisen koulun luokat sijoittuvat pihan puolelle länsijulkisivulle ja käytävä idän puolelle. Pohjoispuolen Väinöläntien puoleinen siipi käsittää juhla- ja liikuntasalin. Koulurakennuksen eteläiseen osaan sijoitettiin valmistumisen aikaan Tammelan sivukirjaston modernit tilat, jotka muuttuivat Sara Hildénin kuvataideakatemiaan tiloiksi kirjaston siirtyessä Sampolan lisärakennukseen vuonna 2003. Vuonna 2004 koulun pääsisäänkäynnin yhteyteen toteutettiin esteettömyyttä parantava luiska. Koulurakennuksesta on vireillä asemakaavamuutos, jossa 1950-luvun lopun koulurakennus purettaisiin suurelta osin ja eteläisin osa Kalevan puistotien varressa säilytettäisiin ja suojeltaisiin. Osa lisärakennuksesta on ollut käyttökiellessä sisäilmaongelmien vuoksi.

Vuoden 1957 valmistuneet osat porrastuvat eri korkeuksiin. Kaikki ovat satulakattoisia, tiilipintaisia ja nauhaikkunallisia. Ikkunoiden väleissä on pellitystä.

Näkymä välituntipihalta kohti itää. Pitkä julkisivu rajaa välituntipihan Kalevan puistotiestä.

Kuvanveistäjä Heikki Varjan veistos Meidän neropatit (1958) on kiinnitetty rakennuksen eteläpäättyyn.

Tammelan koulun pitkää, Kalevan puistotien suuntaista julkisivua, johon nauhamainen ikkuna luo keveyden tunnun.

Rakennuksen eteläpäässä sijaitseva sisäänkäynti omalla satulakatollaan.

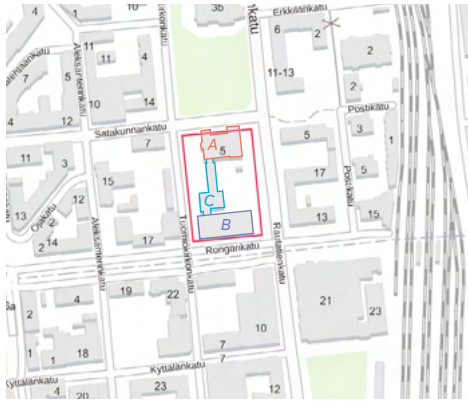

Vireillä olevassa asemakaavamuutoksessa suojeltaneen kuvassa näkyvä eteläpäätty.

Näkymä välituntipihalta: vasemmalla vanha jugend-koulu-rakennus ja oikealla L-muodolla tonttia rajaava 1950-luvun lopun tiiliosa.

TAMPERE
JUHANNUSKYLÄ
KOHDE 21
 inventoitu 23.4.2024

TAMPEREEN KLASSILLINEN LUKIO

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	837-111-0171-0001
Osoite	Tuomiokirkonkatu 5 33100 Tampere
Entiset nimitykset	Tampereen klassillinen lyseo, Tampereen klassillinen yhteis- lyseo
Rakennusten lukumäärä	3
Rakentamisaika	1907 (A), 1967 (B), 2016 (C)
Korjausvuodet	1968 vanhan osan korjaus, 1995 peruskorjaus
Suunnittelija	Jac. Ahrenberg (A), Annikki Virtanen (B), Hannu Silvennoi- nen (C)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	2 + kellari
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	rappaus
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	auma

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: säilyneet julkisivut ja porrashuoneet Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti <i>Alkuperäiselle koulurakennukselle alisteinen, julkisivumateriaaleiltaan ja massoitteiltaan sekundäärisen roolin ottava rakennus. Kaupunkikuvassa luo parin viereisiin saman aikakauden Rongantorneihin.</i>
Arvoluokka	2

Vuonna 1907 valmistui Klassillinen lyseon rakennus arkkitehti Jac. Ahrenbergin suunnittelemana Tampereen Juhannuskylään, joka on maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Rakennus on valmistunut samaan aikaan Tuomiokirkon (Johanneksen kirkon) kanssa, mutta vallalla olleen jugend-tyylin sijaan se on uusrenessanssityyliä. Rakennus on vaaleanruskeaksi rapattu, jokaiselta julkisivultaan uniikki. Ensimmäinen kerros sekä julkisivun pilasteri-aiheet on rustikoitu. Graniittirakenteinen sisäänkäynti on sijoitettu Tuomiokirkonkadun puolelle. Doorilaisten pilareiden kannattelema katos on sijoitettu porrashuoneen kaarevan ulokeosan alle. Alkuperäinen liuskekivikatto on muutettu peltikatteeksi. Koulun julkisivussa on kullatusta sinkistä toteutettuja latinankielisiä tekstejä.

Tilanahtauden vuoksi 1960-luvun alussa laadittiin suunnitelmat lisärakennuksesta, joka rakennettiin arkkitehti Annikki Virtasen suunnitelmien pohjalta tontin eteläosaan Rongankadun varteen. Vuonna 1967 valmistunut, Rongansiiveksi kutsuttu osa oli laatikkomainen, mutta sen tasakatto muutettiin aumakatoksi vuonna 1995. Rakennuksen ulkoasu on hillitty ja eleeton. Lisärakennus on modernisoitu 1995 peruskorjauksessa, mutta porrashuoneet ovat säilyttäneet alkuperäisen ilmeensä. Keskiikätyöväestössä laajennuksessa sijaitsee luokahuoneiden lisäksi muun muassa liikuntasali, joka erottuu Rongankadun julkisivussa korkeammilla ikkunoillaan. Vanhemman, vuoden 1907 rakennuksen sisätilat ovat edustavat ja erityisesti porrashuone kaiteineen on säilynyt alkuperäisenä. Porrashuone palo-osastoitiin teräslasiseinin vuonna 1995, jolloin rakennukseen myös lisättiin hissi. Alkuperäiseen juhlasaliin on rakennettu 2010-luvun lopulla ilmettä muuttanut parvirakenne. Salin apsis on riisuttu koristeista jo ennen tätä, patssasyvennykset ovat kuitenkin säilyneet. 1907 ja 1967 valmistuneet rakennukset yhdistettiin toisiinsa vuonna 2016 yhdyskäytävällä, joka sisältää hallimaisen tilan lokerikkoineen sekä aulatilaa. Ulkoasultaan yhdyskäytävä on lasinen, selkeästi erottuva moderni lisä rakennuskokonaisuudessa.

Vuonna 1967 valmistunut lisärakennus sijoittuu Rongankadun varrelle. Tasakatto muutettiin aumakatoksi 1990-luvulla.

Valkoiseksi rapattu Rongansiipi on massaltaan laatikkomainen.

Liikuntasalin kohdalla on julkisivussa erottuvat korkeammat ikkunat.

Alkuperäinen sisäänkäynti sisäpihan puolella pohjoisjulkisivulla.

Rongansiiven takana näkyvät klassillisen lukion vanha osa sekä Tuomiokirkko.

Klassillinen lukion alkuperäinen osa on valmistunut vuonna 1907. Yhdyskäytävä yhdistää vanhan osan 1960-luvun osaan. Se on valmistunut vuonna 2016.

Rongansiiven pohjoisjulkisivua.

1960-luvulla rakennettuja aulatilaja on modernisoitu.

1960-luvun osaan sijoitettiin liikuntasali.

Aulatilassa on kattoikkunoita.

1960-luku on nähtävissä erityisesti porashuoneissa.

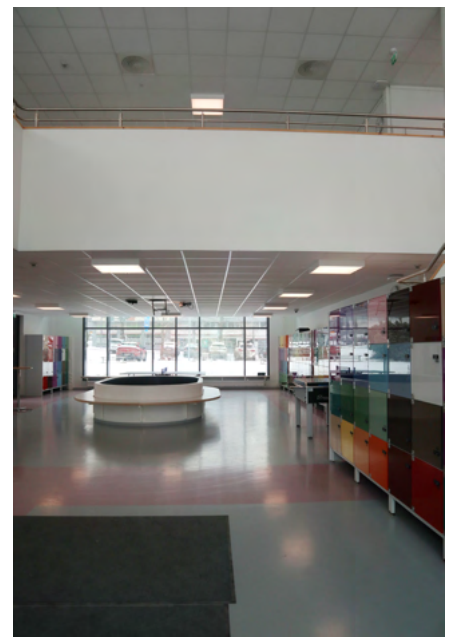
Lankalasiovet vetimiseen ovat oletettavasti säilyneet 1960-luvulta.

Pukuhuonetila liikuntasalin yhteydessä.

Rongansiiven puoleinen portaikko yhdyskäytävän puolella.

Yhdyskäytävässä on kahden kerroksen korkuinen aulatila sekä säilytyslokeroita.

Ruokasali on sijoitettu vanhan osan pohjakerrokseen.

Joonialaiset pylväät vanhan osan toisessa kerroksessa.

Alkuperäisen uusrenessanssirakennuksen juhlasaliin on toteutettu parvirakennus, joka hämärtää alkuperäisen salin arvokkuutta.

Vanhan osan juhlan porrashuoneen kaiteet ovat alkuperäisiä. Palo-osastointi teräslasiseinän on toteutettu 190-luvulla.

Vanhan osan liittyminen yhdyskäytävään ei ole alakattoratkaisun osalta saumaton.

Vanhan osan juhlasalin apsis-osasta on karsittu koristeita. Pylvässyvennykset ovat alkuperäisiä.

Yhdyskäytävä kuvattuna toisesta kerroksesta kohti alkuperäistä osaa.

TAMPERE

VIHIOJA

KOHDE 22

inventoitu 24.4.2024

TAMPEREEN YLIOPISTON NORMAALIKOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	837-125-0593-0005
Osoite	Kuokkamaantie 16 33800 Tampere
Entiset nimitykset	Tampereen normaalilyseo
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika	1964 (A), 1982 (B), 1999 (C), 2021 (D)
Korjausvuodet	1999 peruskorjaus 2016 korjaus ja julkisivumuutokset
Suunnittelija	Harry W. Schreck (A, B) Raimo Teränne (C) Olli-Matti Heimonen (D)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla A-osa)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	1–2 + kellari
Perustus	betoni
Runko	betoni, puuranko
Vuoraus	kalkkihiekkatiili, betoni, laudoitus
Katemateriaali	huopa
Katon muoto	tasa, pulpetti

ARVOT (kartalla A-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: edustavat ja säilyneet sisätilat (mm. lasitiiliseinät, kattoikkunat), säilyneet julkisivumateriaalit, tunnetun suunnittelijan tuotantoa Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti, laajennukset heikentävät vanhan osan maisema-arvoja <i>Sekä sisätiloiltaan että ulkoasultaan hyvin edustavana säilynyt koulurakennus, joka perustuu kampakoulumalliin (aikakaudeltaan maakunnan ainoa).</i>
Arvoluokka	1

Tampereen yliopiston normaalikoulu sijaitsee Tampereen Vihiojan kaupunginosassa Viinikka-Nekalan pientaloalueen vieressä, joka on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Muu lähiympäristö on pääosin teollisuus- ja varastokäytössä olevaa rakentamista. Normaalikoulu on yliopistollinen harjoittelukoulu, johon kuuluvat luokat 1–9 sekä lukio, joka sijaitsee osana Tampereen yliopiston keskustakampusta. Arkkitehti Harry W. Schreck suunnitteli vuonna 1964 valmistuneen varhaisimman osan sekä sen vuoden 1982 laajennukset. Rakennus laajeni vuonna 1999 vanhan osan pohjoispuolelle sekä vuonna 2021 länsipuolelle vanhan opettajien asuntolan paikalle. Laajennukset erottuvat selkeästi vanhasta uusin materiaalein, myös 1980-luvun osa, joka saneerattiin vuonna 2016.

1960-luvulla rakennettu koulu on ns. kampakoulu: kolme samansuuntaista luokkahuonesiipeä yhdistyvät toisiinsa neljännellä poikittaisella siivellä. Luokkahuonesiipien väleihin jäävät suojaisat sisäpihat. 1980-luvun laajennus sulki sisäpihoja yhdistyen keskimmäiseen luokkahuonesiipeen. Luokkahuoneet on sijoitettu keskikäytävän varrelle, joka yksikerroksisena saa luonnonvaloa kattoikkunoiden kautta. Paikalla valetut betonirakenteet luovat vaikuttavan sisätilan kattoikkunoiden ympärille. Julkisivuiltaan 1960-luvun osat ovat nauhaikkunallisia, alaosistaan vaaleansinisiksi maalattua lautamuottivalettua betonia. Kontrastina ikkunan karmit ja puitteet ovat tummanruskeita. Pohjoisjulkisivu suurelle välituntipihalle on sävyiltään samanlainen, mutta julkisivua rytmittää ilmeisesti alkuperäinen, aaltopeltinen kaarevien katosten nauha. Eteläpuoleisille pihuille on suunnattu suuret lasitiili-ikkunat, jotka tuovat valoa koulun pääkäytävään. Kyseinen hallimainen käytävätila yhdistää luokkahuonesormet toisiinsa. Käytävä on kahden kerroksen korkuinen ja sen toisella sivustalla on parvirakenne, jonka molemmissa päissä on portaat.

Alkuperäistä 1960-luvun itäjulkisivua. Lautamuottivalettu betoni on maalattu vaaleansiniseksi, nauhamaiset ikkunat karmeineen ovat tummanruskeita.

Oikealla näkyvä julkisivu on uudistettu vaaleammaksi. Alun perin se on ollut vaaleansininen alaosastaan ja tummanruskea yläosastaan, kuten muut 1960-luvun osat.

Sisäänkäyntikatos 1960-luvun osaan. Punainen katos on 2010-luvulta.

Koilliskulman laajennusosa on vuodelta 1999.

1980-luvun osan julkisivut ovat olleet samanlaiset kuin 1964 rakennetun osan, mutta ne on muutettu punaisiksi 2016.

Sisäpihan julkisivuissa on suuria 1960-luvun ikkuna- ja lasitilipintoja.

Oikealla 1960-luvun osa ja vasemmalla julkisivuiltaan uudistettu 1980-luvun osa. Alun perin ne on suunnitellut sama arkkitehti, Harry W. Schreck.

Ruokasali sijoittuu osittain vanhaan 1960-luvun osaan ja osittain 2021 valmistuneeseen laajennukseen.

Alkuperäinen käytävä, joka johtaa kampamaisiin siipiin. Lasitili-ikkunat ovat 1960-luvun näyttävä osa.

Luokahuonesiivissä on keskikäytävän yläpuolella kattoikkunat ja näyttävät betonivalurakenteet.

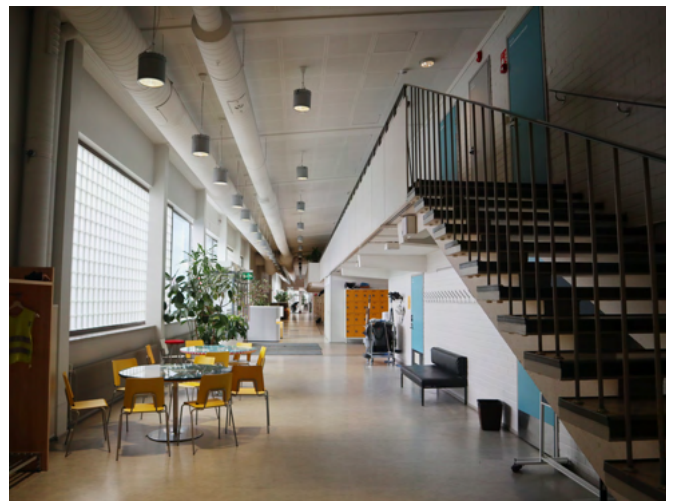
Hallimainen käytävätila on kaksikerroksinen. Yläkerrokseen sijoittuu hallinnon tiloja.

1980-luvulla rakennettu liikuntasali rakennuksen itäosassa.

1960-luvulla rakennetussa liikuntasalissa on katsomo.

Aulatila ja portaat ylempään kerrokseen.

VALKEAKOSKI

TARTTILA

KOHDE 23

inventoitu 16.5.2024

TARTTILAN KOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	908-457-9-3
Osoite	Koulukuja 4 37770 Valkeakoski
Entiset nimitykset	Tarttilan kansakoulu
Rakennusten lukumäärä	2 + piharakennukset
Rakentamisaika	1931 (A), 1968 (B)
Korjausvuodet	ei tiedossa
Suunnittelija	ei tiedossa (A) V. Hytönen (B)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla B-osa)	
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	1 + kellari
Perustus	betoni
Runko	tiilimuuraus
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	ei tiedossa
Katon muoto	auma

ARVOT (kartalla B-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: tyypilliset ja säilyneet julkisivumateriaalit <i>1960-luvun laajennusosa on sijoitettu tontille kauemmas tiestä jättäen maisemallisesti suuremman arvon alkuperäiselle rakennukselle. Se edustaa materiaaleiltaan ja massoitteiltaan ajalle tyypillistä rakentamista, joka ei pyri mukautumaan vanhemman osan arkkitehtuuriin. Se on sisätiloiltaan vaatimaton.</i>
Arvoluokka	3

Tarttilan koulu sijaitsee nykyisen Valkeakosken, entisen Sääksmäen kunnan alueella. Se sijoittuu kylänraitin, Tarttilanraitin, varteen maalaismaisemaan ja on osa valtakunnallisesti arvokasta Sääksmäen ja Tarttilan kulttuurimaisemaa. Koulu muodostuu kahdesta rakennuksesta: vuonna 1931 valmistuneesta klassistisesta rakennuksesta ja sen vuoden 1968 laajennuksesta. 1930-luvun rakennus on maitokahvinväriseksi rapattu, satulakattoinen rakennus, jonka julkisivuissa on käytetty vaaleanpunaista listoitusta sekä medaljonkiaiheita. Koulu porrastuu maastoon: välituntipihalta idän suunnalta rakennus on yksikerroksinen ja länsipuolella kellarikerros avautuu maantasoon. Sisäänkäynnit on korostettu julkisivupinnasta ulkonevalla listoituksella ja pariovien päällä on salmiakkiruutuiset ikkunat. Rakennuksen ikkunat on uusittu, mutta ruutujako on säilyttänyt alkuperäiset mittasuhteensa. Ullakolla on lunetti-ikkunat.

Tarttilan koulua laajennettiin vuonna 1968 tiilisellä lisärakennuksella, joka liittyy alkuperäiseen rakennukseen lipparakenteella. Rakennusten välistä on porrasyhteys länsi- ja itäpuolen pihojen välillä. Laajennus on tiili-villa-tiili-rakenteinen ja julkisivuiltaan vaihtelevan sävyistä tiiltä. Alkuperäisen rakennuksen tapaan se porrastuu maastoon kellarikerroksellaan. Katto on aumattu, mutta mineriittilevyin vuoratut seinäkkeet on nostettu räystäään eteen muodostaen tasakattoisen vaikutelman. Tummaan tiilipintaan yhdistyvät valkoiset mineriittilevyt katossa sekä vaaleat rappauspinnat ikkunoiden ylä- ja alapuolella. Sokkeli on lautamuottivalettua betonia. Laajennuksessa on yksi suurempi luokkahuone ja siihen liittyvä varastotila, joka on otettu osittain musiikkitalaksi. Lisäksi laajennuksessa on punatiiliseinäinen käytävätila sekä opettajien työtila. Rakennuksen kellarikerrokseen on sijoitettu oppilaiden wc-tiloja. 1930-luvun osassa on luokkahuoneita, työtiloja sekä suurempi aulatala, josta on porrasyhteydet sekä vintille että kellarikerrokseen. Kellaritasoon on sijoitettu liikunta- ja ruokailusalin toimiva tila sekä valmistuskeittiö. Rakennuksen pohjoispäässä toimii päiväkotitila.

Tarttilan koulun 1968 valmistunut laajennusosa. Valkoiset rappaus- ja mineriittilevyypinnat luovat kontrastia tummaan tiiliverhoukseen.

Tarttilan koulu kuvattuna lännen puolelta. 1960-luvun laajennus erottuu selkeästi erilaisena klassistisen 1930-luvun koulun rinnalla.

Pääsisäänkäynti 1960-luvun osaan.

Eteläjulkisivussa ikkunoiden ylä- ja alapuolella on valkoista rappausta. Vesikatto on aumattu, mutta mineriittilevyt luovat vaikutelman tasakattoisuudesta.

Vanhan klassistisen rakennuksen sisäänkäynti on juhlava puisin pariovin, salmiakki-ikkunoin sekä kivisin portain. Ullakkokerroksessa on lunetti-ikkunoita.

Tarttilan koulu kuvattuna lännen suunnalta, oikealla 1960-luvun osa ja vasemmalla koulun alkuperäinen osa.

Koulu välituntipihalta idän suunnalta kuvattuna. 1960-luvun osan kerroskorkeus on alkuperäistä osaa matalampi.

Laajennusosaan sijoittuu yksi luokkahuone, jota on saneerattu.

Saman luokkahuoneen toinen pääty. Rakennukseen on toteutettu ilmanvaihtoremontti.

Käytävä- ja aulatila avautuu sisäänkäynniltä. Tilassa on punatiiliseinäjä sekä alkuperäiset ikkunalaudat.

Alkuperäisen koulurakennuksen aulatila. Tätäkin rakennusta on saneerattu. Alakatto on säilytetty puuverhottuna.

Alkuperäisen osan sisäänkäynti. Puupeiliöiden päällä on salmiakkiruutuiset ikkunat.

1930-luvun pohjakerrokseen on sijoitettu liikuntasali, joka toimii myös ruokailutilana. Kalusteet voidaan tarvittaessa siirtää varastoon. Taaempänä näkyy esiintymislavan mahdollistava korkoero.

Ruokala-liikuntasali kuvattuna lavalta. Vanhoja peiliöitä on säilynyt, muutoin tila on täysin saneerattu.

VIRRAT

KOTALA

KOHDE 24

inventoitu 8.5.2024

KOTALAN KOULU

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	936-407-11-3
Osoite	Vironkoskentie 59 42870 Kotala
Entiset nimitykset	alkuper. Kotalan koulu
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika	1959 (A), 2001 (B)
Korjausvuodet	ei tiedossa
Suunnittelija	ei tiedossa (A), Veikko Niemi- nen (B)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla A-osa)	
Rungon muoto	L-muoto
Kerrosluke	1
Perustus	betoni
Runko	puuranko
Vuoraus	vaalea pystylaudoitus
Katemateriaali	pelti
Katon muoto	satula

ARVOT (kartalla A-osa)	
Arvot ja arvojen perustelut	Historiallinen arvo: sivistyshistoria <i>Aikakauden ainoita säilyneitä kyläkouluja Pirkanmaalla. Ulkoasultaan edustava, laajennus jatkaa alkuperäisen osan tyyliä. Sisätiloiltaan vaatimaton.</i>
Arvoluokka	3

Kotalan koulu on pieni puurakenteinen kyläkoulu Virtain Kotalassa Vironjoen länsipuolella. Koulurakennus on valmistunut vuonna 1959. Alkuperäinen osa on vaalealla pystylaudoituksella verhoiltu yksikerroksinen rakennus. Vuonna 2001 rakennukseen lisättiin pohjoispuolelle sijoitettu laajennus, joka käsittää yhden luokkahuoneen lisäksi varastotiloja. Rakennuksessa ei ole erillistä ruokalaa, vaan oppilaat ruokailevat luokkahuoneissa. Samoin liikuntasaliina palvelee yksi rakennuksen luokkahuoneista, joka on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan.

Pihapiirissä sijaitsee vanha puukoulu, joka on rakennettu vuonna 1925. Koulukäytön loputtua se on toiminut nuorisoseuran ja kansalaisopiston käytössä. Lisäksi pihapiirissä sijaitsee 1950-luvulla valmistunut asuinrakennus, jossa toimii perhepäivähoito.

Kotalan koulun pohjoisjulkisivua välituntipihalta kuvattuna. Vasemmalla näkyy vuonna 2001 toteutettu pienehkö laajennus.

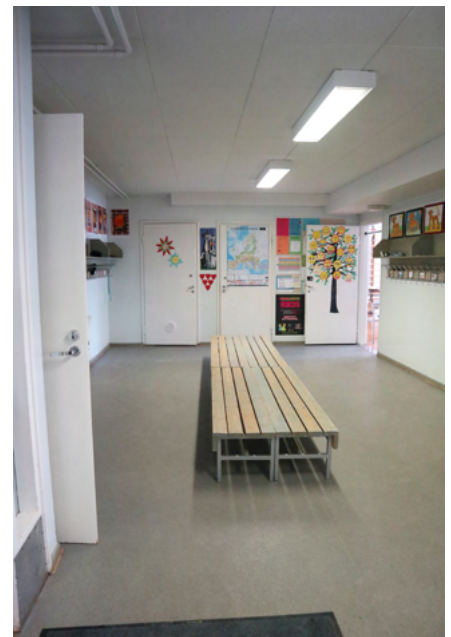
Vasemmalla näkyvä laajennusosa jatkaa alkuperäisen osan ilmettä samalla kattomuodolla ja julkisivulaudoituksella.

Eteläjulkisivussa on nauhamaisesti jäsennetyt ikkunat puisilla ikkunavälipilareilla.

Rakennuksen länsipäässä on teknisen työn opetustiloja.

Pääsisäänkäynti on sijoitettu pohjoisjulkisivulle. Se avautuu pienehköön aulaan, josta on pääsy luokkahuoneisiin.

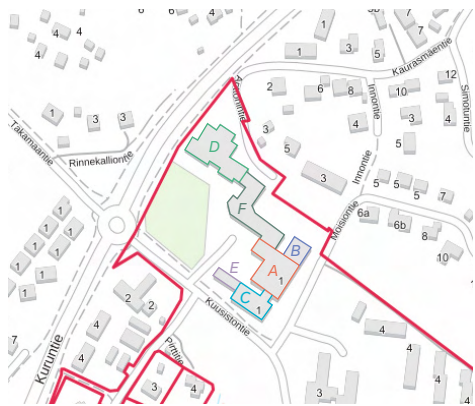

Luokkahuone ja liikuntasali. Tilassa on säilynyt vanha puulattia.

Laajennusosaan on sijoitettu luokkahuone.

YLÖJÄRVI
KUUSISTO
KOHDE 25
 inventoitu 8.5.2024

KAURASLAMMEN KOULU, KUUSISTONTIEN TOIMIPISTE

YLEISTIEDOT	
Kiinteistötunnus	980-408-2-381, 980-408-1-423
Osoite	Kuusistontie 1 33480 Ylöjärvi
Entiset nimitykset	Ylöjärven yhteiskoulu, Moision koulu
Rakennusten lukumäärä	1
Rakentamisaika (suunnitteluvuodet*)	1961 (A), 1966* (B), 1980* (C), 1984* (D), 1985* (E), 1998* (F)
Korjausvuodet	1980 (A, B), peruskorjaus 2016
Suunnittelija	Osmo Sillman (A, B), arkkitehtuuritoimisto Pekka Terävä (C, D), Erkki Hämäläinen (E), Jouko Laitinen (F)

RAKENNE JA MATERIAALIT (kartalla A- ja B-osat)	
Rungon muoto	monikulmio
Kerrosluku	2–3
Perustus	betoni
Runko	betoni
Vuoraus	rappaus
Katemateriaali	huopa
Katon muoto	satula

ARVOT (kartalla A- ja B-osat)	
Arvot ja arvojen perustelut	<p>Historiallinen arvo: sivistyshistoria</p> <p>Rakennushistoriallinen ja -taiteellinen arvo: nauhaikkunat, säilyneet materiaalit ulkoasussa</p> <p>Maisemallinen arvo: maisemallisesti keskeinen sijainti</p> <p><i>1950- ja 1960-luvun taitteen kouluarkkitehtuurin murroskautta edustava rakennus. Ulkoasultaan edustava, sisätiloiltaan muutettu. Osa kerroksellista, useassa vaiheessa rakennettua kokonaisuutta.</i></p>
Arvoluokka	2

Kauraslammén koulu sijaitsee Ylöjärven Kuusistossa Kuruntien itäpuolella. Useassa vaiheessa rakentuneen koulukokonaisuuden varhaisin osa on vuonna 1961 valmistunut, arkkitehti Osmo Sillmanin suunnitteleman rappauspintainen rakennus, johon liittyy elementtipintainen liikuntasalisiipi. Koulua laajennettiin pian valmistumisensa jälkeen alkuperäisen osan pohjoispuolelle sijoitetulla, saman arkkitehdin suunnittelemana osalla. Rakennuksessa on nauhamaiset ikkunat, loiva satulakatto ja kellertäväksi rapatut julkisivut.

1970-luvulla koulu sai lisärakennuksen, joka purettiin 1990-luvun lopulla. 1980-luvulla valmistui kolme laajennus- ja lisärakennusosaa, joista ensimmäinen vanhan koulun eteläpuolelle. Seuraavaksi tontin pohjoispuolelle sijoitettiin lukiorakennus, joka on julkisivultaan keltatiilinen ja pilasterein jäsennelly. 1980-luvun puolivälissä rakennettiin hammashoitolan rakennus tontin eteläosaan. 1990-luvun lopussa 1960-luvun osa yhdistettiin 1980-luvun lukiorakennukseen laajennuksella, johon sijoitettiin muun muassa ruokala.

Koulukokonaisuus on kerroksellinen: siinä näkyvät paitsi 1950- ja 1960-luvun taitteen kouluarkkitehtuuri-ihanteet nauhaikkunoineen ja rapattuine julkisivuineen, myös 1980-luvun suunnittelu esimerkiksi keltatiilen runsaassa hyödyntämisessä. Koulun lähiympäristö on metsäistä, ja koulu myötäilee maastonmuotoja.

1960-luvun osaan sijoittuu liikunta- ja juhlasali, johon on alun perin liittynyt myös auditoriomainen katsomo. 1990-luvulla katsomorakenteet on purettu ja tilasta on muodostettu kahden kerroksen korkuinen tila, jonka ensimmäisessä kerroksessa on koulun kirjasto. Koulun luokahuoneet on sijoitettu keskikäytävämallisesti.

1960-luvulla rakennettujen osien yhtenäinen, nauhamainen julkisivu kaakon suuntaan.

1960-luvulla rakennusta laajennettiin pohjoisosastaan samanlaisella arkkitehtonisella ilmeellä saman suunnittelijan toimesta.

1960-luvun alussa valmistui koulun ensimmäinen osa, jossa nauhamaisesti sijoitetut ikkunat erotettiin mineriittilevyillä. Muutoin julkisivu on rapattua leca-harkkoa.

Alkuperäinen liikuntasali vuodelta 1961. Salin julkisivut ovat umpinaiset.

Koulun alkuperäinen sisäänkäynti on muutettu myöhemmin esteettömäksi.

Koulun sisäänkäyntikatos, taustalla elementtijulkisivuinen liikuntasalisiipi.

Vasemmalla vanhinta rakennusta 1960-luvulta, oikealla 1980-luvulla rakennettuja laajennusosia.

1980-luvun puolivälissä rakennettu hammashoitolan siipi on julkisivultaan keltatiiltä ja rappausta.

Oikealla 1990-luvun lopun laajennus, taustalla 1980-luvulla rakennettu lukiorakennus.

Lukiorakennuksessa on muiden laajennusten tapaan keltatiilinen ulkohahmo. Oikealla näkyy 1990-luvun lopussa rakennettua laajennusta, joka yhdisti eri rakennukset toisiinsa. Kuvassa näkyvät ruokalan ikkunat.

Vuonna 1980 valmistui laajennus Kuusistentien varteen. Rakennus jäljittelee vanhimman osan ikkuna-aihetta.

1990-luvun lopulla rakennus sai viimeisimmän lisärakennuksensa. Omaleimainen osa rakennusta ovat pulpettikattoiset erkkerit ruokalan kohdalla.

Kauraslammen koulun sisäänkäyntiaula varhaisimmassa, vuonna 1961 valmistuneessa rakennuksessa.

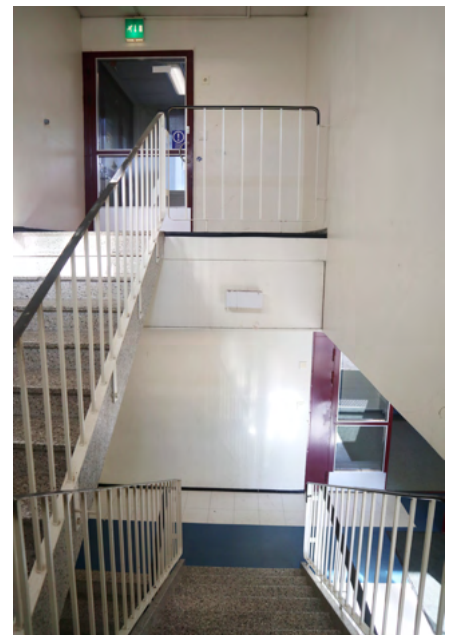
Korkean tilan alakerroksessa on kirjastotila, jota ympäröi parvi. Alun perin tila on ollut juhlasaliin liitettävissä oleva katsomotila.

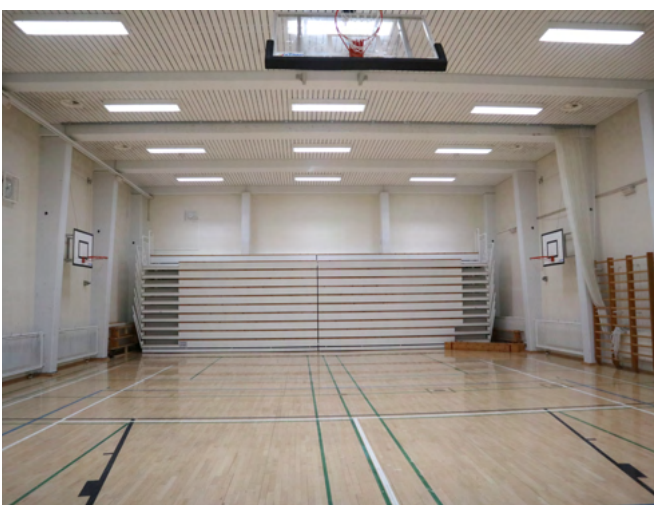
1960-luvulla rakennettua käytävää, joihin luokkahuoneet avautuvat. Vasemmalla kirjastotilan korkea tila.

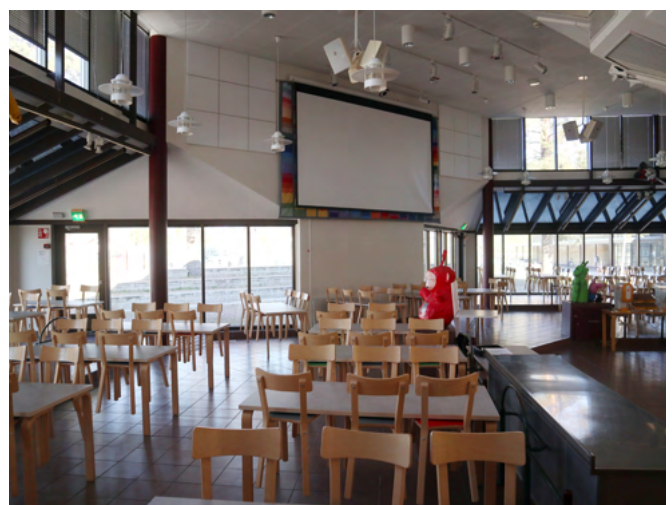
1960-luvulla rakennetun osan porras-huone. Alkuperäisiä materiaaleja ei ole juuri säilynyt.

1980-luvulla rakennetun osan porras-huone on alkuperäisessä asussaan.

1960-luvulla rakennetussa liikuntasalissa näkyvät betoniset rakenteet.

1990-luvun lopulla rakennetussa ruokalassa on yläikkunat sekä lasilla katetut osat.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Aitoon kotitalouskeskikoulu. Anna Tapion koulu. 1940–1990. (1990). Anna Tapion koulun tuki.

Aitoon kotitalouskeskikoulu. 1961–1962. (1962). Vuosikertomus.

Aitoon kotitalouskeskikoulu. 1962–1963. (1963). Vuosikertomus.

Finnish Consulting Group. (2010). Kyliä ja taajamarakentamista Kuokkalankosken varrella. Kuokkalan-Hakkarin-Herralan kulttuuriympäristökohteiden inventointi. 30.5.2010.

Halonen, Minna. Karttunen, Annamari. (2006). Svenska samskolan i Tammerfors. Tampereen Ruotsalaisen yhteiskoulun ja Oppilasasuntolan inventointi 2006. Pirkanmaan maakuntamuseo. Kulttuuriympäristöyksikkö.

Halonen, Minna. Teivas, Eija. Ala-Uotila, Sari. (2018). Tammelan koulu. Rakennushistoriaselvitys. Sitowise.

Hakula, Anna. (2016). Normaalikoulun laajennuksen ja uuden päiväkodin asemakaavan nro 8577 rakennetun ympäristön selvitys. Arkkitehdit MY.

Heiskanen, Jari. (2002). Pirkkalan rakennetun kulttuuriympäristön selvitys 2002. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Heiskanen, Jari. (2009). Akaan kaupungin Toijalan alueen rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema. Kaupungin raportti.

Heiskanen, Jari. Niukko, Kirsi. (2017). Hämeenkyrön osayleiskaavainventointi 2017. Osa III Alue- ja kiinteistökortit. Taajama.

Hirvikallio, Seija. (2008). Sampola. Rakennushistoriallinen selvitys.

Hirvikallio, Seija. (2012). Tampereen klassillinen lyseo. Rakennushistoriallinen selvitys.

Hämeenkyrön yhteiskoulu ja F. E. Sillanpään lukio. 2023–2024. (2024). Vuosikertomus.

Ikaalisten yhteiskoulu LIX. Kertomus lukuvuodesta 1960–1961.

Jaakola, Juha. (2008). Tampereen Aitolahden ja Teiskon rakennuskulttuuri. Tampere: Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristön kehittäminen.

Jokiniemi-Talvisto, Maritta. Talvisto, Jari. Ylönen, Raija. (2003.) Juupajoen historia. Juupajoki: Juupajoen kunta, Juupajoen seurakunta.

Kangasalan keskustan rakennusinventointi 2004–2005. (2005). Loppuraportti.

Kylä-Kause, Ella. Myllymäki, Mirjami. Salminen, Ella. (2023). Tammerkosken koulu. Rakennushistoriaselvitys. Arkkitehdit MY.

Kylä-Kause, Ella. Salminen, Ella. Myllymäki, Mirjami. (2022). Hatanpään koulu. Rakennushistoria-

selvitys. Arkkitehdit MY.

Lahtinen, Markku. (n.d.) Katsaus Kangasalan koulurakentamiseen. Kangasalan kunta.

Lammi, Leo A. (1997). Mänttikujalta koulupolulle. Ikaalisten koululaitoksen historia vuoteen 1992.

Mäkelä, Juha. (2000). Vammalan keskustaajaman maisemaselvitys. Vammalan kaupunki.

Penttilä, Timo. Virta, Kari. (1962). Sampola. Kansalaiskoulu ja työväenopisto. Julkaisussa Arkkitehti-Arkitekten 10/1962, s. 204–216.

Pihlajamäki, Pirjo. Kempainen, Marja. Mäkelä-Syrjä, Maarit. (toim.) (2002). Ikaalisten yhteiskoulu, yläaste ja lukio 1902–2002. 100-vuotisjuhlajulkaisu.

Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016. (2016). Pirkanmaan liitto.

Rajakorpi, Antti. Vesterbacka, Marko. (toim.) (2004.) Lastuja Ruoveden rannalta. Vammalan lukio 1904–2004.

Rinta-Porkkunen, Nina. (2002). Vammalan kulttuuriympäristöinventointi. Rakennetun ympäristön selvitys. Keskustan asemakaavamuutosalueet. Pirkanmaan maakuntamuseo. Kulttuuriympäristöyksikkö.

RKY. (2009). Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Ikaalisten vanhan kaupan alue ja Ikaalisten kirkonseutu. Saatavissa [24.6.2024] https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4076

RKY. (2009). Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Pälkäneen pitäkänkeskus. Saatavissa [25.6.2024] https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=360

RKY. (2009). Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Kalevan kirkko ja kaupunginosa. Saatavissa [25.6.2024] https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1253

Salminen, Ella. (2022). Takahuhdin koulu. Rakennus A. Rakennushistoriaselvitys. Arkkitehdit MY.

Toijalan yhteislyseo. Kertomus lukuvuodesta 1969–1970. Toijala : Toijalan yhteislyseo, 1958–1976.

Uotila, Mikko. (2002). 'Koulukirjastotilat osana joustavia koulutiloja' julkaisussa Koulukirjasto tilana. Toim. Liisa Niinikangas. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, s. 68–69.

Vahnen Rakennusfysiikka Oy. (2022a). Tutkimusselostus. Toijalan yhteiskoulu. Erityisopetus- ja oppilashuoltosiivet, 1. krs. Jälkiseurantatutkimukset. Sisäilman altistumisolosuhteiden arviointi. 31.1.2022.

Vahnen Rakennusfysiikka Oy. (2022b). Tutkimusselostus. Toijalan yhteiskoulu. Ulkoseinärakenteen kuntotutkimus 10.11.2022.

Väisänen, Helena. (2015). Pälkäneen kunta. Pälkäneen yhteiskoulun ja lukion kulttuurihistoriallisten arvojen selvitys. 18.11.2015.

Väisänen, Helena. (2024). Selvitys Pälkäneen kouluarkkitehtuurista. 17.4.2024.

WSP. (2019). Akaan kaupunki. Toijalan yhteiskoulu. Kuntotutkimus 10.10.2019.

Arkistolähteet

Hämeenkyrön kunnan rakennusvalvonnan arkisto

Hämeenkyrön yhteiskoulun ja F. E. Sillanpään lukion rakennuslupapiirustukset

- 1962 Risto Salovaara
- 1973 Into Pyykkö
- 2008 Mikko Uotila

Ikaalisten kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

Ikaalisten yhteiskoulun rakennuslupapiirustukset

- 2005 Arsatek Oy

Juupajoen kunnan rakennusvalvonnan arkisto

Juupajoen koulukeskuksen rakennuslupapiirustukset

- 1991 arkkitehtitoimisto Mikko Knuuti Oy

Kangasalan kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

Kirkkoharjun koulun rakennuslupapiirustukset

- päiväämätön, A. E. Eränen
- 1958 Heikki Siikonen
- 2019 arkkitehtitoimisto Akkuna, Salla Paakkunainen

Suoraman koulun rakennuslupapiirustukset

- 1968 Into Pyykkö
- 2012 Arsatek Oy, Arto Peltokangas

Kihniön kunnan rakennusvalvonnan arkisto

Kihniön yhtenäiskoulun rakennuslupapiirustukset

- 1964 Suunnittelu Oy E. Niemelä
- 1989 Suunnittelutalo Ky Päivi Ihamäki
- 2012 Suunnittelutalo S. Anttila Oy Eija Kuokkanen

Lempäälän kunnan rakennusvalvonnan arkisto

Moision koulun rakennuslupapiirustukset

- 1959 Aarne Ervi
- 1992 Lauri Siik
- 2002 Mikko Uotila
- 2009 Mikko Uotila

Pälkäneen kunnan rakennusvalvonnan arkisto

Anna Tapion koulun rakennuslupapiirustukset

- 1957
- 1961

Kostianvirran yhtenäiskoulun ja Pälkäneen lukion rakennuslupapiirustukset

- 1996 Juhani Almankari

Sastamalan kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

Vammalan lukion rakennuslupapiirustukset

- 1996 Insinööritoimisto Aimo Lehtimäki Oy

Muistolän koulun rakennuslupapiirustukset

- 1971

Tampereen kaupungin digitaalinen arkisto Oskari

Hatanpään koulu, Haapakujan koulutalon rakennuslupapiirustukset

- 1959, 1960, 1962, arkkitehtitoimisto Jaakko Ilveskoski
- 1976
- 1992 arkkitehtitoimisto Pentti Turunen, Pentti Turunen
- 2003 Tampereen kaupungin tilakeskus, arkkitehtiyksikkö
- 2008 arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy
- 2015, 2017 arkkitehdit Kontukoski, Petri Kontukoski
- 2019 arkkitehdit MY, Sannamari Lankia

Juhannuskylän koulu, Tammerkosken koulutalon rakennuslupapiirustukset

- 1962 Toimi Hämäläinen
- 1979 Tampereen kaupungin arkkitehtiosasto
- 1990 Tampereen kaupungin arkkitehtiosasto, J. Hagman
- 1996

Kämmenniemen koulu, Terälahden koulutalon rakennuslupapiirustukset

- 1984 Makrotalo Oy
- 1991, 1992 Mauri Kärjenniemi
- 2001, 2011 arkkitehtisuunnittelu Mikko Uotila, Mikko Uotila
- 2015

Svenska samskolan i Tammerfors: rakennuslupapiirustukset

- 1901
- 1903
- 1942
- 1965, 1969 Gunnar Strömmer
- 1973, 1974 arkkitehtitoimisto Jaakko ja Antti Tähtinen, Antti Tähtinen
- 1981, 1983, 1986, 1987, 1988 arkkitehtuuritoimisto Karvala & Silvennoinen
- 1988, 1990, 1992, 1993, 1994, 2009, 2011 arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen
- 1992

Tammerkosken lukio, Sampolan rakennuslupapiirustukset

- 1960, Penttilä ja Virta arkkitehdit, Timo Penttilä ja Kari Virta
- 1982 Tampereen kaupungin talonrakennusvirasto
- 1988, 1991, 1993 Tampereen kaupungin talonrakennusvirasto, Jukka Hagman
- 1996, 2002 arkkitehtuuritoimisto Matti Silvennoinen, Matti Silvennoinen
- 2011, 2014 arkkitehtuuritoimisto Kouvo & Partanen, Erkki Partanen
- 2012 Tampereen tilakeskus, suunnitteluyksikkö
- 2023 A-Insinöörit, Mika Kalliomäki

Takahuhdin koulun rakennuslupapiirustukset

- 1961 arkkitehtuuritoimisto Aarne Ervi, Aarne Ervi
- 1983 Tampereen kaupungin talonrakennusvirasto
- 1988, 1990 arkkitehtitoimisto Aarne Heino Ky, Aarne Heino
- 1998 Tampereen tilakeskus, arkkitehtitoimisto
- 1999 arkkitehtitoimisto Aarne Heino Ky, Mikko Uotila

Tammelan koulun rakennuslupapiirustukset

- 1956 Olavi Suvitie
- 1957
- 1968
- 2002, 2004 arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy
- 2012 arkkitehtitoimisto Tilatakomo Oy, Pekka Koli

Tampereen klassillisen lukion rakennuslupapiirustukset

- 1964 Annikki Virtanen
- 1973, 1975 Hämeen piirirakennustoimisto
- 1988 Tampereen kaupungin talonrakennusvirasto
- 1995 Tampereen kaupungin tilakeskus, M. Niemi, K. Oksanen
- 2010, 2015 Tampereen tilakeskus, suunnitteluysikkö, H. Silvennoinen

Tampereen yliopiston Normaalikoulun rakennuslupapiirustukset

- 1963 Harry W. Schreck
- 1976 arkkitehtuuritoimisto Eino Vanhatalo
- 1979 arkkitehtuuritoimisto Harry W. Schreck ja kumppanit
- 1990 Hämeen piirirakennustoimisto
- 1999 arkkitehtitoimisto Raimo Teränne, Raimo Teränne
- 2016, 2021 arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy, Olli-Matti Heimonen

Valkeakosken kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

Tarttilan koulun rakennuslupapiirustukset

- 1968 V. Hytönen

Virtain kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

Kotalan koulun rakennuslupapiirustukset

- 2000 Järvi-Suomen Laaturakentajat Oy, Veikko Nieminen

Ylöjärven kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

Kauraslammien koulun rakennuslupapiirustukset

- 1959 Osmo Sillman
- 1965 Osmo Sillman
- 1974 Instry Oy
- 1978 arkkitehtuuritoimisto Pekka Terävä
- 1983 arkkitehtuuritoimisto Pekka Terävä
- 1985 insinööritoimisto Häme, Erkki Hämäläinen
- 1996-1998 arkkitehtuuritoimisto Jouko Laitinen Ky, Jouko Laitinen
- 2016 arkkitehtisuunnittelu Mikko Uotila Oy, Mikko Uotila
- 2017 arkkitehtuuritoimisto Jaakko Nieminen Oy, Riikka Keskinen